

Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seadus¹

1. peatükk

Üldsätted

1. jagu

Seaduse reguleerimisala ja üldpõhimõtted

§ 1. Seaduse reguleerimisala

(1) Käesoleva seadusega reguleeritakse välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise aluseid, rahvusvahelist kaitset taotleva välismaalase ja rahvusvahelise kaitse saanud välismaalase õiguslikku seisundit, rahvusvahelist kaitset taotlenud välismaalasele taustakontrolli tegemist, välismaalasele ajutise kaitse andmise aluseid, rahvusvahelise kaitse taotleja (edaspidi ka *taotleja*) ja saaja ning ajutise kaitse saaja Eestisse vastuvõtmist, välismaalase vastutavale Euroopa Liidu liikmesriigile üleandmist, Eesti osalemist Euroopa Liidu solidaarsusmehhanismis, rahvusvahelise kaitse saanud välismaalase Eestisse ümberasustamise aluseid ning Eestis ajutise viibimise, elamise ja töötamise õiguslikke aluseid ulatuses, mis ei ole reguleeritud järgmiste Euroopa Liidu õigusaktidega:

1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1347, mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule, millega muudetakse nõukogu direktiivi 2003/109/EÜ ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2011/95/EL (ELT L, 2024/1347, 22.05.2024);

2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1348, millega luuakse rahvusvahelise kaitse ühine menetlus liidus ja tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2013/32/EL (ELT L, 2024/1348, 22.05.2024);

3) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1350, millega luuakse liidu ümberasustamise ja humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise raamistik ning muudetakse määrust (EL) 2021/1147 (ELT L, 2024/1350, 22.05.2024);

4) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1351, mis käsitleb varjupaiga- ja rändealdust ning millega muudetakse määruseid (EL) 2021/1147 ja (EL) 2021/1060 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 604/2013 (ELT L 2024/1351, 22.05.2024);

5) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1356, millega kehtestatakse kolmanda riigi kodanike taustakontroll välispiiridel ning muudetakse määrusi (EÜ) nr 767/2008, (EL) 2017/2226, (EL) 2018/1240 ja (EL) 2019/817 (ELT L, 2024/1356, 22.05.2024);

6) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1358, millega luuakse biomeetriliste andmete võrdlemise Eurodac-süsteem, et kohaldada tulemuslikult Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EL) 2024/1351 ja (EL) 2024/1350 ja nõukogu direktiivi 2001/55/EÜ ning tuvastada ebaseaduslikult riigis viibivad kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud, ning mis käsitleb liikmesriikide õiguskaitseasutuste ja Europoli päringuid andmete võrdlemiseks Eurodac-süsteemi andmetega õiguskaitse eesmärgil ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EL) 2018/1240 ja (EL) 2019/818 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 603/2013 (ELT L, 2024/1358, 22.05.2024);

7) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1359, mis käsitleb kriisi ja vääramatute jõuga seotud olukordi rände- ja varjupaigaküsimuste valdkonnas ning millega muudetakse

määrust (EL) 2021/1147 (ELT L, 2024/1359, 22.05.2024) (*Euroopa ühise rahvusvahelise kaitse süsteemi õigusaktid*).

(2) Käesolevas seaduses ettenähtud haldusmenetlusele kohaldatakse haldusmenetluse seaduse sätteid, arvestades käesolevas seaduses sätestatud erisusi.

§ 2. Euroopa ühise rahvusvahelise kaitse süsteemi õigusaktide terminite kasutamine

Käesolevas seaduses kasutatakse käesoleva seaduse §-s 1 nimetatud Euroopa ühise rahvusvahelise kaitse süsteemi õigusaktidega määratletud termineid.

§ 3. Välismaalane ja kolmanda riigi kodanik

(1) Välismaalane on kolmanda riigi kodanik või kodakondsuseta isik.

(2) Kolmanda riigi kodanik on isik, kes on muu riigi kui Euroopa Liidu liikmesriigi, Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriigi või Šveitsi Konföderatsiooni kodanik.

§ 4. Lõplik otsus ja selle vaidlustamine

(1) Lõplik otsus käesoleva seaduse tähenduses on:

1) rahvusvahelise kaitse taotluse (edaspidi ka *taotlus*) kohta tehtud keelduv otsus (edaspidi ka *keelduv otsus*) või rahvusvahelise kaitse äravõtmise otsus, mida ei ole kaebetähtajal halduskohtus vaidlustatud;

2) taotluse kohta tehtud keelduv otsus või rahvusvahelise kaitse äravõtmise otsus, mille peale esitatud kaebuse on halduskohus jätnud rahuldamata;

3) otsus tunnustada taotlejat pagulase või täiendava kaitse saajana ja anda talle rahvusvaheline kaitse.

(2) Lõpliku otsuse tegemisega lõpeb rahvusvahelise kaitse menetlus.

(3) Taotluse kohta tehtud keelduva otsuse peale võib esitada kaebuse halduskohtule.

§ 5. Ajutine kaitse ja ajutise kaitse saaja

(1) Ajutine kaitse on erandlik menetlus, mille eesmärk on anda massilise sissetungi või eeldatava massilise sissetungi korral viivitamatut ja ajutist kaitset välismaalastele, kes ei saa päritoluriiki tagasi pöörduda, eelkõige kui valitseb oht, et rahvusvahelise kaitse süsteem ei suuda nimetatud sissetunnet menetleda, kahjustamata enda tõhusat toimimist ajutist kaitset taotlevate välismaalaste huvides.

(2) Ajutise kaitse saaja on välismaalane, kes on sunnitud eelkõige rahvusvaheliste organisatsioonide üleskutse tulemusena oma päritoluriigist või -piirkonnast lahkuma või on sealt evakueeritud ning kellel olukorra tõttu nimetatud riigis ei ole võimalik turvaliselt ja püsivalt tagasi pöörduda ja kes võib kuuluda rahvusvahelist kaitset reguleerivate sätete reguleerimisalasse ning

1) kes on põgenenud relvakonflikti või püsiva vägivalla piirkonnast;

2) keda ähvardab tõsine oht langeda või kes on langenud inimõiguste süsteemse või üldise rikkumise ohvriks.

(3) Massiline sissetung on suure arvu konkreetsest riigist või geograafiliselt alalt pärit välismaalaste omaalgatuslik või evakueerimiskavas ettenähtud saabumine.

§ 6. Perekonnaliige

(1) Taotleja ja rahvusvahelise kaitse saaja perekonna liige on:

- 1) tema abikaasa või registreeritud elukaaslane;
- 2) tema või tema abikaasa või registreeritud elukaaslase vallaline ja alaealine laps;
- 3) tema või tema abikaasa või registreeritud elukaaslase vallaline ja täisealine laps, kui laps ei ole tervises seisundi või puude tõttu suuteline iseseisvalt toime tulema;
- 4) tema või tema abikaasa või registreeritud elukaaslase ülalpidamisel olev vanem või vanavanem, kui päritoluriigis puudub muudest perekondlikest sidemetest tulenev toetus;
- 5) tema vanem või eestkostja, kui taotleja on alaealine, välja arvatud juhul, kui tema teovõimet on abiellumise eesmärgil laiendatud ja tema perekonna liikmeks loetakse tema abikaasa;
- 6) tema vanem või eestkostja või muu perekonnaliige, kui taotleja on saatjata alaealine, välja arvatud juhul, kui see oleks vastuolus alaealise õiguste ja huvidega.

(2) Politsei- ja Piirivalveamet ei käsitle taotleja ja rahvusvahelise kaitse saaja abikaasat perekonnaliikmena, kui abielu on ilmselgelt vastuolus avaliku korraga.

(3) Perekonnaliikmeid käsitatakse perekonnana juhul, kui perekond oli olemas enne Eestisse saabumist.

2. jagu

Pädevad asutused ja rahvusvaheline koostöö

§ 7. Pädevate asutuste ülesanded

(1) Politsei- ja Piirivalveamet täidab Euroopa ühise rahvusvahelise kaitse süsteemi õigusaktides sätestatud pädeva asutuse ülesandeid, kui seaduses ei sätestata teisiti, sealhulgas:

- 1) on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1347 artikli 3 punktis 15 nimetatud menetlev ametiasutus;
- 2) täidab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 artikli 4 lõigetes 1–3 sätestatud ülesandeid;
- 3) on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1351 artikli 52 lõikes 1 nimetatud vastutavat liikmesriiki kindlaksmäärav asutus;
- 4) on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1356 artikli 2 punktis 10 nimetatud taustakontrolliasutus;
- 5) täidab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2303 artiklites 3 ja 24 sätestatud riikliku kontaktpunkti ülesandeid;
- 6) täidab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1351 artiklites 60–65 ja 67–69 nimetatud ülesandeid.

(2) Sotsiaalkindlustusamet (edaspidi ka *materiaalsete vastuvõtutingimuste tagaja*) korraldab ajutise kaitse saaja ja rahvusvahelise kaitse taotleja vastuvõtmise, kui käesolevas seaduses ei sätestata teisiti.

(3) Kultuuriministeerium korraldab kohanemisprogrammi.

(4) Õiguskantsler täidab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 artikli 43 lõikes 4 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1356 artiklis 10 nimetatud põhiõiguste seire ülesannet.

§ 8. Koostöö rahvusvaheliste organisatsioonide ning Euroopa Liidu ametite, institutsioonide ja liikmesriikidega

(1) Taotleja ja rahvusvahelise kaitse saaja probleemide lahendamisel teevad Kultuuriministeerium, Siseministeerium, Sotsiaalministeerium, Sotsiaalkindlustusamet ja Politsei- ja Piirivalveamet koostööd ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametiga, aidates teda seaduste, välislepingute ja Euroopa Liidu õigusaktide kohaldamise järelevalves.

(2) Kultuuriministeerium, Siseministeerium, Sotsiaalministeerium, Sotsiaalkindlustusamet ja Politsei- ja Piirivalveamet tagavad käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud õigusaktide järgsete kohustuste täitmise ning edastavad ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametile teavet ja statistilisi andmeid järgmiste asjaolude kohta:

- 1) rahvusvahelise kaitse taotlejate ja saajate olukord;
- 2) õigusaktide kohaldamine;
- 3) rahvusvahelise kaitse taotlejate ja saajate kohta kehtivad ja kehtestatavad õigusaktid.

(3) Vabariigi Valitsus teavitab valdkondade eest vastutavate ministrite ettepanekul Euroopa Liidu Nõukogu Eesti suutlikkusest vastu võtta ajutist kaitset vajavaid välismaalasi.

(4) Kultuuriministeerium, Siseministeerium, Sotsiaalministeerium, Sotsiaalkindlustusamet ja Politsei- ja Piirivalveamet korraldavad teabevahetust ning teevad oma pädevus piires Euroopa ühise rahvusvahelise kaitse süsteemi õigusaktide ja käesoleva seaduse rakendamiseks koostööd teiste riikidega ning Euroopa Liidu ametite ja institutsioonidega.

(5) Politsei- ja Piirivalveamet võib käesolevas seaduses sätestatud ülesannete täitmiseks taotleda abi Euroopa Liidu Varjupaigaametilt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2021/2303 sätestatud korras.

(6) Euroopa Liidu Varjupaigaameti lähetatud ametnikul ei ole õigust teha rahvusvahelise kaitse ja elamisloa andmise, selle andmisest keeldumise, rahvusvahelise kaitse ära võtmise ja elamisloa kehtetuks tunnistamise otsust ega kohustada taotlejat järgima liikumisvabaduse piiranguid või kinnipidamise alternatiive.

(7) Euroopa Liidu Varjupaigaameti lähetatud ametnikul on käesolevas seaduses sätestatud ülesannete täitmisel pädevus ja volitused välislepingu või Euroopa Liidu õigusakti kohaselt.

(8) Välislepingu või Euroopa Liidu õigusakti alusel võib Politsei- ja Piirivalveameti kaasata rahvusvahelise kaitse taotluse menetlusesse teise riigi territooriumil. Politsei- ja Piirivalveametil on teise riigi territooriumil pädevus ja volitused välislepingu või Euroopa Liidu õigusakti kohaselt.

3. jagu

Teabe kaitse ja isikuandmete töötlemine

§ 9. Teabe kaitse ajutise kaitse ja rahvusvahelise kaitse menetluses

(1) Ajutise kaitse ja rahvusvahelise kaitse menetluse teave on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 artikli 7 alusel asutusesiseseks kasutamiseks ning seda säilitatakse sama määruse artikli 72 alusel kuni kümme aastat.

(2) Taotleja kohta kogutud andmete edastamine välisriigile ja välisriigilt taotleja kohta andmete kogumine on lubatud välislepingust, Euroopa Liidu õigusest või käesolevast seadusest tuleneva

kohustuse täitmiseks. Andmete edastamisel välisriigile tagatakse, et teavet ei edastata taotleja päritoluriigile.

(3) Kui ajutise kaitse ja rahvusvahelise kaitse menetluses kogutud andmeid edastatakse muule kui käesolevas seaduses nimetatud asutusele, kehtivad käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 sätestatud kohustused ka selle asutuse ametnikele ning töötajatele.

§ 10. Andmete töötlemine

(1) Käesolevas seaduses sätestatud menetlustes võivad käesoleva seaduse §-s 7 nimetatud pädevad asutused töödelda §-s 104 nimetatud andmeid. Käesoleva seaduse alusel läbi viidavate menetluste andmeid töödeldakse rahvusvahelise kaitse andmise registris. Rahvusvahelise kaitse taotleja taustakontrolli andmeid töödeldakse Eestis seadusliku aluseta viibivate ja viibinud välismaalaste andmekogus ning pärast taustakontrolli läbiviimist edastatakse rahvusvahelise kaitse andmise registrisse.

(2) Välismaalane on kohustatud andma käesoleva seaduse §-s 104 nimetatud andmed pädevatele asutustele käesolevas seaduses sätestatud ülesannete täitmiseks.

(3) Välislepingust, Euroopa Liidu õigusaktist või muust õigusaktist tulenevate kohustuste täitmiseks võib töödelda välisriigilt või rahvusvaheliselt organisatsioonilt saadud isikuandmeid.

(4) Andmesubjekti õigust saada teavet ja juurdepääsu tema kohta kogutud isikuandmetele, samuti õigust tutvuda tema kohta andmekogusse kantud andmetega, sealhulgas menetlustoimikuga, võib piirata, kui see võib:

- 1) takistada või kahjustada süüteo tõkestamist, avastamist, menetlemist või karistuse täideviimist;
- 2) kahjustada teise isiku õigusi ja vabadusi;
- 3) ohustada Eesti Vabariigi, teise Euroopa Liidu liikmesriigi, Schengeni konventsiooni liikmesriigi või Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni liikmesriigi julgeolekut;
- 4) ohustada avaliku korra kaitset.

(5) Käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatud andmete avaldamise piirangut kohaldatakse andmesubjekti järgmiste õiguste kohta:

- 1) saada teada tema isikuandmete töötlemisest, sealhulgas sellest, milliseid isikuandmeid töödeldakse, samuti töötlemise viisi, meetodit, eesmärki, õiguslikku alust, ulatust või põhjust;
- 2) saada teada tema isikuandmete vastuvõtjaid ja avaldatavate isikuandmete kategooriaid ning teavet, kas tema isikuandmed edastatakse välisriigile või rahvusvahelisele organisatsioonile;
- 3) nõuda tema isikuandmete töötlemise piiramist;
- 4) esitada vastuväiteid tema isikuandmete töötlemise kohta;
- 5) saada teada tema isikuandmetega seotud rikkumisest.

(6) Käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatud andmete avaldamise piirangut võib kohaldada ka andmete suhtes, mis on saadud välisriigilt või rahvusvaheliselt organisatsioonilt.

(7) Käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatud andmete avaldamise piirangut ei kohaldata Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1356 artikli 17 punktides a–g ja i nimetatud andmetele.

(8) Käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatud andmete avaldamise piirangu aluse äralangemisel lõpetatakse andmete avaldamise piirangu kohaldamine ning andmesubjektile antakse teavet ja

tagatakse juurdepääs tema kohta kogutud isikuandmetele, tema kohta andmekogusse kantud andmetele ja menetlustoimikule.

4. jagu

Rändehalduse meetmed

§ 11. Ümberasustamine ja solidaarsusmehhanism ning nende rakendamise otsustamine

- (1) Rändehalduse meetmed on ümberasustamine ja solidaarsusmehhanism.
- (2) Ümberasustamine on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1350 sätestatud rahvusvahelise kaitse ja elamisloa saanud isiku vastuvõtmine kolmandast riigist.
- (3) Solidaarsusmehhanism on kogum Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1351 nimetatud meetmetest, et toetada rändesurve all olevaid liikmesriike.
- (4) Vabariigi Valitsus otsustab ümberasustamises osalemise ja teiste liikmesriikide solidaarsusmehhanismi kaudu toetamise, kooskõlastades otsused Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjoniga.
- (5) Käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatud otsuses ümberasustamise kohta määratakse kindlaks vähemalt Eestisse ümberasustatavate isikute piirarv ja päritoluriik ning ümberasustamise aasta.
- (6) Käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatud otsuses solidaarsusmehhanismi kohta määratakse kindlaks:
 - 1) rahvusvahelise kaitse taotlejate või selle saanud isikute Eestisse vastuvõtmise piirarv ja aasta;
 - 2) rahaline toetus või
 - 3) alternatiivsed toetusmeetmed kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2024/1351.
- (7) Välismaalase võib Eestisse ümber asustada pärast Politsei- ja Piirivalveameti otsust tunnustada isikut rahvusvahelise kaitse saajana.
- (8) Solidaarsusmehhanismi kaudu Euroopa Liidu liikmesriikidelt toetuse taotlemise ja toetuse viisid otsustab valdkonna eest vastutav minister.

§ 12. Välismaalase vastutavale Euroopa Liidu liikmesriigile üleandmine ja üleandmise otsuse vaidlustamine

- (1) Kui Politsei- ja Piirivalveamet otsustab algatada välismaalase üleandmise menetluse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1351 sätestatud korras, kohaldatakse välismaalase kinnipidamisele nimetatud määruse artikli 44 lõikes 2 sätestatud.
- (2) Politsei- ja Piirivalveamet vormistab välismaalase vastutavale Euroopa Liidu liikmesriigile üleandmise otsuse (edaspidi ka *üleandmise otsus*) kirjalikult.
- (3) Politsei- ja Piirivalveamet võib üleandmise otsuse teha rahvusvahelise kaitse andmisest keelduvas otsuses.
- (4) Politsei- ja Piirivalveamet võib üleandmise otsuses määrata lahkumiskohustuse vabatahtliku täitmise tähtaja pikkusega 7 kuni 30 päeva.

(5) Politsei- ja Piirivalveamet võib üleandmise otsuses määratud lahkumiskohustuse vabatahtliku täitmise tähtaega pikendada kuni 30 päeva võrra.

(6) Politsei- ja Piirivalveamet võib jätta üleandmise otsuses lahkumiskohustuse vabatahtliku täitmise tähtaja määramata, kui esineb käesoleva seaduse § 65 lõikes 2 nimetatud välismaalase kinnipidamise alus. .

(7) Politsei- ja Piirivalveamet võib välismaalase üleandmise menetluse ajal kohaldada välismaalase suhtes liikumisvabaduse piiramist ja kinnipidamise alternatiive.

(8) Välismaalase lahkumiskohustus sundtäidetakse väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduses sätestatud korras.

(9) Üleandmise otsust ei saa vaidlustada vaidmenetluse korras. Üleandmise otsuse peale võib välismaalane esitada halduskohtule kaebuse halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras 14 päeva jooksul otsuse teatavakstegemise päevast arvates.

(10) Üleandmise otsuse vaidlustamisel on välismaalasel õigus Eestis viibida 14 päeva üleandmisotsuse kättetoimetamisest arvates või kuni käesoleva paragrahvi lõikes 13 nimetatud halduskohtu määruse tegemiseni tema Eestis viibimise õiguse kohta.

(11) Üleandmise otsuse vaidlustamisel on välismaalasel õigus saada õigusabi ja esindamist halduskohtumenetluses käesolevas seaduses rahvusvahelise kaitse taotleja kohta sätestatu alusel.

(12) Kui välismaalane soovib üleandmise otsuse vaidlustamisel õigusabi enda esindamiseks halduskohtumenetluses ja õigust viibida Eestis kuni üleandmise otsuse kohta halduskohtu otsuse tegemiseni, tuleb asjakohased taotlused esitada koos kaebusega halduskohtule.

(13) Halduskohus lahendab määrusega käesoleva paragrahvi lõikes 12 nimetatud taotlused Eestis viibimiseks koos üleandmise otsuse peale esitatud kaebuse menetlusse võtmisega.

5. jagu

Turvalised riigid

§ 13. Turvalise kolmanda riigi või turvalise päritoluriigi määramine

(1) Politsei- ja Piirivalveamet võib kehtestada turvaliste kolmandate riikide või turvaliste päritoluriikide nimekirja.

(2) Nimekirja kehtestamisel arvestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 artikli 59 lõigetes 1 ja 2 ning artikli 61 lõigetes 1, 3 ja 4 sätestatud.

(3) Politsei- ja Piirivalveamet vaatab läbi ning vajaduse korral uuendab turvaliste kolmandate riikide või turvaliste päritoluriikide nimekirja vähemalt kord aastas.

(4) Politsei- ja Piirivalveamet teavitab Euroopa Komisjoni ja Euroopa Liidu Varjupaigaametit turvaliste kolmandate riikide või turvaliste päritoluriikide nimekirjast ning selle muudatustest Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 artikli 64 lõikes 4 sätestatud korras.

6. jagu

Välismaalase esindamine

§ 14. Alaealise välismaalase esindamine

(1) Alaealise välismaalase esindamisele kohaldatakse perekonnaseaduse 12. peatükis sätestatud, arvestades käesolevas jaos sätestatud erisusi.

(2) Eeldatakse, et alaealise välismaalasega Eestis koos viibival vanemal, eestkostjal või muul vastutaval täisealise isikul on isikuhooldusõigus. Politsei- ja Piirivalveameti või Kaitsepolitsei ameti nõudmisel on vanem, eestkostja või muu vastutav täisealine isik kohustatud tõendama isikuhooldusõiguse olemasolu.

(3) Alaealise välismaalasega menetlustoimingute tegemisel viibib vastutav täisealine isik menetlustoimingute tegemisel juures, välja arvatud juhul, kui Politsei- ja Piirivalveameti hinnangul ei ole see Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 (menetluse kohta) artikli 22 lõike 4 kohaselt alaealise huvides.

(4) Käesolevas seaduses alaealise välismaalase esindamise kohta sätestatud kohaldatakse ka piiratud teovõimega täisealise taotleja suhtes.

§ 15. Saatjata alaealise välismaalase esindamine

(1) Saatjata alaealise välismaalase (edaspidi käesolevas paragrahvis *saatjata alaealine*) esindamisele kohaldatakse perekonnaseaduse 12. peatükis sätestatud, arvestades käesolevas jaos sätestatud erisusi. Saatjata alaealise esindamise vajadusest teavitab Politsei- ja Piirivalveamet.

(2) Saatjata alaealiseks ei peeta välismaalast, kellele on Eestis kohus määranud füüsilisest isikust eestkostja.

(3) Saatjata alaealise eestkostja ülesandeid võib täita isik, kes on usaldusväärne ning kellel on saatjata alaealise esindamiseks vajalikud teadmised ja oskused. Eestkostja ülesannete täitmist ei määrata isikule, kelle huvid on vastuolus või võivad minna vastuollu saatjata alaealise huvidega.

(4) Kui saatjata alaealise eestkostja ülesandeid täidab perekonnaseaduse alusel valla- või linnavalitsus või saatjata alaealist esindab käesoleva paragrahvi lõikes 8 sätestatud juhtudel Sotsiaalkindlustusamet, tohib üks füüsiline isik üheaegselt esindada kuni 30 saatjata alaealist taotlejat. Massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorras võib üheaegselt esindada kuni 50 saatjata alaealist taotlejat.

(5) Saatjata alaealise eestkostja ülesandeid täitev isik (edaspidi käesolevas paragrahvis *esindaja*) peab enne saatjata alaealise osalemist nõudvaid menetlustoiminguid temaga kohtuma. Esindaja viibib selliste menetlustoimingute tegemisel juures ja võtab arvesse saatjata alaealise seisukohti tema vajaduste kohta.

(6) Teavet esindaja määramise kohta ning võimaluse kohta esitada esindaja peale turvaliselt ja konfidentsiaalselt halduskohtule kaebus antakse saatjata alaealisele viisil, mis tagab, et saatjata alaealine saab sellest teabest aru.

(7) Politsei- ja Piirivalveamet ning muu asutus, kellel on teavet, et esindaja ei ole täitnud oma ülesandeid nõuetekohaselt või esindaja ei vasta käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud nõuetele, teavitab sellest eestkostja ülesandeid täitvat valla- või linnavalitsust ja käesoleva paragrahvi lõikes 8 sätestatud juhtudel Sotsiaalkindlustusametit.

(8) Massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorras või muul juhul, kui valla- või linnavalitsus ei saa ettenägematult suure saatjata alaealiste arvu tõttu ajutiselt saatjata alaealise esindamise ülesandeid täita, võib Sotsiaalkindlustusamet kuni perekonnaseaduse alusel eestkostja määramiseni täita saatjata alaealise Politsei- ja Piirivalveameti menetlustoimingutes esindamisega seotud ülesandeid või sõlmida selleks lepingu füüsilise või juriidilise isikuga.

§ 16. Tasuta õigusabi

(1) Politsei- ja Piirivalveamet korraldab välismaalasele tasuta õigusabi andmise käesolevas seaduses sätestatud alustel ja korras. Tasuta õigusabi osutamiseks sõlmib Politsei- ja Piirivalveamet lepingu ühe või mitme füüsilise või juriidilise isikuga.

(2) Välismaalasel on õigus saada tasuta õigusabi enda esindamiseks:

- 1) rahvusvahelise kaitse menetluses;
- 2) halduskohtumenetluses, kui välismaalane vaidlustab otsust, mis on tehtud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1347, (EL) 2024/1348 või (EL) 2024/1351 alusel, ning haldusakti, millega on välismaalasele pandud väljasõidukohustus ja sissesõidukeeld;
- 3) halduskohtumenetluses, kui välismaalane vaidlustab otsust, millega piirati tema materiaalseid vastuvõtutingimusi, ei antud luba lahkumiseks tema majutuskoha maakonna territooriumilt või kohaldati liikumisvabaduse piiramist ja kinnipidamise alternatiive;
- 4) halduskohtumenetluses, kui välismaalane vaidlustab enda kinnipidamist käesolevas seaduses sätestatud alusel.

(3) Taotluse tasuta õigusabi saamiseks enda esindamiseks rahvusvahelise kaitse menetluses esitab välismaalane Politsei- ja Piirivalveametile koos rahvusvahelise kaitse taotlusega. Politsei- ja Piirivalveameti ei anna tasuta õigusabi Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 artikli 16 lõikes 3 nimetatud välismaalasele.

(4) Välismaalase esindaja rahvusvahelise kaitse menetluses jätkab õigusabi osutamist halduskohtumenetluses.

(5) Kui välismaalane ei esitanud Politsei- ja Piirivalveametile taotlust tasuta õigusabi saamiseks rahvusvahelise kaitse menetluses ning soovib tasuta õigusabi halduskohtumenetluses, määrab Politsei- ja Piirivalveamet talle esindaja.

(6) Politsei- ja Piirivalveamet ei määra esindajat, kui:

- 1) esineb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 artikli 16 lõikes 3 nimetatud asjaolu;
- 2) esineb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 artikli 17 lõike 2 punktis a, c või d nimetatud asjaolu.

(7) Halduskohus lõpetab kaebuse menetluses võtmise otsustamisel õigusabi osutamise, kui esineb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 artikli 17 lõikes 2 sätestatud tingimus.

(8) Kohus võib kõrvaldada tasuta õigusabi saaja taotlusel või omal algatusel määrusega esindaja tasuta õigusabi osutamisest, kui ta on end näidanud asjatundmatuna või hooletuna. Kohus võib

nõuda esindajalt selle kohta selgituse esitamist. Kohus edastab esindaja osutamisest kõrvaldamise määruse vajadusel Politsei- ja Piirivalveametile uue tasuta õigusabi esindaja nimetamiseks.

(9) Halduskohtumenetluses antakse käesoleva paragrahvi lõike 2 punktides 2 ja 3 nimetatud otsuste vaidlustamisel tasuta õigusabi, kuni halduskohus on teinud otsuse jätta välismaalase esitatud kaebus rahuldamata. Tasuta õigusabi välismaalase kinnipidamise vaidlustamiseks antakse kuni käesolevas seaduses sätestatud alusel välismaalase kinnipidamiseni.

(10) Politsei- ja Piirivalveameti otsuse peale, millega keelduti tasuta õigusabi andmisest Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 artikli 17 lõike 2 punktis b sätestatud alusel, võib halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras esitada halduskohtule kaebuse kümne päeva jooksul otsuse teatavaks tegemise päevast arvates.

(11) Halduskohtu määruse peale, millega jäeti esitatud kaebus rahuldamata, keelduti tasuta õigusabi andmisest või lõpetati tasuta õigusabi andmine, ei saa esitada määruskaebust.

(12) Tasuta õigusabi saanud välismaalasele ei osutata samal ajal samas asjas riigi õigusabi, välja arvatud käesoleva paragrahvi lõikes 13 nimetatud juhul.

(13) Kui välismaalane soovib otsust vaidlustada Riigikohtus ning teda tasuta õigusabi korras esindav isik ei vasta halduskohtumenetluse seadustiku § 32 lõikes 2 sätestatud nõuetele, on tal õigus esitada riigi õigusabi seaduses sätestatud korras taotlus riigi õigusabi saamiseks.

§ 17. Taotleja esindaja menetluses

(1) Taotleja esindaja kohta kehtivad kõik Euroopa Liidu ühise rahvusvahelise kaitse õigustikus sätestatud õigused ja kohustused.

(2) Isiklikul vestlusel on taotleja esindajal õigus esitada küsimusi ja teha märkusi vestluse lõpus.

7. jagu

Taotleja õigused ja kohustused

§ 18. Taotleja õigused

(1) Rahvusvahelise kaitse taotlejale tagatakse õigused ja vabadused, mis tulenevad Eesti Vabariigi põhiseadusest, seadustest ja muudest õigusaktidest ning välislepingutest, Euroopa Liidu õigusaktidest, rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud normidest ja rahvusvahelistest tavadest.

(2) Rahvusvahelise kaitse menetluses on taotlejal Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1348 ning, kui see on asjakohane, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1351 sätestatud õigused.

(3) Lisaks käesoleva paragrahvi lõikele 2 on rahvusvahelise kaitse taotlejal õigus:

1) saada esimesel võimalusel, kuid hiljemalt kolm päeva pärast rahvusvahelise kaitse taotluse esitamise soovi avaldamist kirjalikult Euroopa Liidu Varjupaigaameti vormil ning vajaduse korral suuliselt või visuaalselt ja keeles või viisil, mida ta mõistab, teavet oma õiguste ja kohustuste kohta, sealhulgas teavet õigusabi, vastuvõtutingimustega seotud abi, teavet andvate organisatsioonide, rahvusvahelise kaitse menetluse ajakava ning kohustuste täitmata jätmise tagajärgede kohta;

- 2) viibida Eestis kuni rahvusvahelise kaitse taotluse kohta lõpliku otsuse tegemiseni, välja arvatud käesolevas seaduses sätestatud juhtudel;
- 3) saada vastuvõtutingimustega seotud abi, eelkõige juurdepääsu tervishoiuteenustele, tööturule ja haridusele käesolevas seaduses sätestatud ulatuses ja korras;
- 4) saada tuge, lähtudes tema erivajadusest;
- 5) suhelda perekonnaliikmete, õigusnõustaja, asjaomaste pädevate riigiasutuste, rahvusvaheliste või valitsusväliste organisatsioonide esindajatega ning ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametiga;
- 6) saada vajaduse korral ohvriabiteenust ohvriabi seaduses sätestatud alusel ja korras;
- 7) saada tasuta õigusabi enda esindamiseks käesolevas seaduses sätestatud ulatuses ja korras;
- 8) Eestis töötada, kui kuue kuu jooksul rahvusvahelise kaitse taotluse registreerimisest arvates ei ole temast sõltumatul põhjusel tema taotluse kohta tehtud otsust, välja arvatud juhul, kui taotluse sisulist läbivaatamist on määruse (EL) 2024/1348 artikli 42 lõike 1 punktide a–f alusel kiirendatud. Sel juhul ei anta taotlejale juurdepääsu tööturule ning varem antud juurdepääsuvõimalus võetakse ära.

(4) Kui seaduses ei sätestata teisiti, tagab taotleja õigused rahvusvahelise kaitse menetluses või korraldab nende tagamise Politsei- ja Piirivalveamet.

§ 19. Taotleja õigus viibida Eestis

(1) Rahvusvahelise kaitse taotlejal on õigus viibida Eestis kuni tema taotluse kohta lõpliku otsuse tegemiseni.

(2) Rahvusvahelise kaitse taotlejal ei ole õigust lõpliku otsuse tegemiseni viibida Eestis, kui tema taotluse kohta on tehtud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 artikli 68 lõikes 3 nimetatud otsus.

(3) Kui rahvusvahelise kaitse saaja on taotlenud elamisloa Eestis seaduslikult viibimise ajal ja enne rahvusvahelise kaitse lõppemise tõttu rahvusvahelise kaitse äravõtmise otsuse tegemist, on tal õigus Eestis viibida välismaalaste seaduses sätestatud alusel elamisloa taotluse suhtes tehtud otsuseni.

(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud juhul on rahvusvahelise kaitse taotlejal õigus keelduva otsuse vaidlustamise tähtaja jooksul taotleda kohtult õigust viibida Eestis kuni tema taotluse kohta lõpliku otsuse tegemiseni.

(5) Kui rahvusvahelise kaitse taotleja on kohtus vaidlustanud tema taotluse kohta tehtud otsuse ning esitanud kohtule lõikes 4 nimetatud taotluse Eestis viibimiseks, ei tohi teda välja saata, kuni kohus pole taotleja Eestis viibimise õigust lõpetanud.

(6) Kohus lahendab määrusega käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud taotluse Eestis viibimiseks koos rahvusvahelise kaitse andmisest keelduva otsuse peale esitatud kaebuse menetlusse võtmisega.

(7) Kui rahvusvahelise kaitse taotleja ei ole esitanud käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatud taotlust, võib kohus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 artikli 68 punkti 4 alusel ja korras omal algatusel lubada rahvusvahelise kaitse taotlejal Eestis viibida.

(8) Esimese korduva rahvusvahelise kaitse taotluse korral, mis esitati üksnes väljasõidukohustuse edasilükkamiseks või täideviimise takistamiseks, on välismaalasel õigus viibida Eestis seni, kuni PPA on teinud tema taotluse kohta keelduva otsuse. Välismaalase

kohtule esitatud taotlus Eestis viibimiseks ei peata tema väljasaatmist. Teise ja järgneva korduva rahvusvahelise kaitse taotluse esitamine ei anna taotlejale õigust Eestis viibida.

(9) Rahvusvahelise kaitse taotlejal ei ole seaduslikku alust Eestisse sisenemiseks ega Eestis viibimiseks, kui:

- 1) Politsei- ja Piirivalveamet teeb tema suhtes taustakontrolli Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1356 sätestatud alusel ja korras;
- 2) tema taotlust vaadatakse läbi rahvusvahelise kaitse piirimenetluses Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 artikli 43 lõikes 1 sätestatud alusel ja korras.

(10) Taustakontrolli ja piirimenetluse ajal viibib rahvusvahelise kaitse taotleja Politsei- ja Piirivalveameti määratud asukohas.

§ 20. Taotleja kohustused

(1) Taotleja on kohustatud järgima Eesti põhiseaduslikku korda ja Eesti õigusakte, austama põhiseaduslikke väärtusi ja põhimõtteid, vabadusele, õiglusele ja õigusele tuginevat riiki ning Eesti ühiskonna korraldust, eesti keelt ja kultuuri.

(2) Taotleja on kohustatud igati kaasa aitama rahvusvahelise kaitse taotlemise asjaolude selgitamisele. Lisaks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 artiklist 9 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1351 artiklist 17 tulenevale peab taotleja:

- 1) teavitama Politsei- ja Piirivalveametit perekonnaseisu muutumisest ning lapse sündist;
- 2) lubama kontrollida tervise seisundit rahvastiku tervise kaitse kaalutlustel;
- 3) järgima tema suhtes käesoleva seaduse § 60 lõike 1 või § 67 lõike 2 alusel kohaldatud liikumisvabaduse piirangut ja kinnipidamise alternatiivi.

(3) Käesoleva paragrahvi lõike 2 punktides 3 ja 4 sätestatud kaasaaitamiskohustus laieneb rahvusvahelise kaitse menetluses ka rahvusvahelise kaitse taotleja esindajale, kui esindajal on teavet või dokumente, mis aitavad kaasa rahvusvahelise kaitse taotleja isiku ja tema kodakondsuse tuvastamisele, isikusamasuse kontrollimisele või taotlemise asjaolude selgitamisele.

(4) Kui rahvusvahelise kaitse taotlejal oli ajal, kui ta kasutas käesolevas seaduses sätestatud vastuvõtutingimustega seotud teenuseid, välja arvatud vältimatu abi osutamine, piisavalt rahalisi vahendeid nimetatud teenuste eest tasumiseks, on ta kohustatud need kulutused hüvitama. Rahvusvahelise kaitse taotleja vastuvõtutingimustega seotud teenuste hüvitamise korra kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega.

(5) Taotlejal ei ole rahvusvahelise kaitse menetluse ajal lubatud Eestis töötada ega Eestis ettevõtlusega tegeleda, välja arvatud käesolevas seaduses sätestatud juhul. Töötamise või ettevõtlusega tegelemise keelu rikkumise korral kohaldatakse välismaalaste seaduses sätestatud.

8. jagu

Vastuvõtu erivajaduse, menetlusliku eritagatise vajaduse ja alaealise taotleja vajaduse hindamine ning arvestamine

§ 21. Taotleja vastuvõtu erivajaduse ja menetlusliku eritagatise vajaduse hindamine ning arvestamine

(1) Rahvusvahelise kaitse menetluses, materiaalsete vastuvõtutingimuste korraldamisel, liikumisvabaduse piirangute ja kinnipidamise alternatiivide kohaldamisel ja taotleja

kinnipidamisel hinnatakse ja arvestatakse taotleja vastuvõtu erivajadust ning menetluslikku eritagatist vajava taotleja eriolukorda ja sellest tingitud vajadusi.

(2) Vastuvõtu erivajadusega või menetlusliku eritagatise taotleja on eelkõige alaealine, saatjata alaealine, puudega inimene, eakas inimene, rase, alaealise lapsega üksikvanem, inimkaubanduse ohver, raske haigusega isik, psüühika- või käitumishäirega isik ning piinamise või vägistamise ohver või isik, kelle suhtes on tarvitatud muud psühholoogilist, füüsilist või seksuaalset vägivalda, või isik, kes kuulub seksuaalse sättumuse või soolise kuuluvuse tõttu vähemusrühki.

(3) Isik loetakse vastuvõtu erivajadusega või menetlusliku eritagatise vajadusega taotlejaks, kui Politsei- ja Piirivalveamet või muu haldusorgan on tema suhtes selle vajaduse tuvastanud. Sellisel juhul kohaldatakse talle Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1348 menetlusliku eritagatise ja käesolevas seaduses vastuvõtu erivajaduse kohta sätestatud erisusi ning talle võimaldatakse asjakohane tugi.

(4) Taotleja vastuvõtu erivajaduse ja menetlusliku eritagatise hindamisel tuginetakse eelkõige nähtavatele füüsilistele tunnustele, taotleja ütlustele või käitumisele või, kui see on asjakohane, taotleja vanemate, tema eest vastutava täiskasvanu või eestkostja ülesandeid täitva isiku ütlustele.

(5) Vajaduse korral ja taotleja nõusolekul kaasatakse vastuvõtu erivajadust ja menetluslikku eritagatist tuvastama pädev asutus või ekspert. Vastuvõtu erivajadus ja menetluslik eritagatis tuvastatakse võimalikult kiiresti, kuid 30 päeva jooksul pärast sooviavaldust rahvusvahelise kaitse saamiseks.

(6) Politsei- ja Piirivalveamet märgib hinnangu taotleja vastuvõtu erivajaduse ja menetlusliku eritagatise kirjalikult ning määrab taotlejale antava menetlusliku eritagatise ja vastuvõtu erivajaduse. Politsei- ja Piirivalveamet arvestab käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatud teise haldusorgani või eksperdi hinnangut. Kui taotleja ei ole nõus, et vastuvõtu erivajaduse ja menetlusliku eritagatise tuvastab teine haldusorgan või ekspert, võib Politsei- ja Piirivalveamet otsustada, et isikut ei loeta vastuvõtu erivajadusega või menetluslikku eritagatist vajavaks taotlejaks.

(7) Kõik taotlejaga kokku puutuvad haldusorganid ja isikud jälgivad taotleja vastuvõtu erivajadust ja menetluslikku eritagatist ning arvestavad seda igati kogu rahvusvahelise kaitse menetluse vältel, võttes arvesse ka hilisemas rahvusvahelise kaitse menetluse etapis ilmnenu vastuvõtu erivajadust ja menetluslikku eritagatist.

(8) Politsei- ja Piirivalveamet edastab teabe taotleja vastuvõtu erivajaduse ja menetlusliku eritagatise kohta teistele taotlejaga kokku puutuvatele haldusorganitele ja isikutele ulatuses, mis on vajalik taotleja erivajaduse arvestamiseks. Kui muu haldusorgan tuvastab taotleja vastuvõtu erivajaduse või menetlusliku eritagatise vajaduse või märkab võimalikule erivajadusele või eritagatise vajadusele viitavat asjaolu, teavitab ta sellest viivitamata Politsei- ja Piirivalveametit kas krüpteeritult kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis või tehnilise võimaluse korral andmevahetuse platvormi X-tee kaudu.

(9) Kõik rahvusvahelise kaitse taotlejatega kokku puutuvad ametnikud ja töötajad peavad vastama kompetentsinõuetele, mis võimaldavad neil vastuvõtu erivajadust ja menetlusliku eritagatise vajadust jälgida ja arvestada.

§ 22. Taotleja teovõime ja vanuse määramine

(1) Alaealisel välismaalasel on õigus esitada rahvusvahelise kaitse taotlus enda nimel, kui tema teovõimet on laiendatud, või oma vanema, tema eest vastutava täiskasvanu või eestkostja ülesandeid täitva isiku kaudu.

(2) Rahvusvahelise kaitse menetluses ei arvestata alaealise päritoluriigis kehtivat välismaalase päritoluriigi õiguse kohast teovõimelisust, kui see erineb Eesti õiguses sätestatust.

(3) Kui taotleja vanus ei ole teada ja on põhjust arvata, et isik on alla 18-aastane, käsitatakse taotlejat alaealisena. Taotleja käsitamise alaealisena või täisealisena otsustab Politsei- ja Piirivalveamet.

(4) Kui Politsei- ja Piirivalveametil tekib põhjendatud kahtlus taotleja vanuse kohta esitatud andmete õigsuses, hinnatakse taotleja vanust Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 artiklis 25 sätestatud korras.

(5) Politsei- ja Piirivalveamet võib juhendada teise liikmesriigi pädeva asutuse hinnangust taotleja vanuse kohta.

(6) Vanuse kindlaksmääramise hinnangut saab vaidlustada üksnes koos haldusakti või toiminguga, mille tegemisel vanus kindlaks määrati.

§ 23. Alaealine ja saatjata alaealine taotleja

(1) Alaealise rahvusvahelise kaitse menetluses ja tema vastuvõtmisel arvestatakse eelkõige alaealise õigusi ja huve.

(2) Teavet oma õiguste ja kohustuste kohta rahvusvahelise kaitse menetluses, sealhulgas teavet vastuvõtutingimuste kohta, antakse saatjata alaealisele talle eakohasel viisil, mis tagab, et saatjata alaealine saab sellest teabest aru. Saatjata alaealisele antakse nimetatud teave eestkostja ülesandeid täitva isiku juuresolekul.

(3) Alaealisel rahvusvahelise kaitse taotlejal on õigus:

- 1) saada juurdepääs haridusele põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses sätestatud korras kahe kuu jooksul rahvusvahelise kaitse taotluse esitamisest arvates, kui ta on õppimiskohustuslik;
- 2) saada haridusele juurdepääsu tagamiseks ettevalmistavat koolitust, sealhulgas keeleõpet.

(4) Juurdepääs gümnaasiumiharidusele tagatakse ka juhul, kui alaealine on menetluse kestel saanud täisealiseks.

(5) Saatjata alaealine rahvusvahelise kaitse taotleja või saaja paigutatakse rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskusesse, suunatakse asendushooldusele või täisealise sugulase juurde. Saatjata alaealisele tagatakse käesoleva seaduse § 53 lõikes 1 nimetatud teenuste osutamine ka juhul, kui ta suunatakse asendushooldusele või täisealise sugulase juurde.

(6) Saatjata alaealise perekonnaliikmete otsimist alustab Politsei- ja Piirivalveamet võimalikult kiiresti pärast rahvusvahelise kaitse taotluse esitamist.

2. peatükk **Rahvusvahelise kaitse menetlus**

1. jagu

Välismaalase isiku tuvastamine, isikusamasuse kontrollimine ning isikutuvastuse süsteem

§ 24. Välismaalase isiku tuvastamine ja isikusamasuse kontrollimine

(1) Euroopa ühise varjupaigasüsteemi õigusaktidest ja käesolevast seadusest tulenevate menetlustoimingute sooritamisel on haldusorgan kohustatud tuvastama isiku või kontrollima tema isikusamasust.

(2) Isik on kohustatud võimaldama oma isiku tuvastamist ja isikusamasuse kontrollimist.

§ 25. Isiku tuvastamine isikut tõendava dokumendi alusel

(1) Isik on kohustatud esitama isiku tuvastamiseks ja isikusamasuse kontrollimiseks haldusorgani nõudmisel isikut tõendava dokumendi.

(2) Isik tuvastatakse ja tema isikusamasust kontrollitakse isikut tõendavate dokumentide seaduse § 2 lõikes 2 sätestatud dokumendi alusel või välisriigi reisidokumendi alusel.

(3) Alla 15-aastase välismaalase isik tuvastatakse seadusliku esindaja ütluste ja muude tõendite alusel, kui talle ei ole välja antud käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud dokumenti.

(4) Kui välismaalasel ei ole käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud dokumenti, siis vajaduse korral tuvastatakse tema isik või kontrollitakse isikusamasust muude tõendite alusel.

§ 26. Isiku tuvastamine biomeetriliste andmete põhjal

(1) Isiku tuvastamiseks ja isikusamasuse kontrollimiseks ning andmete edastamiseks Eurodac-süsteemi töödeldakse välismaalase sõrmejälgede ja näokujutise andmeid.

(2) Isik on kohustatud haldusorgani nõudmisel võimaldama sõrmejälgede ja näokujutise võtmist.

§ 27. Isiku tuvastamine muude tõendite põhjal

Haldusorgan võib isiku tuvastada või isikusamasust kontrollida käesolevas seaduses nimetatata muude haldusorganile teadaolevate andmete põhjal, sealhulgas varem isiku suhtes läbiviidud menetlustes kogutud või andmekogudes töödeldud andmete põhjal.

§ 28. Isiku põlvnemise tuvastamine DNA-andmete põhjal

(1) Isiku põlvnemise tuvastamiseks võib temalt võtta DNA-proovi ja selle andmeid töödelda, kui teisiti ei ole võimalik põlvnemist tuvastada.

(2) Alaealiselt DNA-proovi võtmise otsustamisel arvestatakse eelkõige alaealise õigusi ja huve.

(3) Isik on haldusorgani nõudmisel kohustatud andma DNA-proovi.

(4) Isikult DNA-proovi võtmisel lähtutakse korrakaitseseaduse § 33 lõike 5 alusel kehtestatud korrast.

§ 29. Automaatse biomeetrilise isikutuvastuse süsteemi andmekogu

Automaatse biomeetrilise isikutuvastuse süsteemi andmekogu (edaspidi *andmekogu ABIS*) on elektrooniline andmekogu, mille eesmärk käesoleva seaduse tähenduses on töödelda rahvusvahelise kaitse menetluses võetud biomeetrilisi andmeid isiku tuvastamiseks ja isikusamasuse kontrollimiseks ning biomeetriliste andmete edastamiseks Eurodac-süsteemi ja Eurodac-süsteemist saadud biomeetriliste andmete võrdlemiseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1358 kohaselt.

§ 30. Andmekogu ABIS andmete töötlemine

(1) Käesolevas seaduses sätestatud menetlustes võib isiku tuvastamiseks ja isikusamasuse kontrollimiseks töödelda isikut tõendavate dokumentide seaduse, kodakondsuse seaduse, konsulaarseaduse, kriminaalmenetluse seadustiku, vangistusseaduse, välismaalaste seaduse, väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse ning vääртеomenetluse seadustiku alusel andmekogusse ABIS kantud andmeid.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud seaduste alusel andmekogusse ABIS kantud andmeid võib töödelda avaliku korra ja riigi julgeoleku tagamise eesmärgil isiku tuvastamiseks ja isikusamasuse kontrollimiseks üksnes juhul, kui isikut ei ole võimalik tuvastada või tema isikusamasust kontrollida käesoleva seaduse alusel andmekogusse ABIS kantud andmete alusel.

(3) Andmekogusse ABIS kantud andmete töötlemisele kohaldatakse isikut tõendavate dokumentide seaduse §-s 15⁵ sätestatud.

§ 31. Andmekogu ABIS põhimäärus

(1) Andmekogu ABIS põhimääruse kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

(2) Andmekogu ABIS põhimääruses sätestatakse andmekogu pidamise kord, sealhulgas:

- 1) andmeandjad ja nendelt saadavad andmed;
- 2) täpne andmekoosseis;
- 3) andmevahetus andmekogude vahel;
- 4) vastutava töötleja ülesanded;
- 5) volitatud töötleja ja tema ülesanded;
- 6) andmetele juurdepääsu ja andmete väljastamise kord;
- 7) andmete täpsemad säilitustähtajad;
- 8) muud korralduslikud küsimused.

§ 32. Andmekogu ABIS vastutav töötleja

Andmekogu ABIS vastutav töötleja on Politsei- ja Piirivalveamet.

§ 33. Andmekogu ABIS andmete säilitamine ja juurdepääsupiirang

(1) Andmekogusse ABIS kantavaid andmeid säilitatakse kõige kauem 50 aastat. Andmete täpsem säilitustähtaeg kehtestatakse andmekogu põhimääruses.

(2) Andmekogus ABIS sisalduvad andmed on juurdepääsupiiranguga ning asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teave.

Rahvusvahelise kaitse menetlus

§ 34. Taotluse esitamine

- (1) Taotlusena käsitatakse välismaalase mis tahes viisil esitatud sooviavaldust enda pagulasena või täiendava kaitse saajana tunnustamiseks ja rahvusvahelise kaitse saamiseks.
- (2) Rahvusvahelise kaitse taotlus tuleb esitada Politsei- ja Piirivalveametile viivitamata pärast Eestisse saabumist.
- (3) Ümberasustamise korras vastuvõetava välismaalase rahvusvahelise kaitse taotluse võib Politsei- ja Piirivalveamet vastu võtta välisriigi territooriumil.
- (4) Politsei- ja Piirivalveamet võib kindlaks määrata asukohad, kus rahvusvahelise kaitse taotlus tuleb esitada.
- (5) Kui on põhjendatud alus arvata, et kinnipidamiskohtades või välispiiril asuvates piiripunktides, sealhulgas transiiditsoonis, viibivatel välismaalastel võib olla soov esitada rahvusvahelise kaitse taotlus, tagab Politsei- ja Piirivalveamet isikute teavitamise selle esitamise võimalustest.
- (6) Kui rahvusvahelise kaitse taotleja esitab rahvusvahelise kaitse taotluse Politsei- ja Piirivalveametile teises Euroopa Liidu liikmesriigis, edastab Politsei- ja Piirivalveamet taotluse selle liikmesriigi pädevale asutusele, kui käesolevas seaduses ei sätestata teisiti.
- (7) Rahvusvahelise kaitse taotlus tuleb Politsei- ja Piirivalveametile esitada isiklikult.

§ 35. Rahvusvahelise kaitse menetluse keel

- (1) Rahvusvahelise kaitse menetlus toimub eesti keeles. Menetlustoiming võib menetleva ametniku nõusolekul olla muus keeles, milles välismaalane suudab ennast suuliselt arusaadavaks teha.
- (2) Tõlgi osalemise ja dokumentide tõlkimise rahvusvahelise kaitse menetluses korraldab Politsei- ja Piirivalveamet.
- (3) Taotleja esitatud ütlusi ja dokumente võib tõlkida Politsei- ja Piirivalveameti infotehnoloogilise vahendiga.
- (4) Käesolevas seaduses nimetatud menetlusedokumendi sisu või haldusakti resolutiivosa koos vaidlustamisviitega tõlgitakse keelde, millest välismaalane aru saab. Tõlkida võib Politsei- ja Piirivalveameti infotehnoloogilise vahendiga.

§ 36. Toimingud rahvusvahelise kaitse taotluse esitamisel ja taotluse menetlemisel

- (1) Politsei- ja Piirivalveamet teeb järgmised toimingud pärast rahvusvahelise kaitse taotluse sooviavalduse saamist ning enne sooviavalduse registreerimist:
 - 1) annab taotlejale teavet tema õiguste ja kohustuste kohta rahvusvahelise kaitse menetluses ning kohustuste täitmata jätmise tagajärgede kohta;
 - 2) teavitab Sotsiaalkindlustusametit vajadusest taotleja majutamiseks ja vajaduse korral saatjata alaealise esindamiseks;
 - 3) teavitab saatjata alaealise eestkostja ülesandeid täitvat isikut alaealisega seotud asjaoludest.

(2) Sotsiaalkindlustusamet teavitab lapse hariliku viibimiskoha järgset valla- või linnavalitsust saatjata alaealise esindamise vajadusest ning teavitab Politsei- ja Piirivalveametit isikust, kes täidab saatjata alaealise eestkostja ülesandeid.

(3) Politsei- ja Piirivalveamet registreerib ja võtab vastu rahvusvahelise kaitse taotluse vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1348 sätestatu kohaselt ning teeb järgmised toimingud:

- 1) vaatab isiku ja tema asjad läbi;
- 2) võtab asjad ja dokumendid hoiule;
- 3) töötleb biomeetrilisi andmeid ning edastab need Eurodac-süsteemi Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1358 kohaselt;
- 4) võtab DNA-proovi, kui teisiti ei ole võimalik isiku põlvnemist tuvastada;
- 5) korraldab tervisekontrolli, kui see on rahvastiku tervise kaitse kaalutlustel vajalik;
- 6) korraldab taotleja vastuvõtu erivajaduse ja menetlusliku eritagatise vajaduse hindamise;
- 7) korraldab taotleja nõusolekul meditsiinilise läbivaatuse, kui see on vajalik taotluse läbivaatamiseks;
- 8) annab taotlejale taotluse registreerimist tõendava dokumendi;
- 9) annab taotlejale pärast taotluse vastuvõtmist kümne päeva jooksul rahvusvahelise kaitse taotleja tunnistuse.

(4) Kui taotleja suhtes tehakse taustakontrolli Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1356 sätestatud korras, tehakse käesoleva paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud toimingud pärast taustakontrolli lõppu. Kui tausta kontrollimisel või muul seaduses sätestatud juhul tehti käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatud toiminguid, ei tehta neid uuesti, kui see ei ole põhjendatud.

(5) Rahvusvahelise kaitse taotleja dokumentide, sealhulgas isikut tõendava dokumendi hoiule võtmisel annab Politsei- ja Piirivalveamet taotlejale hoiule võetud dokumendi koopia koos märkega dokumendi hoiule võtmise kohta.

(6) Rahvusvahelise kaitse taotleja ja saaja ning ümberasustamise või ümberpaigutamise korras vastuvõetav välismaalane kinnitab taotluse esitamisel, et talle on antud teave tema õiguste ja kohustuste kohta.

(7) Eestisse ümberasustamise või rahvusvahelise kaitse taotluse menetlemisega seotud toimingud võib teha selles riigis, kus välismaalane menetlemise ajal viibib.

(8) Politsei- ja Piirivalveamet võib rahvusvahelise kaitse menetluses ja ümberpaigutamise korral juhendada teises Euroopa Liidu liikmesriigis tehtud menetlustoimingutest.

(9) Süüteomenetluses kogutud andmeid võib kasutada rahvusvahelise kaitse menetluses.

(10) Kui menetlustoimingu protokollimine on nõutav või kui Politsei- ja Piirivalveamet peab seda vajalikuks, võib menetlustoimingu protokollida elektrooniliselt. Välismaalasele võib protokolliga tutvustada Politsei- ja Piirivalveameti infotehnoloogilise vahendiga ning ta kinnitab protokolliga tutvumist elektroonilise märkega. Menetlustoimingu protokoll antakse välismaalase soovi korral talle paberil.

§ 37. Rahvusvahelise kaitse taotleja tunnistuse andmine ja kehtetuks tunnistamine

(1) Politsei- ja Piirivalveamet annab taotlejale kümne päeva jooksul rahvusvahelise kaitse taotluse esitamisest rahvusvahelise kaitse taotleja tunnistuse, mis tõendab, et välismaalane taotleb Eestis rahvusvahelist kaitset.

(2) Rahvusvahelise kaitse taotleja tunnistus kehtib kuni üks aasta.

(3) Politsei- ja Piirivalveamet tunnistab rahvusvahelise kaitse taotleja tunnistuse kehtetuks järgmistel juhtudel:

- 1) rahvusvahelise kaitse menetluse lõppemise korral;
- 2) kui dokument või selles sisalduv kanne või andmed on ebaõiged;
- 3) kui dokument on muutunud kasutamiskõlbmatuks või selles sisalduv kanne loetamatuks;
- 4) dokumendi kasutaja surma korral;
- 5) dokumendi kaotsimineku või hävimise korral.

(4) Rahvusvahelise kaitse taotleja tunnistuse kehtetuks tunnistamisel võtab Politsei- ja Piirivalveamet selle võimaluse korral välismaalaselt ära.

(5) Rahvusvahelise kaitse taotleja tunnistuse vormi ja sellele kantavate andmete loetelu kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega.

§ 38. Rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamine ja otsus rahvusvahelise kaitse taotluse kohta

(1) Politsei- ja Piirivalveamet vaatab läbi taotluse, mille läbivaatamise eest on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1351 kohaselt vastutavaks riigiks määratud Eesti, ning teeb otsuse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1347, (EL) 2024/1348 ja (EL) 2024/1350 sätestatud alustel ja korras.

(2) Politsei- ja Piirivalveamet võib korduva rahvusvahelise kaitse taotluse kohta otsuse tegemisel otsustada, et korduv taotlus esitati üksnes väljasõidukohustuse edasilükkamiseks või täideviimise takistamiseks.

(3) Politsei- ja Piirivalveamet võib rahvusvahelise kaitse taotluse lugeda mittelubatavaks ning teha keelduva otsuse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 artikli 38 lõikes 1 sätestatud alustel.

(4) Politsei- ja Piirivalveamet võib rahvusvahelise kaitse taotluse lugeda ilmselgelt põhjendamatuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 artikli 39 lõikes 4 sätestatud alustel.

(5) Politsei- ja Piirivalveamet teeb taotluse otsuses või koos sellega välismaalasele ettekirjutuse Eestist lahkumiseks (edaspidi *lahkumisettekirjutus*) väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduses sätestatud korras, välja arvatud juhul, kui väljasõidukohustus täidetakse muul alusel.

(6) Politsei- ja Piirivalveamet vaatab taotluse läbi nii kiiresti kui võimalik, kuid hiljemalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 artiklis 35 sätestatud tähtajal.

(7) Politsei- ja Piirivalveamet võib taotluse sisulist läbivaatamist kiirendada määruse (EL) 2024/1348 artikli 42 lõike 1 punktide a–j alusel ja nimetatud punktides sätestatud korras.

(8) Taotlus, mille suhtes kohaldatakse piirimenetlust, vaadatakse läbi 15 päeva jooksul arvates taotluse registreerimisest Politsei- ja Piirivalveametis.

(9) Kui halduskohus on tühistanud Politsei- ja Piirivalveameti rahvusvahelise kaitse menetluses tehtud otsuse ning kohustanud taotlust uuesti läbi vaatama, vaatab Politsei- ja Piirivalveamet taotluse uuesti läbi eelisjärjekorras ning teeb uue otsuse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 artiklis 35 sätestatud lühema tähtaja jooksul. Käesolevat lõiget ei kohaldata piirimenetluses tehtud otsuse suhtes.

§ 39. Toimingud pärast rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamist ja otsuse tegemist

(1) Politsei- ja Piirivalveamet teeb pärast rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamist ning otsuse tegemist järgmised toimingud:

- 1) toimetab taotlejale kätte rahvusvahelise kaitse taotluse kohta tehtud otsuse, arvestades käesolevas seaduses kättetoimetamise kohta sätestatud;
- 2) teavitab taotluse suhtes tehtud otsuse resolutsioonist kinnipidamiskeskust või kohta, kus taotleja on majutatud;
- 3) suunab rahvusvahelise kaitse saaja osalema kohanemisprogrammis.

(2) Kui välismaalasele on antud rahvusvaheline kaitse, osutab Sotsiaalkindlustusamet talle vajaduse korral kaasabi kohaliku omavalitsuse üksusesse elama asumisel käesolevas seaduses sätestatu kohaselt.

§ 40. Dokumentide välismaalasele kättetoimetamine

(1) Käesolevas seaduses sätestatud menetluses antud menetlusedokument või haldusakt toimetatakse välismaalasele kätte.

(2) Menetlusedokumendi või haldusakti kättetoimetamisele kohaldatakse haldusmenetluse seadust, arvestades käesolevas seaduses sätestatud erisusi.

(3) Menetlusedokument või haldusakt loetakse kättetoimetatuks, kui see on edastatud välismaalase või tema esindaja elektronposti aadressil või haldusorgani infotehnoloogilise vahendi abil. Menetlusedokument või haldusakt antakse taotleja soovi korral talle paberil.

(4) Kui haldusorgan toimetab menetlusedokumendi või haldusakti kätte infotehnoloogilise vahendi abil, võib taotleja sellega tutvumist kinnitada elektroonilise märke tegemisega.

(5) Massilisest sissērändest põhjustatud hädaolukorras ning juhul, kui välismaalase asukoht Eestis ei ole Politsei- ja Piirivalveametile teada, võib haldusorgan jätta muud menetlusedokumendi või haldusakti kättetoimetamise viisid kohaldamata ning konfidentsiaalsuskohustust arvestades avaldada oma veebilehel üksnes rahvusvahelise kaitse taotluse numbri ja menetlusedokumendi või taotluse kohta tehtud otsuse pealkirja. Veebilehel avaldamisega loetakse menetlusedokument või haldusakt välismaalasele kättetoimetatuks.

§ 41. Rahvusvahelise kaitse taotluse kohta tehtud otsuse vaidlustamine

(1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1347 alusel ja (EL) 2024/1348 sätestatud korras tehtud otsuse ja koos sellega tehtud lahkumisettekirjutuse, sissesõidukeelu või sisenemiskeelu otsuse võib vaidlustada halduskohtus 14 päeva jooksul otsuse teatavaks tegemise päevast arvates.

(2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 alusel kiirendatud läbivaatamismenetluses või piirimenetluses tehtud otsuse ning koos sellega tehtud

lahkumisettekirjutuse, sissesõidukeelu või sisenemiskeelu otsuse võib vaidlustada halduskohtus viie päeva jooksul otsuse teatavaks tegemise päevast arvates.

(3) Kui taotleja on taotlusest loobunud, ei saa ta vaidlustada rahvusvahelise kaitse andmisest keelduvat otsust.

(4) Vaidlustada ei saa rahvusvahelise kaitse lõppemist, kui rahvusvahelise kaitse saaja on:

- 1) rahvusvahelisest kaitsest loobunud;
- 2) saanud Euroopa Liidu liikmesriigi kodakondsuse;
- 3) saanud Euroopa Liidu liikmesriigilt rahvusvahelise kaitse.

(5) Koos kaebusega tuleb kohtule esitada taotlus viibida lõpliku otsuse tegemiseni Eestis, kui taotluse kohta on tehtud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 artikli 68 lõikes 3 nimetatud otsus.

(6) Käesolevas paragrahvis nimetatud otsuseid ei saa vaidlustada vaidemenetluse korras.

§ 42. Kaebuse läbivaatamise tähtaeg halduskohtus

(1) Kaebus vaadatakse läbi mõistliku aja jooksul, kuid kuue kuu jooksul arvates kaebuse esitamise päevast halduskohtule.

(2) Piirimenetluses tehtud otsuse peale esitatud kaebus vaadatakse läbi eelisjärjekorras, kuid 12 nädala jooksul arvates taotluse registreerimisest Politsei- ja Piirivalveametis.

3. jagu Elamisluba

§ 43. Elamisloa andmine

(1) Välismaalasele, kelle suhtes on Politsei- ja Piirivalveamet tuvastanud pagulasseisundi või täiendava kaitse seisundi ning keda tunnustatakse pagulasena või täiendava kaitse saajana, annab Politsei- ja Piirivalveamet rahvusvahelise kaitse ja tähtajalise elamisloa, kui ei esine pagulasena või täiendava kaitse saajana tunnustamist välistavat asjaolu või rahvusvahelise kaitse andmisest keeldumise alust.

(2) Tähtajalise elamisloa andmise nõuded peavad olema täidetud kogu elamisloa kehtivusaja jooksul.

§ 44. Elamisloa kehtivusaeg ja elamisloa pikendamine

(1) Rahvusvahelise kaitse saajale antakse tähtajaline elamisluba kehtivusajaga kuni viis aastat.

(2) Tähtajalist elamisluba võib pikendada kuni viieks aastaks korraga.

(3) Taotlus tähtajalise elamisloa pikendamiseks tuleb esitada Politsei- ja Piirivalveametile kas isiklikult või iseteeninduses.

(4) Tähtajalise elamisloa kehtivusaja määramisel arvestatakse rahvusvahelise kaitse andmise aluseks olevate või muude asjas tähtsust omavate asjaolude põhjendatust ja nende muutumise tõenäosust antava elamisloa kehtivusajal.

§ 45. Pikaajalise elaniku elamisloa andmine

Välismaalasele, kellele on antud tähtjaline elamisluba, antakse pikaajalise elaniku elamisluba välismaalaste seaduses sätestatud alustel ja korras.

§ 46. Rahvusvahelise kaitse saaja perekonna liikme taasühendamine ja perekonnaliikme tähtjaline elamisluba

(1) Kui välismaalasele on antud rahvusvaheline kaitse, annab Politsei- ja Piirivalveamet käesoleva seaduse § 6 lõikes 1 nimetatud perekonnaliikmele Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1347 artikli 23 lõike 1 alusel tähtjalise elamisloa, välja arvatud juhul, kui esineb käesoleva seaduse § 47 lõikes 1 nimetatud alus.

(2) Kui perekonna taasühinemine on võimalik kolmandas riigis või kui perekonnaliikme tähtjalise elamisloa taotlus esitatakse hiljem kui neli kuud pärast rahvusvahelise kaitse saamist, võib Politsei- ja Piirivalveamet anda käesoleva seaduse § 6 lõikes 1 nimetatud perekonnaliikmele tähtjalise elamisloa, kui on täidetud järgmised tingimused:

- 1) perekonnaliikme tähtjalise elamisloa taotlemisel peab rahvusvahelise kaitse saajal olema piisav legaalne sissetulek välismaalaste seaduse §-s 9 sätestatud mõistes, mis tagab perekonna ülalpidamise Eestis;
- 2) rahvusvahelise kaitse saajal peab olema registreeritud elukoht ja tegelik eluruum Eestis ning
- 3) perekonnal peab olema kehtiv ravikindlustusleping, mis tagaks kõikide perekonnaliikmete haigusest või vigastusest tingitud ravikulude tasumise elamisloa kehtivusajal. Perekonna kindlustuskaitsele kohaldatakse välismaalaste seaduse §-s 120 sätestatut.

(3) Rahvusvahelise kaitse saajal, kelle juurde elama asumiseks perekonnaliikmele elamisluba antakse või kelle juures elava perekonnaliikme elamisluba pikendatakse, on välismaalaste seaduse §-s 291 sätestatud kutsuja kohustused. Kui välismaalane on saatjata alaealine, ei ole tal kutsuja kohustusi enne täisealiseks saamist.

(4) Perekonnaliikme tähtjalise elamisloa pikendamisel kohaldatakse käesoleva paragrahvi lõikes 2 ja käesoleva seaduse §-s 47 sätestatut.

§ 47. Rahvusvahelise kaitse saaja perekonna liikmele elamisloa andmisest keeldumine ja elamisloa kehtetuks tunnistamine

(1) Politsei- ja Piirivalveamet keeldub perekonnaliikmele tähtjalise elamisloa andmisest või selle pikendamisest või tunnistab elamisloa kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1347 artikli 23 lõigetes 3–5 sätestatud alustel ning kui rahvusvahelise kaitse saajalt võetakse ära rahvusvaheline kaitse.

(2) Kui välismaalasele on antud rahvusvaheline kaitse, võib Politsei- ja Piirivalveamet keelduda perekonnaliikmele tähtjalise elamisloa andmisest, kui käesoleva seaduse § 46 lõikes 2 nimetatud tingimused ei ole täidetud.

(3) Kui perekonnaliige viibib Eestis või teises Schengeni konventsiooni osalisriigis või Euroopa Liidu liikmesriigis, tehakse temale elamisloa andmisest või selle pikendamisest keeldumise või elamisloa kehtetuks tunnistamise otsuses või koos sellega lahkumissetekirjutus väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduses sätestatud korras.

§ 48. Rahvusvahelise kaitse saaja perekonna liikme elamisloa ja selle pikendamise taotlemine

(1) Perekonnaliikme tähtajalise elamisloa taotlemisele ja selle pikendamise taotlemisele kohaldatakse välismaalase seaduse §-s 16, §-des 18–20, § 21 lõigetes 1 ja 2, §-des 22–24, § 29 lõigetes 1–3, § 31 lõikes 1, § 32 lõigetes 1, 3 ja 5–7, §-des 33–35, § 213 lõigetes 1 ja 1¹, §-s 215, § 216 lõikes 1 ning § 217¹ lõikes 2 sätestatud, arvestades käesolevas seaduses ja Euroopa Liidu ühise rahvusvahelise kaitse süsteemi õigustikus sätestatud erisusi.

(2) Perekonnaliikme tähtajalise pikendamise taotlus esitatakse isiklikult või iseteeninduses.

(3) Rahvusvahelise kaitse taotlemise, andmise ja äravõtmise ning rahvusvahelise kaitse saaja ja tema perekonna liikme elamisloa taotlemise, andmise, pikendamise ja kehtetuks tunnistamise korra ning elamisloa taotlemisel esitatavate tõendite ja andmete loetelu kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega.

§ 49. Perekonnaliikme elamisloa kehtivusaeg

(1) Politsei- ja Piirivalveamet annab perekonnaliikmele tähtajalise elamisloa kehtivusajaga, mis ei ületa rahvusvahelise kaitse saajale antud tähtajalise elamisloa kehtivusaega. Perekonnaliikme elamisluba pikendatakse samaks kehtivusajaks kui rahvusvahelise kaitse saaja elamisluba.

(2) Perekonnaliikme tähtajalise elamisloa kehtivusaeg lõpeb välismaalaste seaduse §-s 134 nimetatud alustel.

(3) Kui perekonnaliikmele antud elamisloa kehtivusaeg lõpeb ja ta on esitanud uue elamisloa taotluse välismaalaste seaduses või käesolevas seaduses sätestatud alusel ja korras, on tal lubatud riigis viibida kuni tema elamisloa taotluse suhtes otsuse tegemiseni.

§ 50. Perekonnaliikme elamisloaga seotud otsuste vaidlustamine

(1) Perekonnaliikmele elamisloa andmise, andmisest keeldumise, pikendamise, pikendamisest keeldumise, kehtetuks tunnistamise või taotluse läbi vaatamata jätmise otsuse ja koos sellega tehtud lahkumisettekirjutuse võib vaidlustada halduskohtus 14 päeva jooksul otsuse teatavaks tegemise päevast arvates.

(2) Käesolevas paragrahvis nimetatud otsuseid ei saa vaidlustada vaidemenetluse korras.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud otsuste vaidlustamine ei lükka välismaalase lahkumiskohustuse sundtäitmise tähtaega edasi ega anna välismaalasele seaduslikku alust Eestis viibimiseks.

4. jagu

Rahvusvahelise kaitse seisundi lõppemine, äravõtmine ja elamisloa kehtetuks tunnistamine

§ 51. Rahvusvahelise kaitse äravõtmine

(1) Politsei- ja Piirivalveamet teeb rahvusvahelise kaitse äravõtmise otsuse, kui:

1) esineb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1347 artiklites 14 ja 19 sätestatud äravõtmise alus;

2) esineb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1347 artiklites 11 ja 16 sätestatud lõppemise alus.

(2) Politsei- ja Piirivalveamet võtab rahvusvahelise kaitse ära ning lõpetab menetluse otsust vormistamata, tehes vastava märke rahvusvahelise kaitse andmise registrisse, kui:

- 1) rahvusvahelise kaitse saaja on rahvusvahelisest kaitsest loobunud;
- 2) rahvusvahelise kaitse saaja on saanud Euroopa Liidu liikmesriigi kodakondsuse;
- 3) rahvusvahelise kaitse saaja on saanud teises Euroopa Liidu liikmesriigis rahvusvahelise kaitse.

(3) Rahvusvahelise kaitse äravõtmise otsuses või koos sellega tunnistatakse kehtetuks välismaalasele antud elamisluba ja talle tehakse lahkumisettekirjutus väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduses sätestatud korras.

§ 52. Välja- või tagasisaatmise lubamatus

Politsei- ja Piirivalveamet järgib tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtet kooskõlas Euroopa Liidu ja rahvusvahelise õigusega.

3. peatükk Taotleja vastuvõtmine

§ 53. Taotlejate majutuskeskus ja materiaalsed vastuvõtutingimused

(1) Rahvusvahelise kaitse menetluse ajal osutatakse taotlejale vajaduse korral järgmisi teenuseid:

- 1) majutamine rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskuses või muus taotlejate majutamiseks kohandatud asukohas;
- 2) majutuskohas elava taotleja varustamine toiduainetega või toitlustamine, varustamine esmavajalike riietus- ja muude tarbeesemete ning hügieenivahenditega;
- 3) tervisekontrolli tegemine, kui see on rahvastiku tervise kaitse kaalutlustel vajalik;
- 4) vajalike tervishoiuteenuste ja igapäevaelu korraldamiseks vajaliku nõustamise ja psühhosotsiaalse toe kättesaadavuse tagamine koos selleks vajaliku tõlketeenusega;
- 5) käesoleva seaduse alusel tehtavateks menetlustoiminguteks vajaliku transpordi võimaldamine;
- 6) kohanemisprogrammi teenused;
- 7) muud esmavajalikud teenused.

(2) Politsei- ja Piirivalveameti loal käesoleva seaduse § 54 lõike 4 alusel väljaspool majutuskeskust elavale taotlejale on vajaduse korral tagatud käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 4 ja 5 nimetatud teenused.

(3) Käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 1–5 ja 7 nimetatud teenuste osutamise korraldab Sotsiaalkindlustusamet. Käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 6 nimetatud kohanemisprogrammi korraldab Kultuuriministeerium.

(4) Rahvusvahelise kaitse taotleja tervisekontrolli ja talle osutatavate vajalike tervishoiuteenuste riigieelarvest rahastamise ulatuse ja korra kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega.

(5) Kui taotluse kohta on tehtud keelduv lõplik otsus, võib välismaalase majutamist vajaduse korral jätkata kuni 30 päeva lõpliku otsuse tegemisest arvates.

(6) Sotsiaalkindlustusamet võib materiaalsete vastuvõtutingimuste korraldamise ülesande täitmise halduskoostöö seaduses sätestatud korras sõlmitud halduslepingu alusel üle anda füüsilisest isikust ettevõtjale või juriidilisele isikule. Halduslepingu alusel üleantud ülesannetega kaasnevad käesolevas seaduses sätestatud õigused ja kohustused ning vastutus.

(7) Rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskuse sisekorra kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega.

(8) Rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskuse sisekorras sätestatakse vähemalt:

- 1) taotleja majutamise kord;
- 2) territooriumil ja hoones viibimise ja majutuskeskusest eemal viibimise kord, sealhulgas territooriumil ja hoones kohustusliku viibimise kellaajad;
- 3) külastamise kord;
- 4) vara ja ruumide kasutamise kord;
- 5) majutuskeskuses keelatud esemete loetelu;
- 6) kaebuste esitamise kord;
- 7) rahalise toetuse maksmise kord.

(9) Rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskuse sisekorda kohaldatakse ka muus taotlejate majutamiseks kohandatud asukohas.

(10) Rahvusvahelise kaitse taotleja viiakse ühest majutuskohast teise üle põhjendatud vajaduse korral. Üleviimise korral on materiaalsete vastuvõtutingimuste tagaja kohustatud teatama rahvusvahelise kaitse taotlejale uue aadressi ja andma taotlejale võimaluse teavitada esindajat.

(11) Käesolevas paragrahvis sätestatud ei kohaldata taotlejale, kelle suhtes kohaldatakse rahvusvahelise kaitse piirimenetlust.

§ 54. Taotleja viibimine rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskuses või muus taotlejate majutamiseks kohandatud asukohas

(1) Rahvusvahelise kaitse menetluse ajal on taotleja kohustatud viibima selle maakonna territooriumil, kus asub tema majutuskohat. Majutuskoha määrab Politsei- ja Piirivalveamet.

(2) Taotleja võib materiaalsete vastuvõtutingimuste tagaja loal viibida väljaspool käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud maakonna territooriumit, kui:

- 1) materiaalsete vastuvõtutingimuste tagaja peab seda vajalikuks materiaalsete vastuvõtutingimustega seotud teenuste osutamiseks;
- 2) perekondlikel põhjustel;
- 3) tervislikel põhjustel.

(3) Kui käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud territooriumilt on vaja lahkuda haldusorganisse või kohtusse ilmuniseks, tuleb sellest materiaalsete vastuvõtutingimuste tagajat teavitada.

(4) Väljaspool majutuskohat võib taotleja elada Politsei- ja Piirivalveameti kirjalikul loal, kui:

- 1) taotleja majutamise ja ülalpidamise tagab Eestis seaduslikult elav isik või
- 2) tal on piisavalt rahalisi vahendeid, et tagada enda majutamine ja ülalpidamine.

(5) Eestis seaduslikult elav isik või taotleja on kohustatud käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatud asjaolusid tõendama. Politsei- ja Piirivalveamet hindab loa andmisel käesolevas

seaduses sätestatud liikumisvabaduse piirangute kohaldamise vajalikkust ja teavitab loa andmisest materiaalsete vastuvõtutingimuste tagajat.

(6) Käesolevas paragrahvis sätestatud ei kohaldata taotlejale, kelle suhtes kohaldatakse rahvusvahelise kaitse piirimenetlust, välja arvatud käesoleva seaduse § 55 lõikes 4 sätestatud juhul.

§ 55. Materiaalsed vastuvõtutingimused taustakontrollis ning rahvusvahelise kaitse või tagasisaatmise piirimenetluses

(1) Politsei- ja Piirivalveamet korraldab vajaduse korral taotlejale ja välismaalasele, kelle suhtes tehakse taustakontrolli, rahvusvahelise kaitse piirimenetlust või tagasisaatmise piirimenetlust, järgmiste teenuste osutamise:

- 1) majutamine;
- 2) varustamine toiduainetega või toitlustamine ning vajaduse korral varustamine esmavajalike riietus- ja muude tarbeesemete ning hügieenivahenditega;
- 3) tervisekontroll taustakontrolli ajal või kui see on rahvastiku tervise kaitse kaalutlustel vajalik;
- 4) vajalike tervishoiuteenuste kättesaadavuse tagamine.

(2) Politsei- ja Piirivalveameti peadirektor kinnitab käskkirjaga Politsei- ja Piirivalveameti määratud majutuskohas majutamise korra, milles sätestatakse vähemalt:

- 1) majutuskohas viibimise ja sealt eemalviibimise kord, sealhulgas majutuskohas kohustusliku viibimise kellaajad;
- 2) külastamise kord;
- 3) vara ja ruumide kasutamise kord;
- 4) esemete loetelu, mis on majutuskohas keelatud.

(3) Politsei- ja Piirivalveamet võib käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud ülesande täitmise halduskoostöö seaduses sätestatud korras sõlmitud halduslepingu alusel üle anda füüsilisest isikust ettevõtjale või juriidilisele isikule. Halduslepingu alusel üleantud ülesannetega kaasnevad käesolevas seaduses sätestatud õigused ja kohustused ning vastutus.

(4) Kui käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud välismaalase majutamine Politsei- ja Piirivalveameti määratud majutuskohas turvalisuse või muul mõjuval põhjusel ei ole võimalik või on oluliselt raskendatud, võib teda kooskõlastatult materiaalsete vastuvõtutingimuste tagajaga majutada Politsei- ja Piirivalveameti järelevalve all rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskuses või muus taotlejate majutamiseks kohandatud asukohas.

§ 56. Alaealise ja perekondade majutamine

(1) Perekonnaliikmed majutatakse nende nõusolekul kokku. Perekonna privaatsus tagatakse võimalikult suurel määral.

(2) Taotleja alaealine laps või alaealine taotleja majutatakse koos oma vanema, tema vallalise alaealise õe või venna või eestkostja või muu vastutava täisealise isikuga tingimusel, et see on alaealise huvides.

(3) Alaealise majutamisel tagatakse talle võimalus vaba aja tegevusteks, sealhulgas eakohasteks mängudeks ja huvitegevuseks ning tegevusteks vabas õhus.

(4) Saatjata alaealine majutatakse täiskasvanutest eraldi.

§ 57. Rahaline toetus ja selle määrad

(1) Majutuskohas elava taotleja varustamise toiduainetega või toitlustamise ning varustamise esmavajalike riietus- ja muude tarbeesemete ja hügieenivahenditega võib asendada rahalise toetusega.

(2) Taotlejale makstav rahaline toetus on võrdne riigieelarve seaduses kehtestatud toimetulekupiiriga.

(3) Perekonnaliikmete toimetulekupiiri arvutamisel lähtutakse sotsiaalhoolekande seaduse § 131 lõigetes 4 ja 5 sätestatud piirmääradest. Toetust makstakse üksnes taotlejast perekonnaliikmele.

(4) Rahalist toetust ei maksta:

- 1) väljaspool majutuskoha elavale taotlejale;
- 2) majutuskohas elavale taotlejale, kes töötab.

§ 58. Taotleja materiaalsete vastuvõtutingimuste piiramine

(1) Käesolevas seaduses sätestatud materiaalseid vastuvõtutingimusi võib piirata, kui taotleja:

- 1) on põgenenud, eelkõige kui ta on lahkunud loa või teavitusega enda majutuskoha maakonna territooriumilt või talle käesoleva seaduse § 60 lõike 2 alusel kindlaksmääratud asukohast või on muutunud muul moel haldusorganile kättesaamatuks;
- 2) ei tee pädevate asutustega koostööd;
- 3) on esitanud korduva taotluse;
- 4) on varjanud rahaliste vahendite olemasolu;
- 5) on rikkunud rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskuse sisekorda;
- 6) ei osale kohanemisprogrammis;
- 7) on üleandmisotsuse kohaselt kohustatud viibima teises Euroopa Liidu liikmesriigis.

(2) Vastuvõtutingimuste piiramine otsustatakse iga juhtumi puhul eraldi, võttes arvesse isiku eriolukorda, menetlusliku eritagatise vajadust ning vastuvõtu erivajadust.

(3) Vastuvõtutingimusi võib piirata ulatuseni, mis on võrdne kehtiva vältimatu sotsiaalabi põhimõtetega. Piirata ei saa tervishoiuteenuste osutamist.

(4) Vastuvõtutingimuste piiramise otsustab Politsei- ja Piirivalveamet kooskõlastatult Sotsiaalkindlustusametiga.

(5) Kui taotleja suhtes tehakse üleandmise otsus, võib Politsei- ja Piirivalveamet kooskõlastatult Sotsiaalkindlustusametiga üleandmise otsuses piirata ka vastuvõtutingimusi.

(6) Käesoleva paragrahvi lõigetes 4 ja 5 nimetatud otsuse peale võib esitada kaebuse halduskohtule 14 päeva jooksul otsuse teatavaks tegemise päevast arvates.

§ 59. Taotleja õigused ja materiaalsed vastuvõtutingimused hädaolukorras

Rahvusvahelise kaitse taotlejale tagatakse tema Eestis viibimisel massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorras vähemalt järgmised õigused ja teenused:

- 1) majutamine;
- 2) vältimatu arstiabi andmine koos selleks vajaliku tõlketeenusega;
- 3) toitlustamine;

- 4) informeerimine tema õigustest ja kohustustest;
- 5) vajaduse korral varustamine esmavajalike riietus- ja tarbeesemete ning isikliku hügieeni vahenditega;
- 6) rahvusvahelise kaitse taotleja soovi korral suhtlemise ja kokkusaamiste võimaldamine ulatuses, mis on hädaolukorras võimalik;
- 7) tasuta õigusabi;
- 8) alaealisel rahvusvahelise kaitse taotlejal saada juurdepääs haridusele käesolevas seaduses sätestatu kohaselt.

4. peatükk

Liikumisvabaduse piiramine, kinnipidamine ja kinnipidamise alternatiiv ning majutamise ja kinnipidamise erisused massilise sissetrände hädaolukorras

1. jagu

Liikumisvabaduse piiramine, kinnipidamine ja kinnipidamise alternatiiv

§ 60. Liikumisvabaduse piiramine

- (1) Liikumisvabaduse piirangud on:
 - 1) elamine kindlaksmääratud kohas, arvestades käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatut;
 - 2) ilmumine määratud ajavahemike järel Politsei- ja Piirivalveametisse registreerimisele, arvestades käesoleva paragrahvi lõikes 4 sätestatut.
- (2) Politsei- ja Piirivalveamet võib otsustada, et taotlejal on lubatud elada üksnes ühes konkreetses taotlejate majutamiseks kohandatud kohas kas avaliku korra tagamiseks või taotleja põgenemisohu korral.
- (3) Liikumisvabadust piiratakse eeskätt juhul, kui:
 - 1) taotleja on määruse (EL) 2024/1351 artikli 17 lõike 4 kohaselt kohustatud viibima teises liikmesriigis või
 - 2) taotleja on pärast teise liikmesriiki põgenemist üle antud liikmesriiki, kus ta peab viibima määruse (EL) 2024/1351 artikli 17 lõike 4 kohaselt.
- (4) Liikumisvabaduse piiramise otsuse tegemisel tuleb arvesse võtta vastuvõtu erivajadust ja menetluslikku eritagatist.
- (5) Liikumisvabaduse piiramine tehakse taotlejale teatavaks kirjalikult koos teabega liikumisvabaduse piirangu täitmatajätmise tagajärgede kohta.

§ 61. Materiaalsed vastuvõtutingimused

- (1) Kui taotleja liikumisvabadust on käesoleva seaduse § 60 kohaselt piiratud, tagatakse talle materiaalsed vastuvõtutingimused üksnes siis, kui ta elab käesoleva seaduse § 60 lõike 2 alusel kindlaks määratud kohas.
- (2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud materiaalsed vastuvõtutingimused on:
 - 1) majutus;
 - 2) toit;
 - 3) riietus;
 - 4) isikliku hügieeni tarbed;
 - 5) regulaarne rahaline toetus.

(3) Käesoleva paragrahvi lõike 2 punktides 1–4 nimetatud materiaalseid vastuvõtutingimusi võib asendada rahalise või mitterahalise toetuse või kupongidega.

§ 62. Elamiseks kindlaksmääratud kohast lahkumine

(1) Kui taotlejat on kohustatud käesoleva seaduse § 60 lõike 2 alusel elama kindlaksmääratud kohas, võib sealt perekondlikel või tervislikel või muul mõjuval põhjusel lahkuda Politsei- ja Piirivalveameti loal.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud luba tuleb anda objektiivsetel alustel. Loa mitteandmist tuleb põhjendada.

(3) Kui elamiseks kindlaksmääratud kohast lahkumine on vajalik ilmuniseks haldusorganisse või kohtusse, tuleb sellest Politsei- ja Piirivalveametit teavitada.

(4) Kui elamiseks kindlaksmääratud koht on rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskus või muu taotlejate majutamiseks kohandatud asukoht, teavitab Politsei- ja Piirivalveamet taotleja lahkumisest materiaalsete vastuvõtutingimuste tagajat.

§ 63. Registreerimisele ilmunine

(1) Politsei- ja Piirivalveamet võib kohustada taotlejat ilmuma registreerimisele, et tagada käesoleva seaduse § 60 lõikes 1 sätestatud liikumisvabaduse piirangu täitmine.

(2) Käesoleva seaduse § 60 lõike 1 punktis 2 nimetatud piirangu kohaldamise otsuses märgitakse muu hulgas taotleja registreerimisele ilmunise aeg ja koht.

§ 64. Liikumisvabaduse piirangu järgimise kontrollimine ja vaidlustamine

(1) Politsei- ja Piirivalveamet hindab käesoleva seaduse § 60 lõikes 1 sätestatud liikumisvabaduse piirangu jätkuva kohaldamise vajadust, kui selle kohaldamisest on möödunud kaks kuud.

(2) Politsei- ja Piirivalveametil ning Kaitsepolitseiametil on õigus igal ajal kontrollida käesoleva seaduse § 60 lõikes 1 sätestatud piirangu järgimist.

(3) Liikumisvabaduse piirangu kohaldamise otsuse peale võib taotleja halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras esitada halduskohtule kaebuse 14 päeva jooksul otsuse teatavakstegemise päevast arvates.

§ 65. Taotleja kinnipidamise alused

(1) Rahvusvahelise kaitse taotlejat võib kinni pidada käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud alusel, kui käesoleva seaduse § 60 lõikes 1 sätestatud liikumisvabaduse piirangut ja § 67 lõikes 2 sätestatud kinnipidamise alternatiivi ei ole võimalik tulemuslikult kohaldada.

(2) Rahvusvahelise kaitse taotlejat võib kinni pidada:

- 1) isiku või tema kodakondsuse tuvastamiseks või kontrollimiseks;
- 2) rahvusvahelise kaitse taotluse aluseks olevate asjaolude väljaselgitamiseks, eelkõige juhul, kui on põgenemise oht;
- 3) kui ta ei ole täitnud kindlaksmääratud kohas elamise kohustust ja endiselt on põgenemise oht;

- 4) selleks, et otsustada piirimenetluse raames kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 artikliga 43 taotleja õiguse üle siseneda Eesti territooriumile;
- 5) kui välismaalane on väljasõidukohustuse menetluses kinni peetud ja on põhjendatud alus arvata, et isik on esitanud rahvusvahelise kaitse taotluse üksnes väljasõidukohustuse edasilükkamiseks või täideviimise takistamiseks;
- 6) avaliku korra või riigi julgeoleku tagamiseks;
- 7) isiku üleandmiseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1351 artiklis 44 sätestatud alusel ja korras.

(3) Käesolevas paragrahvis nimetatud põgenemise ohuna käsitatakse seda, kui:

- 1) esineb väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse §-s 6⁸ nimetatud asjaolu, arvestades Euroopa Liidu ühtse rahvusvahelise kaitse õigustikus sätestatud menetluse erisusi;
- 2) isik ei ole järginud käesoleva seaduse § 60 lõike 1 või § 67 lõike 2 alusel temale kohaldatud liikumisvabaduse piirangut või kinnipidamise alternatiivi;
- 3) isik on loata või teavitamata lahkunud maakonna territooriumilt, kus asub tema majutuskohut või
- 4) isik ei ole ilmunud menetlustoiminguteks Politsei- ja Piirivalveametisse.

(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud kinnipidamise alused ei piira isiku kinnipidamist muudes seadustes sätestatud alustel.

(5) Vastuvõtu erivajadusega või menetlusliku eritagatise vajadusega taotleja kinnipidamise korral tuleb arvestada taotleja vaimset või füüsilist tervist. Taotlejat ei peeta kinni, kui see võib tema vaimset või füüsilist tervist tõsiselt ohustada.

(6) Rahvusvahelise kaitse taotleja kinnipidamine protokollitakse.

(7) Rahvusvahelise kaitse taotleja kinnipidamisel teatatakse talle viivitamata kirjalikult temale arusaadavas keeles tema kinnipidamise põhjus ning õigusest kinnipidamine vaidlustada ja taotleda vaidlustamiseks tasuta õigusabi.

§ 66. Taotleja kinnipidamise otsustamine ja pikendamine

(1) Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet võib oma otsusega rahvusvahelise kaitse taotlejat käesoleva seaduse § 65 lõikes 2 sätestatud alusel ja lõikes 1 nimetatud tingimusi arvestades ilma halduskohtu loata kinni pidada kuni 48 tundi.

(2) Kui rahvusvahelise kaitse taotlejat on vaja käesoleva seaduse § 65 lõikes 2 sätestatud alusel ja lõikes 1 nimetatud põhimõtteid arvestades kinni pidada kauem kui 48 tundi, taotleb Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet halduskohtult väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse § 23 lõikes 7 sätestatud korras luba rahvusvahelise kaitse taotleja kinnipidamiseks kuni neljaks kuuks.

(3) Kui välismaalane esitab väljasõidukohustuse menetluse käigus rahvusvahelise kaitse taotluse, taotleb Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet 48 tunni jooksul rahvusvahelise kaitse taotluse esitamisest arvates loa tema kinnipidamiseks kuni neljaks kuuks.

(4) Halduskohus pikendab käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud tähtaega, arvestades käesoleva seaduse § 65 lõikes 1 nimetatud põhimõtteid, kuni nelja kuu kaupa juhul, kui esineb § 65 lõikes 2 sätestatud alus.

(5) Kui halduskohus on andnud väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse alusel loa välismaalase kinnipidamiseks ning välismaalane on esitanud korduva rahvusvahelise kaitse taotluse, võib Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet jätkata välismaalase kinnipidamist halduskohtu loas määratud kinnipidamise tähtaja lõpuni juhul, kui esineb käesoleva seaduse § 65 lõikes 2 sätestatud rahvusvahelise kaitse taotleja kinnipidamise alus.

(6) Käesoleva paragrahvi lõiget 5 kohaldatakse esimese korduva rahvusvahelise kaitse taotluse esitanud välismaalase kinnipidamisel tingimusel, et Politsei- ja Piirivalveamet teeb taotluse suhtes 48 tunni jooksul arvates taotluse esitamisest keelduva otsuse ning otsustab täiendavalt, et taotlus esitati üksnes väljasõidukohustuse edasilükkamiseks või täideviimise takistamiseks.

(7) Rahvusvahelise kaitse taotleja kinnipidamise ja kinnipidamise tähtaja pikendamise otsustab halduskohus halduskohtumenetluse seadustiku 27. peatükis sätestatud korras.

§ 67. Kinnipidamise alternatiivid ja nende kohaldamine

(1) Politsei- ja Piirivalveamet võib otsustada kinnipidamise asemel kinnipidamise alternatiivi kohaldamise, kui esineb käesoleva seaduse § 65 lõikes 2 nimetatud kinnipidamise alus.

(2) Kinnipidamise alternatiiv on:

- 1) käesoleva seaduse § 60 lõikes 1 nimetatud liikumisvabaduse piirang;
- 2) välisriigi reisidokumendi või muu isikut tõendava dokumendi Politsei- ja Piirivalveametile hoiule andmine.

(3) Kinnipidamise alternatiivi kohaldamise otsuse tegemisel järgitakse käesoleva seaduse § 60 lõigetes 4 ja 5 sätestatud. Otsuses märgitakse kohaldatava meetme põhjendus.

§ 68. Rahvusvahelise kaitse taotleja kinnipidamise korraldamine

(1) Rahvusvahelise kaitse taotleja kinnipidamisele kohaldatakse väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduses Eestis viibimisalusetalt viibiva välismaalase kinnipidamise kohta sätestatud, arvestades käesolevas seaduses sätestatud erisusi.

(2) Rahvusvahelise kaitse taotleja kinnipidamisel võib kohaldada väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduses Eestis viibimisalusetalt viibiva välismaalase kinnipidamise kohta sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid ning vahetut sundi, erivahendit ja relva korrakaitseseaduses sätestatud alustel ja korras.

(3) Rahvusvahelise kaitse taotlejad paigutatakse kinnipidamiskeskuses võimaluse korral eraldi Eestis viibimisalusetalt viibivatest välismaalastest.

(4) Vastuvõtu erivajadusega ja menetlusliku eritagatisega taotleja kinnipidamisel tagab Politsei- ja Piirivalveamet tema regulaarse järelevalve ning õigeaegse ja piisava toe.

(5) Rahvusvahelise kaitse taotleja kinnipidamisel on tal õigus suhelda perekonnaliikmete, esindaja, asjaomaste pädevate riigiasutuste, rahvusvaheliste või valitsusväliste organisatsioonide esindajatega ning ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametiga väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduses sätestatud korras.

§ 69. Alaealise ja saatjata alaealise taotleja kinnipidamine

(1) Alaealist võib kinni pidada erandjuhtudel, äärmusliku abinõuna ja alles pärast seda, kui on kindlaks tehtud, et:

- 1) käesoleva seaduse § 60 lõikes 1 nimetatud liikumisvabaduse piirangut ega § 67 lõikes 2 nimetatud kinnipidamise alternatiivi ei ole võimalik tõhusalt kohaldada ning
- 2) kinnipidamine on käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatu kohaselt alaealise parimates huvides.

(2) Kinnipidamine on alaealise parimates huvides:

- 1) saatjaga alaealise puhul siis, kui alaealise vanem või peamine hooldaja on kinni peetud;
- 2) saatjata alaealise puhul siis, kui kinnipidamine tagab tema turvalisuse.

(3) Alaealist peetakse kinni võimalikult lühikest aega. Alaealist välismaalast ei paigutata vanglasse ega arestimajja.

(4) Kui alaealine välismaalane paigutatakse kinnipidamiskeskusesse, tagatakse talle võimalus vaba aja tegevusteks, sealhulgas eakohasteks mängudeks ja huvitegevuseks ning tegevusteks vabas õhus.

(5) Kui saatjata alaealine paigutatakse kinnipidamiskeskusesse, majutatakse ta täiskasvanutest eraldi.

§ 70. Taotleja perekonna ühtsuse tagamine

(1) Perekonnaliikmete kinnipidamisel tagatakse perekonnale eraldi majutus teistest kinnipeetud taotlejatest.

(2) Mees- ja naissoost perekonnaliikmeid majutatakse nende nõusolekul perekonnaliikmete majutamiseks kohandatud toas.

§ 71. Taotleja kinnipidamiskeskusest vabastamine

(1) Kinnipidamise aluse äralangemisel vabastatakse taotleja kinnipidamiskeskusest viivitamata.

(2) Kui taotleja võetakse süüteoasjas kahtlustatavana või süüdistatavana vahi alla, vabastatakse ta kinnipidamiskeskusest vahi alla võtmise määru alusel.

§ 72. Kinnipidamistaotluse läbivaatamine

(1) Taotleja kinnipidamise otsustab halduskohus halduskohtumenetluse seadustiku 27. peatükis sätestatud korras.

(2) Kui kohtule on esitatud erakordselt suur hulk rahvusvahelise kaitse taotleja kinnipidamise taotlusi ning kohus ei saa objektiivse takistuse tõttu kinnipidamistaotlust läbi vaadata halduskohtumenetluse seadustiku 27. peatüki alusel ja selles sätestatud korras või läbivaatamine on oluliselt raskendatud, võib kohus teha rahvusvahelise kaitse taotleja kinnipidamise määru kirjeldava ja põhjendava osata.

(3) Kui rahvusvahelise kaitse taotleja soovib vaidlustada kinnipidamist, mille kohus vormistas käesoleva paragrahvi lõike 2 alusel kirjeldava ja põhjendava osata määru, esitab kohus rahvusvahelise kaitse taotlejale kirjeldava ja põhjendava osa esimesel võimalusel.

Taotleja majutamise ja kinnipidamise erisused massilise sisserände hädaolukorras

§ 73. Taotleja majutamine ja kinnipidamine hädaolukorras

- (1) Massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorras võib taotleja majutamisel või kinnipidamisel kohaldada käesolevas paragrahvis sätestatud erisusi.
- (2) Rahvusvahelise kaitse taotleja hädaolukorras kinnipidamisel dokumenteeritakse kinnipidamise protokollis vähemalt iga rahvusvahelise kaitse taotleja nimi või nimed, kinnipidamise õiguslik ja faktiline alus ja põhjendus, kuupäev, kellaaeg ja koht ning protokollis teinud haldusorgani nimetus ja ametniku nimi.
- (3) Hädaolukorras võib rahvusvahelise kaitse taotlejat kinni pidada väljaspool kinnipidamiskeskust. Välismaalane paigutatakse väljapoole kinnipidamiskeskust halduskohtu lahendi või kinnipidamise protokollis alusel.
- (4) Hädaolukorras kinnipeetud perekonnaliikmed paigutatakse esimesel võimalusel kokku, välja arvatud juhul, kui perekonnaliikme eraldi kinnipidamine on vajalik teiste isikute, rahvastiku tervise, avaliku korra või riigi julgeoleku kaitseks. Perekonna privaatsus tagatakse võimalikult suurel määral.
- (5) Hädaolukorra lahendamist juhtiv asutus määrab erakorraliste meetmete kohaldamise alguse ja lõpu kuupäeva ning teavitab sellest viivitamata Euroopa Komisjoni.
- (6) Massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorras alustatud kohtumenetluse võib kohus pärast hädaolukorra lõppemist lõpule viia käesoleva seaduse § 72 lõigetes 2 ja 3 sätestatu kohaselt.

5. peatükk Ajutine kaitse

1. jagu Ajutise kaitse kohaldamine ja ajutise kaitse tähtaeg

§ 74. Ajutine kaitse ja selle kohaldamise otsustamine

- (1) Ajutine kaitse on menetlus, mille eesmärk on anda massilise sisserände või eeldatava massilise sisserände korral viivitamatut ja ajutist kaitset kolmandatest riikidest pärit ümberasustatud isikutele, kes ei saa päritoluriiki tagasi pöörduda, eelkõige kui valitseb oht, et rahvusvahelise kaitse süsteem ei suuda nimetatud sisserännet menetleda, kahjustamata oma tõhusat toimimist kõnealuste isikute ning teiste kaitset taotlevate isikute huvides.
- (2) Välismaalaste ohupiirkonnast või Euroopa Liidu liikmesriigist Eestisse vastuvõtmise otsustab Vabariigi Valitsus Euroopa Liidu Nõukogu ajutise kaitse kohaldamise otsuse alusel ja pädevate valitsusasutuste ettepanekul.
- (3) Vabariigi Valitsus võib otsustada käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud Euroopa Liidu Nõukogu otsuses loetletud isikute kategooriate laiendamise teistele isikutele, kui nad on ümber asustatud samadel põhjustel ja pärit samast riigist või piirkonnast, ning teavitab sellest viivitamata Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Komisjoni.

(4) Vabariigi Valitsuse otsuse alusel kohaldatakse ajutist kaitset otsuses nimetatud välismaalastele, kui ei esine käesoleva seaduse § 78 lõikes 1 sätestatud ajutise kaitse kohaldamisest keeldumise alust.

§ 75. Ajutise kaitse tähtaeg

(1) Ajutise kaitse tähtaeg on üks aasta.

(2) Kui Euroopa Liidu Nõukogu ei lõpeta ajutise kaitse tähtaega, võidakse seda pikendada kuue kuu kaupa kuni ühe aasta võrra.

(3) Kui ajutise kaitse kohaldamine on jätkuvalt põhjendatud, võib Euroopa Liidu Nõukogu käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 sätestatud tähtaegu pikendada kuni ühe aasta võrra.

2. jagu

Ajutise kaitse saaja elamisloa menetlus ja elamisluba

§ 76. Ajutise kaitse alusel elamisloa taotlemine

(1) Ajutise kaitse alusel elamisloa taotleja isiku tuvastamisele ja isikusamasuse kontrollimisele kohaldatakse käesoleva seaduse 2. peatüki 1. jagu.

(2) Ajutise kaitse saaja esitab elamisloa taotluse Politsei- ja Piirivalveametile viivitamata pärast Eestisse saabumist.

(3) Kui piiripunktis viibival ajutise kaitse saajal puudub välismaalaste seaduses sätestatud seaduslik alus Eestisse saabumiseks ning ta soovib taotleda Eestis ajutise kaitse alusel elamisluba, esitab ta nimetatud taotluse viivitamata Politsei- ja Piirivalveametile.

(4) Ebaseaduslikult piiriületamiselt vahetult tabatud ajutise kaitse saaja, kes soovib taotleda Eestis ajutise kaitse alusel elamisluba, esitab nimetatud taotluse Politsei- ja Piirivalveametile.

(5) Elamisloa taotlus tuleb esitada isiklikult.

(6) Ajutise kaitse saaja on kohustatud elamisloa taotlemisel esitama järgmised andmed ja dokumendid, kui tal on need olemas:

- 1) perekonna taasühinemise õiguse tuvastamiseks andmed perekondlike sidemete kohta;
- 2) isikut ja kodakondsust tõendavad dokumendid ning muud dokumendid, mis võivad aidata kaasa isikusamasuse ja kodakondsuse tuvastamisele;
- 3) viisad ja elamisload või viisast ja elamisloast keeldumise otsused ja nende alusdokumendid ning muud piiriületusi tõendavad dokumendid;
- 4) perekondlikke suhteid tõendavad dokumendid.

(7) Ajutise kaitse alusel elamisloa taotleja biomeetrilised andmed edastatakse Eurodac-süsteemi Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1358 kohaselt.

(8) Politsei- ja Piirivalveamet annab ajutise kaitse saajale elamisloa menetlemise ajaks tõendi, mis kinnitab, et tema elamisloa taotlus on menetluses.

(9) Ajutise kaitse saaja ja tema perekonna liikme elamisloa taotlemise, andmise ja pikendamise ning kehtetuks tunnistamise korra, elamisloa taotlemisel esitatavate tõendite ja andmete loetelu

ning teise liikmesriiki üleviimisel esitatavate andmete loetelu kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega.

§ 77. Ajutise kaitse saajale elamisloa andmine ja selle pikendamine

(1) Politsei- ja Piirivalveamet annab tähtajalise elamisloa välismaalasele, kelle suhtes kohaldatakse ajutist kaitset.

(2) Politsei- ja Piirivalveamet pikendab ajutise kaitse saaja elamisluba tema taotluse alusel, kui ei esine käesoleva seaduse § 79 lõikes 1 sätestatud elamisloa kehtetuks tunnistamise aluseks olevat asjaolu.

(3) Kui isiku ajutine kaitse ei ole lõppenud ja ta on saanud ajutise kaitse alusel elamisloa ning kasutanud vabatahtliku tagasipöördumise õigust, siis menetletakse ajutise kaitse alusel elamisloa taotlust eelisjärjekorras, võttes arvesse olukorda selle isiku päritoluriigis.

(4) Ajutise kaitse saaja elamisluba antakse kehtivusajaga kuni kolm aastat.

§ 78. Ajutise kaitse saaja elamisloa andmisest või selle pikendamisest keeldumine

(1) Politsei- ja Piirivalveamet võib keelduda ajutise kaitse kohaldamisest ning elamisloa andmisest ja pikendamisest välismaalasele:

- 1) kelle puhul on põhjendatud kahtlus, et ta on toime pannud seaduses või rahvusvahelistes õigusaktides sätestatud rahu- või inimsusvastase või sõjakuriteo;
- 2) kelle puhul on põhjendatud kahtlus, et ta on enne ajutist kaitset saava välismaalasena Eestisse vastuvõtmist väljaspool Eestit toime pannud raske mittepoliitilise kuriteo;
- 3) kelle puhul on põhjendatud kahtlus, et ta on süüdi Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni eesmärkide ja põhimõtetega vastuolus oleva teo toimepanemises;
- 4) kes võib põhjendatud kahtluse alusel olla ohuks Eesti julgeolekule või kes on lõplikult süüdi mõistetud eriti raske kuriteo toimepanemises ja on seetõttu ühiskonnaohtlik;
- 5) kes ei ole ajutise kaitse saaja.

(2) Käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 2 nimetatud raske mittepoliitilise kuriteona käsitatakse muu hulgas väidetavalt poliitilisel eesmärgil toimepandud esimese astme kuritegu. Seda sätet kohaldatakse kuriteo täideviija ja osavõtja suhtes.

(3) Ajutise kaitse saajale, kellele keeldutakse elamisluba andmast või kelle elamisluba keeldutakse pikendamast, tehakse samas otsuses või koos sellega lahkumisettekirjutus väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduses sätestatud korras, kui välismaalasele ei ole muul alusel pandud kohustust Eestist lahkuda.

(4) Ajutise kaitse elamisloa andmisest keeldumise või elamisloa pikendamisest keeldumise otsuse peale võib 14 päeva jooksul otsuse teatavaks tegemise päevast arvates esitada kaebuse halduskohtule. Nimetatud otsuseid ei saa vaidlustada vaidemenetluse korras.

§ 79. Ajutise kaitse saaja elamisloa kehtetuks tunnistamine

(1) Politsei- ja Piirivalveamet tunnistab ajutise kaitse saaja elamisloa kehtetuks ühel järgmisest alustest:

- 1) ajutise kaitse tähtaeg lõpeb;
- 2) ajutise kaitse saaja viiakse teise Euroopa Liidu liikmesriiki perekonna taasühendamise eesmärgil;

- 3) ajutise kaitse saaja asub elama mõnda muusse riiki;
- 4) ajutise kaitse saaja suhtes ilmneb käesoleva seaduse § 78 lõikes 1 sätestatud elamisloa andmisest ja selle pikendamisest keeldumise aluseks olev asjaolu.

(2) Ajutise kaitse saaja elamisloa kehtetuks tunnistamise alusena kohaldatakse käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 3 sätestatud alust, eelkõige juhul, kui ajutise kaitse saaja eemalviibimine Eestist on kestnud kauem kui 90 päeva mis tahes 180-päevase ajavahemiku jooksul või kui teine Euroopa Liidu liikmesriik on talle andnud ajutise kaitse alusel elamisloa.

(3) Ajutise kaitse saajale, kelle elamisluba tunnistatakse kehtetuks, tehakse samas otsuses või koos sellega lahkumisettekirjutus väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduses sätestatud korras.

(4) Käesoleva paragrahvi lõiget 3 ei kohaldata ajutise kaitse saaja suhtes, kes viiakse teise Euroopa Liidu liikmesriiki perekonna taasühendamiseks, kellel on Eestis viibimiseks välismaalaste seaduses sätestatud seaduslik alus või kui teine Euroopa Liidu liikmesriik on talle andnud ajutise kaitse alusel elamisloa.

§ 80. Ajutise kaitse saaja perekonna liikme elamisluba

Ajutise kaitse saaja perekonna liikme tähtajalise elamisloa taotlemisele, andmisele, kehtetuks tunnistamisele ja vaidlustamisele kohaldatakse käesoleva seaduse §-des 46–50 ja §-s 85 sätestatud.

3. jagu

Ajutise kaitse saaja õigused ja kohustused, tema esindamine ja vastuvõtmine

§ 81. Ajutise kaitse saaja õigused ja kohustused

(1) Ajutise kaitse saajale tagatakse elamisloa taotlemise menetluses õigused ja vabadused, mis tulenevad Eesti Vabariigi põhiseadusest, seadustest ja muudest õigusaktidest ning välislepingutest, Euroopa Liidu õigusaktidest, rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud normidest ja rahvusvahelistest tavadest.

(2) Ajutise kaitse saajal on õigus:

- 1) saada esimesel võimalusel pärast elamisloa taotluse esitamist teabelehel või elektrooniliselt ja soovi korral suuliselt keeles, mida ta mõistab, teavet oma õiguste ja kohustuste kohta, sealhulgas teavet tasuta õigusabi, vastuvõtutingimustega seotud abi, teavet andvate organisatsioonide, ajutise kaitse alusel elamisloa taotlemise menetluse ajakava ning kohustuste täitmata jätmise tagajärgede kohta;
- 2) saada tuge vastavalt oma erivajadusele, mille määramisele kohaldatakse taotleja vastuvõtu erivajaduse ja menetlusliku eritagatise kohta käesoleva seaduse §-s 21 sätestatud;
- 3) saada ajutise kaitse alusel elamisloa taotlemise menetluses ja taotluse suhtes tehtud otsuse vaidlustamiseks õigusabi enda esindamiseks käesolevas seaduses sätestatud korras.

(3) Ajutise kaitse saaja on kohustatud:

- 1) järgima Eesti põhiseaduslikku korda ja Eesti õigusakte, austama põhiseaduslikke väärtusi ja põhimõtteid, vabadusele, õiglusele ja õigusele tuginevat riiki ning Eesti ühiskonna korraldust, eesti keelt ja kultuuri;
- 2) esitama Politsei- ja Piirivalveameti määratud tähtajaks kõik andmed ja enda valduses olevad dokumendid ning muud tõendid, millel on tähtsust ajutise kaitse alusel elamisloa taotluse menetlemisel;

- 3) aitama kaasa enda tuvastamiseks ja kontrollimiseks vajalike andmete kogumisele;
- 4) võimaldama asjade ja enda läbivaatust ning asjade ja dokumentide, sealhulgas isikut tõendava dokumendi hoiule võtmist;
- 5) lubama kontrollida tervises seisundit rahvastiku tervise kaitsega seotud kaalutlustel.

§ 82. Ajutise kaitse saaja esindamine elamisloa taotlemise menetluses

(1) Ajutise kaitse saajal on elamisloa taotlemise menetluses õigus kasutada esindajat, välja arvatud seletuste andmisel ja muus menetlustoimingus, mida selle olemuse tõttu tuleb tal teha isiklikult.

(2) Alaealise ja saatjata alaealise ajutise kaitse saaja esindamisele kohaldatakse alaealise ja saatjata alaealise rahvusvahelise kaitse taotleja esindamise kohta sätestatud.

§ 83. Ajutise kaitse saaja materiaalsed vastuvõtutingimused ja rahaline toetus

Ajutise kaitse saajale tagatakse tema Eestis viibimisel vähemalt käesoleva seaduse §-s 59 sätestatud õigused ja teenused.

§ 84. Ajutise kaitse alusel elamisloa taotleja viibimine kindlaks määratud kohas

(1) Ajutise kaitse saaja on elamisloa taotluse menetlemise ajal kohustatud elama majutuskohas, mille Politsei- ja Piirivalveamet on talle määranud.

(2) Väljaspool majutusk kohta võib ajutise kaitse alusel elamisloa taotleja elada Politsei- ja Piirivalveameti kirjalikul loal, kui:

- 1) taotleja majutamise ja ülalpidamise tagab Eestis seaduslikult elav isik või
- 2) taotlejal on piisavalt rahalisi vahendeid, et tagada enda majutamine ja ülalpidamine.

(3) Politsei- ja Piirivalveamet hindab käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud loa andmisel vajadust kohaldada käesoleva seaduse § 60 lõikes 1 või § 67 lõikes 2 sätestatud liikumisvabaduse piirangut ja kinnipidamise alternatiivi ning teavitab loa andmisest materiaalsete vastuvõtutingimuste tagajat.

(4) Politsei- ja Piirivalveamet võtab ajutise kaitse saajalt väljaspool majutusk kohta elamise loa ära, kui loa andmise aluseks olevad asjaolud on ära langenud.

(5) Majutuskohas elamisel on ajutise kaitse saaja kohustatud järgima rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskuse sisekorda.

4. jagu

Ajutise kaitse saaja perekonna taasühendamine, ajutise kaitse saaja üleviimine teise riiki ning tagasivõtmine

§ 85. Ajutise kaitse saaja perekonna liige ja perekonna taasühendamine

(1) Ajutise kaitse saaja perekonna liige on:

- 1) käesoleva seaduse § 6 lõikes 1 sätestatud isik;
- 2) punktis 1 nimetatata lähisugulane, kes elas päritoluriigis temaga koos ja oli temast sõltuv.

(2) Politsei- ja Piirivalveamet otsustab massilise sisserände asjaoludel lahutatud perekondade taasühendamise ning arvestab järgmisi asjaolusid:

- 1) kui perekonnaliikmed saavad ajutist kaitset erinevates Euroopa Liidu liikmesriikides, arvestatakse käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 1 nimetatud perekonnaliikme taasühendamisel selle perekonnaliikme tahet;
- 2) kui perekonnaliikmed saavad ajutist kaitset erinevates Euroopa Liidu liikmesriikides, võib iga üksikjuhtumi puhul konkreetseid asjaolusid arvesse võttes otsustada käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 2 nimetatud perekonnaliikmete taasühendamise;
- 3) kui välismaalane saab ajutist kaitset Eestis ja käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 1 nimetatud perekonnaliige ei viibi Eestis, võimaldatakse nendel taasühineda Eestis;
- 4) kui välismaalane saab ajutist kaitset Eestis ja käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 2 nimetatud perekonnaliige ei viibi Eestis, võidakse nad iga üksikjuhtumi puhul konkreetseid asjaolusid arvesse võttes taasühendada Eestis.

(3) Perekondade taasühendamisel arvestatakse eelkõige alaealise õigusi ja huve.

(4) Perekondade taasühendamisest keeldumise otsuse peale võib 14 päeva jooksul otsuse teatavaks tegemise päevast arvates esitada kaebuse halduskohtule. Nimetatud otsust ei saa vaidlustada vaidemenetluse korras.

§ 86. Ajutise kaitse saaja üleviimine teise riiki

(1) Kui ajutist kaitset saav isik nõustub tema üleviimisega teise Euroopa Liidu liikmesriiki perekondade taasühinemise eesmärgil, teeb Politsei- ja Piirivalveamet tema üleviimiseks selle liikmesriigiga koostööd ning väljastab vajaduse korral dokumendid selleks, et isik teise riiki üle viia.

(2) Taotlus viia ajutist kaitset saav isik üle teise Euroopa Liidu liikmesriiki edastatakse teisele liikmesriigile ning sellest teavitatakse Euroopa Komisjoni ja ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametit. Kui teine liikmesriik edastab Eestile vastava taotluse, teavitab Eesti taotluse esitanud liikmesriiki oma võimalustest üleviida vastu võtta.

(3) Ajutist kaitset saava isiku üleviimisel teise riiki tunnistatakse tema Eesti elamisluba kehtetuks juhul, kui teine liikmesriik on talle andnud ajutise kaitse.

§ 87. Ajutise kaitse saaja tagasivõtmine

Kui Euroopa Liidu Nõukogu rakendusotsuses või välislepingus ei ole sätestatud teisiti, on Eesti kohustatud tagasi võtma ajutise kaitse saaja, kellel on kehtiv Eesti välja antud elamisluba ja kes viibib ebaseaduslikult teises Euroopa Liidu liikmesriigis või kes on ebaseaduslikult sisenenud teise Euroopa Liidu liikmesriiki.

5. jagu

Ajutine kaitse ja rahvusvahelise kaitse menetlus

§ 88. Ajutine kaitse ja rahvusvahelise kaitse menetlus

(1) Ajutise kaitse saajal on igal ajal õigus esitada rahvusvahelise kaitse taotlus.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud rahvusvahelise kaitse taotlus võetakse menetlusse, kuid selle menetlemine peatatakse. Rahvusvahelise kaitse taotluse menetlust jätkatakse kolm kuud enne ajutise kaitse kehtivusaja lõppemist välismaalase soovi alusel. Kui välismaalane ei soovi rahvusvahelise kaitse taotluse menetlemise jätkamist või kui välismaalane on Eestist lahkunud, siis rahvusvahelise kaitse menetlus lõpetatakse.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud rahvusvahelise kaitse taotlust võidakse menetleda ajutise kaitse kehtimise ajal, kui selleks on mõjuv põhjus.

(4) Ajutise kaitse kehtimise ajal kohaldatakse üksnes käesolevas peatükis sätestatud, olenemata asjaolust, et ajutise kaitse saaja on esitanud rahvusvahelise kaitse taotluse. Pärast ajutise kaitse lõppemist kohaldatakse rahvusvahelise kaitse taotleja kohta sätestatud, kui välismaalane esitab või on esitanud rahvusvahelise kaitse taotluse.

(5) Politsei- ja Piirivalveamet võtab menetlusse ja menetleb rahvusvahelise kaitse taotlust, mille on esitanud Eestis viibiv ajutise kaitse saaja.

6. jagu

Ajutise kaitse lõppemine ja tagasisaatmise peatamine

§ 89. Ajutise kaitse lõppemine

(1) Ajutine kaitse lõpeb:

- 1) maksimaalse kaitsetähtaja lõppemisel või
- 2) mis tahes ajal Euroopa Liidu Nõukogu ajutise kaitse lõppemise otsuse kohaselt.

(2) Kui ajutise kaitse saaja viiakse üle teise Euroopa Liidu liikmesriiki, lõpevad ajutise kaitsega seotud Eesti kohustused nimetatud välismaalase suhtes.

(3) Ajutise kaitse lõppemise korral tunnistab Politsei- ja Piirivalveamet elamisloa kehtetuks.

§ 90. Välismaalase Eestis viibimine pärast ajutise kaitse lõppemist

(1) Ajutise kaitse lõppemise korral on ajutise kaitse saaja ja tema perekonna liikme Eestis viibimine seaduslik rahvusvahelise kaitse taotluse või välismaalaste seaduses sätestatud korras esitatud elamisloa taotluse läbivaatamise ajal.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud elamisloa taotlus tuleb esitada hiljemalt kolm kuud enne ajutise kaitse alusel antud elamisloa kehtivusaja lõppemist.

(3) Pärast ajutise kaitse lõppemist ja elamisloa kehtetuks tunnistamist on välismaalane kohustatud Eestist lahkuma, kui ta ei ole esitanud käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud elamisloa taotlust või rahvusvahelise kaitse taotlust või ei esine väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse § 7² lõikes 5 sätestatud lahkumisettekirjutuses määratud tähtaja pikendamise alus või § 14 lõikes 5 sätestatud väljasaatmise peatamise alus.

6. peatükk

Rahvusvahelise kaitse ja ajutise kaitse alusel elamisloa saanud välismaalase sotsiaalsed õigused ja kohustused

§ 91. Vastuvõtmise korraldamine

(1) Rahvusvahelise kaitse saaja ja ajutise kaitse alusel elamisloa saanud välismaalane (edaspidi käesolevas peatükis *kaitse saaja*) võib majutuskohas viibida kuni kohaliku omavalitsuse üksusesse elama asumiseni.

(2) Sotsiaalkindlustusamet toetab kaitse saaja lahkumist rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskusest ning elama asumist kohaliku omavalitsuse üksusesse, arvestades kaitse saaja tervises seisundit, sugulaste ja hõimlaste elukohta ja muid tähtsust omavaid asjaolusid, sealhulgas töötamis- ja elamisvõimalusi. Kaitse saaja osaleb talle sobiva elukoha otsimisel.

(3) Sotsiaalkindlustusamet korraldab kaitse saaja kohaliku omavalitsuse üksusesse elama asumise nelja kuu jooksul välismaalasele rahvusvahelise kaitse või ajutise kaitse alusel elamisloa andmise päevast arvates.

(4) Sotsiaalkindlustusamet korraldab kaitse saaja lahkumise rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskusest ning osutab vajaduse korral temale kaasabi:

- 1) eluaseme leidmisel;
- 2) tõlketeenuse saamisel;
- 3) tema õiguste ja kohustuste kohta teabe saamisel;
- 4) muude küsimuste lahendamisel ja teenustele suunamises.

(5) Sotsiaalkindlustusamet sõlmib kohaliku omavalitsusega või eraõigusliku juriidilise isikuga halduslepingu kaitse saaja vastuvõtmiseks ja talle käesoleva paragrahvi lõikes 4 loetletud teenuste osutamiseks.

(6) Kulud kandnud kohaliku omavalitsuse üksusele või eraõiguslikule juriidilisele isikule kaetakse riigieelarvest:

- 1) kaitse saaja kasutusse antava eluruumi ühekordselt sõlmitava üürilepingu sõlmimisega seotud kulud esimese nelja kuu jooksul pärast kaitse saamist;
- 2) kaitse saajale võimaldatava tõlketeenuse kulu kuni kahe aasta vältel.

(7) Käesoleva paragrahvi lõikes 6 sätestatud kulude katmise perioodi võib pikendada kohaliku omavalitsuse üksuse või eraõigusliku juriidilise isiku põhjendatud taotluse alusel.

(8) Kaitse saaja, kes keeldub temale kohaliku omavalitsuse üksuses leitud elukohta elama asumast, peab ise otsima elukoha ja kandma sellega seotud kulud. Kaitse saajale võimaldatakse majutus rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskuses kuni kahe kuu vältel nimetatud keeldumisest arvates, välja arvatud juhul, kui kaitse saaja ei tegele endale elukoha otsimisega.

(9) Kui kaitse saajal oli ajal, kui ta kasutas käesoleva paragrahvi lõikes 6 nimetatud teenuseid, piisavalt rahalisi vahendeid nende eest tasumiseks, on ta kohustatud kulutused kohalikule omavalitsusele hüvitama.

§ 92. Kaitse saaja kohaliku omavalitsusse elama asumisel tekkinud kulude katmise määrad

Kaitse saajale osutatud teenuste kulude katmisel kohalikule omavalitsusele või eraõiguslikule juriidilisele isikule lähtutakse järgmistest määradest:

- 1) eluruumi ühekordselt sõlmitava üürilepingu sõlmimisega seotud kulu – kuni kuud toimetulekupiiri leibkonna kohta;
- 2) tõlketeenuse kulu – kuni kaheksa toimetulekupiiri inimese kohta või kuni 16 toimetulekupiiri leibkonna kohta.

§ 93. Kaitse saaja kohustused

Kaitse saaja on kohustatud järgima Eesti põhiseaduslikku korda ja Eesti õigusakte, austama põhiseaduslikke väärtusi ja põhimõtteid, vabadusele, õiglusele ja õigusele tuginevat riiki ning Eesti ühiskonna korraldust, eesti keelt ja kultuuri.

§ 94. Kaitse saaja sotsiaalsed õigused

Kaitse saajal on Eestis elamise ajal õigus haridusele, töötamisele, sotsiaalkindlustushüvitistele, toimetulekutoetusele ning tervishoiu- ja tööturuteenustele samadel õigusaktides sätestatud alustel nagu Eesti kodanikul.

7. peatükk Kohanemisprogramm

§ 95. Kohanemisprogrammi eesmärk

Kohanemisprogrammi eesmärk on toetada välismaalaste rändeprotsessi ja kohanemist ning eesti keele omandamist.

§ 96. Kohanemisprogrammi korraldamine

(1) Riik korraldab kohanemisprogrammi sihtasutuse kaudu, mis on loodud eri keele- ja kultuuritaustaga inimeste Eestis ja eesti kultuuriruumis lõimumise, sh kohanemise ja keeleõppe toetamiseks. Sihtasutuse asutajaõigusi teostab Kultuuriministeerium.

(2) Käesoleva seaduse § 98 lõigetes 1 ja 2 nimetatud välismaalasele ei korraldata kohanemisprogrammi tegevusi, kui see ei ole massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorras objektiivse takistuse tõttu võimalik.

(3) Valdkonna eest vastutav minister kehtestab määrusega välismaalase kohanemisprogrammi, kohanemisprogrammis osalemise suunamise ning selles osalemise tingimused ja korra.

§ 97. Järelevalve

Kultuuriministeerium teostab järelevalvet käesoleva seaduse § 96 lõikes 1 nimetatud sihtasutuse üle.

§ 98. Välismaalase osalemine kohanemisprogrammis

(1) Politsei- ja Piirivalveamet suunab kohanemisprogrammis osalema rahvusvahelise kaitse taotleja, välja arvatud juhul, kui tema taotlust vaadatakse läbi rahvusvahelise kaitse piirimenetluses.

(2) Kultuuriministeerium suunab välismaalaste seaduse § 121¹ lõike 1 alusel kohanemisprogrammis osalema välismaalase, kellele on antud rahvusvaheline kaitse või ajutine kaitse.

(3) Kultuuriministeeriumil on õigus välismaalast teavitada kohanemisprogrammis osalemise kohustusest.

§ 99. Kohanemisprogrammi sisu

(1) Kohanemisprogramm rahvusvahelise kaitse taotlejale koosneb sisseelamise teemamoodulist ja eesti keele A1-taseme õppes.

(2) Kohanemisprogramm rahvusvahelise kaitse saajatele koosneb rahvusvahelise kaitse teemamoodulist ning eesti keele A1-, A2- ja B1-taseme õppes.

(3) Kohanemisprogramm ajutise kaitse saajatele koosneb ajutise kaitse teemamoodulist ja eesti keele A1-taseme õppes.

(4) Eesti keele õppes ei pea osalema käesoleva seaduse § 98 lõigetes 1 ja 2 nimetatud välismaalane, kes omandab eesti keeles põhi-, kesk- või kõrgharidust.

(5) Kui käesoleva seaduse § 98 lõigetes 1 ja 2 nimetatud välismaalane on läbinud kohanemisprogrammi keeleõppe või kui ta on viimase viie aasta jooksul läbinud riigieelarvest või välisvahenditest rahastatud kohustusliku taseme keeleõppe, puudub tal õigus tasuta samal tasemel kohanemisprogrammi keeleõppes osaleda.

§ 100. Kohanemisprogrammi läbimine

(1) Töövõimeline 18-aastane kuni vanaduspensioniealine käesoleva seaduse § 98 lõigetes 1 ja 2 nimetatud välismaalane on kohustatud läbima kohanemisprogrammi käesoleva seaduse § 96 punkti 3 alusel kehtestatud määruises sätestatud ulatuses ja korras.

(2) Välismaalane, kes tervises seisundi tõttu ei ole võimeline kohanemisprogrammi täielikult läbima, osaleb kohanemisprogrammis sellises ulatuses ja sellisel viisil, mida tema tervises seisund võimaldab.

§ 101. Kohanemisprogrammi kulude hüvitamine

(1) Eestis elavalt ajutise kaitse saajalt või rahvusvahelise kaitse saajalt võib nõuda temale keeleõppe osutamiseks kulunud summade hüvitamist, kui ta ei ole elamisloa kehtivusaja lõpuks omandanud keeleseaduses sätestatud keeleoskustaset:

1) ajutise kaitse saaja puhul vähemalt A1 ajutise kaitse kohaldamise kehtivusaja jooksul, kuid hiljemalt kolme aasta jooksul ajutise kaitse saamisest arvates;

2) rahvusvahelise kaitse saaja puhul vähemalt B1 viie aasta jooksul rahvusvahelise kaitse saamisest arvates.

(2) Kohanemisprogrammi korraldaja väljastab välismaalasele keeleõppekulude teatise, mille alusel tuleb välismaalasel õppekulud hüvitada. Keeleõppekulude teatis on täitedokument täitemenetluse seadustiku § 2 lõike 1 punkti 21 tähenduses.

§ 102. Kohanemisprogrammi korraldamise andmete töötlemine

Kohanemisprogrammi korraldamise andmeid töödeldakse välismaalaste seaduse alusel asutatud kohanemisprogrammi andmekogus. Kohanemisprogrammi suunamise ja selles osalemise andmeid töödeldakse rahvusvahelise kaitse andmise registris.

8. peatükk

Rahvusvahelise kaitse andmise register

§ 103. Rahvusvahelise kaitse andmise registri eesmärk

Rahvusvahelise kaitse andmise registri (edaspidi käesolevas peatükis *register*) eesmärk on tagada avalik kord ja riigi julgeolek rahvusvahelise kaitse taotlejate, ajutise kaitse alusel elamisloa taotlejate, pagulaste, täiendava kaitse saajate ja ajutise kaitse saajate ning nende ja nende perekondade liikmete esitatud taotluste andmete töötlemise kaudu.

§ 104. Registri andmed ja nende töötlemine

(1) Registri pidamise eesmärgi ja Euroopa ühise varjupaiga süsteemi õigusaktis, muus Euroopa Liidu õigusaktis, välislepingus, seaduses ja määrukses sätestatud ülesande täitmiseks töödeldakse registris ajutise kaitse, käesolevas seaduses sätestatud elamisloa ja selle pikendamise või kehtetuks tunnistamise, rahvusvahelise kaitse ning välismaalase Euroopa Liidu liikmesriigile üleandmise menetluse kohta ja menetluses antud haldusakti ja sooritatud toimingu kohta ning taustakontrolli, kinnipidamise ja kohanemisprogrammiga seotud toimingu kohta järgmisi andmeid:

- 1) välismaalase üldandmed;
- 2) andmed välismaalase pseudonüümide ja eelmiste nimede kohta;
- 3) andmed välismaalase eelmiste kodakondsuste kohta;
- 4) välismaalase isanimi, sünnikoht, rass, rahvus või rahvusrühm ja keeleoskus;
- 5) välismaalase sõrmejäljed ja näokujutis ning andmed nende võtmise kohta või teave andmete võtmise võimatuse kohta;
- 6) isikut tõendava dokumendi ja reisidokumendi andmed;
- 7) välismaalase perekonnaseisuandmed;
- 8) välismaalase eluloolised andmed;
- 9) välismaalase terviseandmed;
- 10) välismaalase menetlusliku eritagatise ja vastuvõtu erivajaduse andmed;
- 11) välismaalase hariduse ja õppimise andmed;
- 12) välismaalase töötamise ja ettevõtluse andmed;
- 13) välismaalase ülalpidamise ja legaalse sissetuleku andmed;
- 14) välismaalase usuline kuuluvus ja poliitilised vaated;
- 15) välismaalase sotsiaalsesse gruppi ja organisatsiooni kuulumise andmed;
- 16) välismaalase avaliku korra ohustamisega seotud andmed;
- 17) andmed välismaalase päritoluriigi, reisiteekonna ning Eestisse saabumise ja Eestis viibimise kohta;
- 18) välismaalase abikaasa, registreeritud elukaaslase või elukaaslase, teiste sugulaste ja tuttavate üldandmed, andmed pseudonüümide, sünnikoha, keeleoskuse, eelmiste kodakondsuste, perekonnaseisu ja legaalse sissetuleku kohta ning muu teave, mida välismaalane peab vajalikuks tema kohta esitada;
- 20) andmed rahvusvahelise kaitse taotluse, sealhulgas varasemate või muude kaitsetaotluste kohta;
- 21) andmed rahvusvahelise kaitse taotlemise põhjuse kohta, sealhulgas isikliku vestluse protokoll, stenogramm ja helisalvestis;
- 22) elamisloa taotlemise põhjus ning välismaalase elamisloa või elamisõiguse andmed teises riigis;
- 23) välismaalase ajateenistuses, relvajõududes, kaadrisõjaväelasena või luure- või julgeolekuteenistuses teenimise ja töötamise andmed, väljaspool Eestit sõjaväelises operatsioonis osalemise andmed ning riiklikus või mitteriiklikus relvastatud organisatsioonis või üksuses teenimise ja töötamise andmed;
- 24) välismaalase kuritegelikkusse või terroristlikku ühendusse või äärmusrühmitusse kuulumise andmed, terroristliku ühenduse või äärmusrühmituse kontrolli all oleval alal viibimise andmed, tulirelva või lõhkematerjaliga kokkupuutumise andmed ning inimsusevastase kuriteo või sõjakuriteo toimepanemise andmed;
- 25) välismaalase esindaja üldandmed;

- 26) välismaalase majutamise andmed;
- 27) andmed käesoleva seaduse § 60 lõike 1 või § 67 lõike 2 alusel kohaldatud liikumisvabaduse piirangu ja kinnipidamise alternatiivi ning selle vaidlustamise kohta;
- 28) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1356 artiklites 12 ja 14–18 nimetatud andmed taustakontrolli tegemise, selle kokkuvõtte ja lõpetamise kohta;
- 29) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1358 artikli 3 lõikes 2, artikli 13 lõikes 1 ning artiklis 25 nimetatud isikuandmed ning teave, mis võimaldab isiku andmeid võrrelda ja isikut tuvastada;
- 30) välismaalase kinnipidamisega seotud andmed, sealhulgas kinnipidamise koht, õiguslik ja faktiline alus, aeg, kinnipidamiseks loa andnud kohtu nimetus ja kohtulahendi kuupäev ning andmed kinnipidamise vaidlustamise kohta;
- 31) kohanemisprogrammi suunamise ja selles osalemise andmed;
- 32) menetlustoimingu andmed ning otsuse ja selle vaidlustamise andmed;
- 33) muu välismaalasega või tema taotlusega seotud oluline teave, mida välismaalane peab vajalikuks esitada.

(2) Isiku tuvastamisel ja isikusamasuse kontrollimisel isikut tõendavate dokumentide seaduse § 15⁵ tähenduses võib töödelda isiku üldandmeid ja biomeetrilisi andmeid, mis on kantud registrisse.

(3) Registri vastutav töötaja on Politsei- ja Piirivalveamet.

§ 105. Registri põhimäärus

(1) Registri põhimääruse kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega.

(2) Registri põhimääruses sätestatakse registri pidamise kord, sealhulgas:

- 1) andmeandjad ja nendelt saadavad andmed;
- 2) täpne andmekoosseis;
- 3) andmekogudevaheline andmevahetus;
- 4) vastutava töötaja ülesanded;
- 5) volitatud töötaja ja tema ülesanded;
- 6) andmete juurdepääsu andmise ja andmete väljastamise kord;
- 7) andmete säilitamise täpsemad tähtajad;
- 8) muud korralduslikud küsimused.

(3) Registri andmeid säilitatakse kõige kauem 50 aastat. Registri alusandmete ja logide säilitamise täpsemad tähtajad sätestatakse registri põhimääruses.

(4) Isiku tuvastamise või isikusamasuse kontrollimise eesmärgil töödeldavad biomeetrilised andmed kustutatakse registrist viivitamata pärast võrdlusuuringu tegemist.

(5) Eraõiguslikes ja avalik-õiguslikes suhetes võib registri andmed käesoleva seaduse § 104 lõikes 1 nimetatud menetlustes antud haldusaktide ja sooritatud toimingute kohta võtta aluseks andmetena välismaalase Eestis ajutise viibimise, elamise ja töötamise õigusliku aluse olemasolu ning Eestis ajutise viibimise, elamise ja töötamise tingimuste kohta.

9. peatükk Riiklik järelevalve

§ 106. Riiklik järelevalve

(1) Politsei- ja Piirivalveametil ning Kaitsepolitseiametil on õigus kontrollida, kas rahvusvahelise kaitse taotleja, pagulane, täiendava kaitse saaja, ajutise kaitse saaja ja tema perekonna liige viibib, elab ja töötab Eestis käesolevas seaduses sätestatud nõuete kohaselt ning täidab käesolevas seaduses sätestatud kohustusi ja tingimusi.

(2) Kaitsepolitseiamet teeb käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatu kohaselt riiklikku järelevalvet rahvusvahelise kaitse taotleja, pagulase, täiendava kaitse saaja, ajutise kaitse saaja ja nende perekonna liikme Eestis viibimise, elamise ja töötamise asjaolude üle julgeolekuasutuste seadusest tulenevate ülesannete täitmisel kuriteo tõkestamiseks.

§ 107. Riikliku järelevalve erimeetmed

(1) Rahvusvahelise kaitse taotleja, rahvusvahelise kaitse saaja, ajutise kaitse saaja ja nende perekonna liikme, ümberpaigutatava, ümberasustatava ja teisele liikmesriigile üleantava välismaalase Eestis viibimise, elamise ja töötamise asjaolude üle järelevalve tegemisel, väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse korras kinnipidamise korraldamisel ning rahvusvahelise kaitse taotleja suhtes taustakontrolli tegemisel võivad Politsei- ja Piirivalveamet ja Kaitsepolitseiamet kohaldada korrakaitseseaduse §-des 30–33 ja 45–53 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid, arvestades Euroopa Liidu rahvusvahelise kaitse õigustikus ja käesolevas seaduses sätestatud erisusi.

(2) Kaitsepolitseiamet võib käesolevas seaduses sätestatud riikliku järelevalve tegemisele kohaldada julgeolekuasutuste seaduses isikuandmete töötlemise kohta sätestatud.

(3) Korrakaitseseaduse §-des 50 ja 51 sätestatud meetmeid võib kohaldada üksnes juhul, kui on põhjendatud kahtlus, et nimetatud meetmeid kohaldamata ei ole välismaalase eeldatava ebaseadusliku Eestis viibimise või töötamise tõkestamine tulemuslik, ning muud meetmed on ammendunud.

(4) Kaitsepolitseiamet võib riikliku järelevalve tegemisel kohaldada vahetut sundi korrakaitseseaduses sätestatud alusel ja korras.

10. peatükk Rakendussätted

§ 108. Varem esitatud taotluste ja avalduste läbivaatamine

Enne käesoleva seaduse jõustumist esitatud taotlused ja avaldused vaadatakse läbi taotluse või avalduse esitamise ajal kehtinud tingimustel ja korras.

§ 109. Paragrahvi 98 lõike 2 kohaldamise erisus

Kuni kohanemisprogrammi andmekogu kasutuselevõtmiseni suunab käesoleva seaduse § 98 lõikes 2 nimetatud isiku kohanemisprogrammis osalema Politsei- ja Piirivalveamet.

§ 110. Euroopa Liidu kodaniku seaduse muutmine

Euroopa Liidu kodaniku seaduse §-s 49¹ tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahv muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Politsei- ja Piirivalveamet suunab kohanemisprogrammis osalema Euroopa Liidu kodaniku ja tema perekonna liikme, kes on käesoleva seaduse alusel omandanud või kellele on antud elamisõigus või kelle elamisõigust on pikendatud.

(2) Kultuuriministeeriumil on õigus käesolevaga paragrahvi lõikes 1 nimetatud isikut teavitada kohanemisprogrammis osalemisest.

(3) Valdkonna eest vastutav minister kehtestab määrusega kohanemisprogrammi, kohanemisprogrammis osalemisse suunamise ning selles osalemise tingimused ja korra Euroopa Liidu kodanikule ja tema perekonna liikmele, kes on omandanud elamisõiguse või kellele on antud elamisõigus või kelle elamisõigust on pikendatud.

(4) Kohanemisprogrammi suunamise ja selles osalemise andmeid töödeldakse välismaalaste seaduses sätestatud alusel asutatud elamislubade ja töölubade registris. Kohanemisprogrammi korraldamise andmeid töödeldakse välismaalaste seaduse alusel asutatud kohanemisprogrammi andmekogus.

(5) Riik korraldab kohanemisprogrammi sihtasutuse kaudu, mis on loodud eri keele- ja kultuuritaustaga inimeste Eestis ja eesti kultuuriruumis lõimumise, sealhulgas kohanemise ja keeleõppe toetamiseks. Sihtasutuse asutajaõigusi teostab Kultuuriministeerium.“;

2) paragrahvi 49¹ lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Kultuuriministeerium suunab kohanemisprogrammis osalema Euroopa Liidu kodaniku ja tema perekonna liikme, kes on käesoleva seaduse alusel omandanud või kellele on antud elamisõigus või kelle elamisõigust on pikendatud.“;

3) paragrahvi täiendatakse lõikega 6 järgmises sõnastuses:

„(6) Kultuuriministeerium teeb järelevalvet käesoleva paragrahvi lõikes 5 nimetatud sihtasutuse üle.“.

§ 111. Halduskohtumenetluse seadustiku muutmine

Halduskohtumenetluse seadustikus tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 126 lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(3) Rahvusvahelise kaitse asja vaatab kohus läbi eelisjärjekorras välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduses sätestatud tähtajal.“;

2) paragrahvi 249 täiendatakse lõikega 6 järgmises sõnastuses:

„(6) Esialgse õiguskaitse taotlemisel ja lahendamisel välismaalase õiguse kohta Eestis viibida kohaldatakse käesolevas peatükis sätestatud üksnes niivõrd, kuivõrd välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduses või väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduses ei ole sätestatud teisiti.“.

§ 112. Isikut tõendavate dokumentide seaduse muutmine

Isikut tõendavate dokumentide seaduse § 31 tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Pagulase reisidokument antakse Eestis pagulasstaatust omavale välismaalasele.

(2) Pagulase reisidokument ei anna selle kasutajale õigust Eesti välisesinduse kaitsele, kui seaduses või välislepingus ei sätestata teisiti.“.

§ 113. Kohtute seaduse muutmine

Kohtute seaduse § 45² lõikes 1 asendatakse tekstiosa „Väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse § 15⁴ lõike 4 või välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse § 36⁶ lõike 4“ tekstiosaga „Väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse § 23³ lõike 4 või välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse § 72 lõike 2 või § 73 lõike 6“.

§ 114. Kriminaalmenetluse seadustiku muutmine

Kriminaalmenetluse seadustikus tehakse järgmised muudatused:

- 1) seadustiku 3³. peatükk tunnistatakse kehtetuks;
- 2) seadustiku 3⁴. peatükk tunnistatakse kehtetuks;
- 3) seadustikku täiendatakse peatükiga 3⁵. järgmises sõnastuses:

„3⁵. peatükk EUROOPA LIIDU INFOSÜSTEEMIDE ANDMED

§ 126²¹. Euroopa Liidu infosüsteemide andmete töötlemine

(1) Menetleja võib teha päringu Eurodac-süsteemi kontrolliasutusele ja riigist lahkumise süsteemi või viisainfosüsteemi keskele juurdepääsupunktile, kui infosüsteemist on vaja saada andmeid kriminaalmenetluse eesmärgi saavutamiseks.

(2) Euroopa Liidu infosüsteemide andmeid on lubatud töödelda üksnes käesoleva seadustiku § 489⁶ lõike 1 punktides 1–21 ja 23–32 nimetatud kuriteo korral.“;

4) paragrahvi 126²¹ lõige 1 täiendatakse pärast sõna „ja“ tekstiosaga „Euroopa reisiinfo ja -lubade süsteemi,“.

§ 115. Liiklusseaduse muutmine

Liiklusseaduse § 84 lõikes 2¹ asendatakse sõnad „ja vabatahtlik päästja“ lauseosaga „, vabatahtlik päästja, Euroopa Liidu ameti operatiivtöötaja ja rahvusvahelise koostöö raames Eestis ametiülesandeid täitev teenistuja“.

§ 116. Politsei ja piirivalve seaduse muutmine

Politsei ja piirivalve seaduses tehakse järgmised muudatused:

- 1) paragrahvi 7⁶² täiendatakse lõikega 1¹ järgmises sõnastuses:

„(1¹) Välisluureamet on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2017/2226 artikli 9 lõikes 2 nimetatud asutus, kelle ülesanne on teha päringuid riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi.“;

2) paragrahvi 7⁶⁵ lõige 4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(4) Kaitsepolitseiamet ja Välisluureamet on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2018/1240 artikli 13 lõikes 4 nimetatud asutused, kellel on juurdepääs Euroopa reisiinfo ja -lubade süsteemile.“;

3) seadust täiendatakse 2⁷. ja 2⁸. peatükiga järgmises sõnastuses:

„2⁷. peatükk JUURDEPÄÄS EURODAC-SÜSTEEMILE

§ 7⁶⁹. Eurodac-süsteemi kontrolliasutuse ülesanded ning õigus saada õiguskaitse eesmärgil Eurodac-süsteemist andmeid

(1) Politsei- ja Piirivalveamet täidab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1358, millega luuakse biomeetriliste andmete võrdlemise Eurodac-süsteem, et kohaldada tulemuslikult Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EL) 2024/1351 ja (EL) 2024/1350 ja nõukogu direktiivi 2001/55/EÜ ning tuvastada ebaseaduslikult riigis viibivad kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud, ning mis käsitleb liikmesriikide õiguskaitseasutuste ja Europol'i päringuid andmete võrdlemiseks Eurodac-süsteemi andmetega õiguskaitse eesmärgil ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EL) 2018/1240 ja (EL) 2019/818 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 603/2013 (ELT L, 2024/1358, 22.05.2024), artikli 6 lõike 1 alusel sama artikli lõikes 2 nimetatud kontrolliasutuse ülesandeid.

(2) Eurodac-süsteemi andmeid tohib töödelda üksnes kriminaalmenetluse seadustiku § 126¹⁹ lõikes 2 nimetatud kuriteo ennetamiseks, tõkestamiseks, avastamiseks ja menetlemiseks, sellise kuriteoga seotud kõrgendatud ohu väljaselgitamiseks ja tõrjumiseks ning korrarikkumise kõrvaldamiseks.

(3) Politsei- ja Piirivalveamet, Kaitsepolitseiamet, Välisluureamet, Maksu- ja Tolliamet ning Keskkonnaamet võivad käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud eesmärgil taotleda ja saada Eurodac-süsteemi kontrolliasutusest riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi andmeid.

2⁸. peatükk JUURDEPÄÄS VIISAINFOSÜSTEEMILE

§ 7⁷⁰. Viisainfosüsteemi keskse juurdepääsupunkti ülesanded ning õigus saada õiguskaitse eesmärgil viisainfosüsteemist andmeid

(1) Politsei- ja Piirivalveamet täidab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 767/2008, mis käsitleb viisainfosüsteemi (VIS) ja liikmesriikide vahelist teabevahetust lühiajaliste viisade kohta (VIS määrus) (ELT L 218, 13.08.2008, lk 60–81), artikli 3 lõigetes 1 ja 2 nimetatud keskse juurdepääsupunkti ülesandeid.

(2) Viisainfosüsteemi andmeid võib töödelda üksnes kriminaalmenetluse seadustiku § 126¹⁹ lõikes 2 nimetatud kuriteo ennetamiseks, tõkestamiseks, avastamiseks ja menetlemiseks, sellise kuriteoga seotud kõrgendatud ohu väljaselgitamiseks ja tõrjumiseks ning korrarikkumise kõrvaldamiseks.

(3) Politsei- ja Piirivalveamet, Kaitsepolitseiamet, Rahapesu Andmebüroo, Välisluureamet, Maksu- ja Tolliamet ning Keskkonnaamet võivad lõikes 2 sätestatud eesmärgil taotleda ja saada viisainfosüsteemi andmeid.“.

§ 117. Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse muutmine

Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse § 3 lõige 2 tunnistatakse kehtetuks.

§ 118. Riigilõivuseaduse muutmine

Riigilõivuseaduses tehakse järgmised muudatused:

- 1) paragrahvi 35 lõiget 2 täiendatakse pärast tekstiosa „§-s 270“ tekstiosaga „või §-s 276²“;
- 2) paragrahvi 36 täiendatakse pärast tekstiosa „§-s 271“ tekstiosaga „või §-s 276²“;
- 3) paragrahvi 38 lõiget 1 täiendatakse pärast tekstiosa „§-s 272“ tekstiosaga „või §-s 276²“;
- 4) paragrahvi 39 lõikes 4 asendatakse tekstiosa „või § 276 lõikes 4“ tekstiosaga „, § 276 lõikes 4 või §-s 276²“;
- 5) 11. peatüki 2. jagu täiendatakse 5. jaotisega järgmises sõnastuses:

„5. jaotis

Politsei- ja Piirivalveameti väljastatavad tõendid

§ 276². Tõendi väljastamine

Isiku õigustatud huvi korral kodakondsuse seaduse, Euroopa Liidu kodaniku seaduse, isikut tõendavate dokumentide seaduse ja välismaalaste seaduse alusel läbiviidavas menetluses kogutud andmete väljastamise taotluse läbivaatamise ja tõendi väljastamise eest tasutakse riigilõivu 30 eurot.“.

§ 119. Riigipiiri seaduse muutmine

Riigipiiri seaduses tehakse järgmised muudatused:

- 1) paragrahvi 9¹⁰ lõikes 6 asendatakse tekstiosa „§ 14 lõike 1²“ tekstiosaga „§ 28 lõike 4“;
- 2) paragrahvi 11¹ lõige 3¹ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(3¹) Kolmanda riigi kodanikul, kellel puudub seaduslik alus või kehtiv reisidokument Eestisse sisenemiseks ning kes soovib taotleda Eestis rahvusvahelist kaitset või ajutise kaitse alusel elamisluba, lubatakse Eestisse siseneda pärast rahvusvahelise kaitse taotluse või ajutise kaitse alusel elamisloa taotluse Politsei- ja Piirivalveametile esitamist. Rahvusvahelise kaitse taotlejal ei lubata Eestisse siseneda, kui tema taotlust vaadatakse läbi piirimenetluses Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 (millega luuakse rahvusvahelise kaitse ühine menetlus liidus ja tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2013/32/EL) (ELT L, 2024/1348, 22.05.2024) artikli 43 lõikes 1 sätestatud alusel.“;

- 3) paragrahvi 11² lõige 3 tunnistatakse kehtetuks.

§ 120. Sotsiaalhoolekande seaduse muutmine

Sotsiaalhoolekande seaduses tehakse järgmised muudatused:

- 1) paragrahvi 142¹ lõike 1 punktis 8¹ ja § 144 lõike 1 punktis 16, lõike 6 punktis 4² ja lõikes 7 asendatakse tekstiosa „§ 73 lõike 5 punktides 1 ja 3“ tekstiosaga „§ 91 lõikes 6“;
- 2) paragrahvi 144 lõike 1 punktis 16, lõike 6 punktis 4² ja lõikes 7 asendatakse tekstiosa „§ 73 lõike 3¹“ tekstiosaga „§ 91 lõike 5“.

§ 121. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmine

Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse § 52 lõikes 3³ asendatakse tekstiosa „§ 11 lõike 8“ tekstiosaga „§ 53 lõike 4“.

§ 122. Töövõimetoetuse seaduse muutmine

Töövõimetoetuse seaduse § 2 lõike 1 punktist 3 jäetakse välja tekstiosa „rahvusvahelise kaitse, sealhulgas ajutise kaitse saaja või“.

§ 123. Välismaalaste seaduse muutmine

Välismaalaste seaduses tehakse järgmised muudatused:

- 1) paragrahvi 82 lõikest 1 ja § 100⁴ lõikest 4 jäetakse välja sõnad „Siseministeeriumi valitsemisala“;

- 2) paragrahvi 97 täiendatakse lõikega 3 järgmises sõnastuses:

„(3) Pikaajalise viisa ja viibimisaja pikendamise taotluse võib jätta läbi vaatamata, kuni välismaalane on rahvusvahelise kaitse taotleja välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse mõistes.“;

- 3) paragrahv 121¹ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Politsei- ja Piirivalveamet suunab kohanemisprogrammis osalema välismaalase, kellele on antud elamisluba või kelle elamisluba on pikendatud.

(2) Kultuuriministeeriumil on õigus käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud isikut teavitada kohanemisprogrammis osalemisest.“;

- 4) paragrahvi 121¹ lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Kultuuriministeerium suunab kohanemisprogrammis osalema välismaalase, kellele on antud elamisluba või kelle elamisluba on pikendatud.“;

- 5) seaduse 3. peatüki 1. jao 5. jaotise 1. alljaotist täiendatakse §-ga 212¹ järgmises sõnastuses:

„§ 212¹. Julgeolekuasutuse pädevus

Julgeolekuasutus julgeolekuasutuste seaduse tähenduses võib tähtajalise elamisloa andmise, andmisest keeldumise, pikendamise, pikendamisest keeldumise või kehtetuks tunnistamise

menetluses või menetluse algatamiseks anda Politsei- ja Piirivalveametile hinnangu välismaalase kujutatava ohu kohta riigi julgeolekule.“;

6) paragrahvi 219 lõige 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(2) Tähtajalise elamisloa taotluse võib jätta läbi vaatamata:

- 1) kui Politsei- ja Piirivalveamet on käesoleva seaduse § 40² lõike 1 alusel andnud hinnangu välismaalase kutsuja ebausaldusväärsuse kohta;
- 2) kuni välismaalane on rahvusvahelise kaitse taotleja välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse mõistes.“;

7) paragrahvi 223¹ lõiked 1 ja 2 muudetakse ning sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Valdkonna eest vastutav minister kehtestab määrusega välismaalase kohanemisprogrammi, kohanemisprogrammis osalemisse suunamise ning selles osalemise tingimused ja korra.

(2) Riik korraldab kohanemisprogrammi sihtasutuse kaudu, mis on loodud eri keele- ja kultuuritaustaga inimeste Eestis ja eesti kultuuriruumis lõimumise, sh kohanemise ja keeleõppe toetamiseks. Sihtasutuse asutajaõigusi teostab Kultuuriministeerium.“;

8) paragrahvi täiendatakse lõikega 3 järgmises sõnastuses:

„(3) Kultuuriministeerium teeb järelevalvet käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud sihtasutuse üle.“;

9) seadust täiendatakse §-ga 223² järgmises sõnastuses:

„§ 223². Kohanemisprogrammi andmekogu

(1) Kohanemisprogrammi andmekogu (edaspidi käesolevas paragrahvis *andmekogu*) eesmärk on töödelda Euroopa Liidu kodaniku seaduse, välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse ja käesoleva seaduse alusel kohanemisprogrammi subjektide andmeid kohanemisprogrammi korraldamiseks ja teenuse õigeaegseks osutamiseks.

(2) Andmekogu pidamise eesmärgi ja seadustes sätestatud ülesannete täitmiseks töödeldakse andmekogus järgmisi andmeid:

- 1) koolituste ja muude kohanemisteenuste andmed;
- 2) teenusepakkujate andmed;
- 3) kohanemisprogrammi subjekti üldandmed, hariduse andmed, keeleoskus, elamisloa või elamisõiguse andmed ning teave individuaalsete asjaolude kohta, mis mõjutavad kohanemisprogrammis osalemise ulatust ja viisi;
- 4) kohanemisprogrammi suunamise, teenustes osalemise ja tulemuste andmed.

(3) Andmekogu põhimääruses sätestatakse andmekogu pidamise kord, sealhulgas:

- 1) andmeandjad ja nendelt saadavad andmed;
- 2) täpsem andmekoosseis;
- 3) andmekogudevaheline andmevahetus;
- 4) vastutava töötleja ülesanded;
- 5) volitatud töötleja ja tema ülesanded;
- 6) andmete juurdepääsu ja andmete väljastamise kord;
- 7) andmete täpsemad säilitustähtajad;
- 8) muud korralduslikud küsimused.

(4) Andmekogu põhimääruse kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega.

(5) Kohanemisprogrammi andmekogu vastutav töötaja on Kultuuriministeerium.

(6) Andmekogu volitatud töötaja ülesandeid võib halduslepingu alusel täita eraõiguslik juriidiline isik vastutava töötaja ettenähtud ulatuses. Halduslepingu sõlmimisel teostab halduslepingu täitmise üle järelevalvet Kultuuriministeerium.

(7) Kui käesoleva paragrahvi lõikes 6 nimetatud haldusleping lõpetatakse ühepoolset või esineb muu põhjus, mis takistab haldusülesande täitjal jätkata haldusülesande täitmist, korraldab haldusülesande edasise täitmise Kultuuriministeerium.

(8) Kohanemisprogrammi andmekogu andmeid säilitatakse kõige kauem 15 aastat alates andmete andmekogusse kandmisest. Andmete täpsemad säilitustähtajad kehtestatakse andmekogu põhimääruses.“;

10) paragrahvi 232 täiendatakse lõikega 2³ järgmises sõnastuses:

„(2³) Kui rahvusvahelise kaitse saaja on viibinud teises liikmesriigis ebaseaduslikult, ei arvestata eelneva Eestis elamise aja hulka seda Eestis elamise perioodi, mis eelnes teises liikmesriigis ebaseaduslikule viibimisele. Politsei- ja Piirivalveamet võib käesolevas lõikes sätestatust teha erandeid humaansetel põhjustel.“;

11) seaduse 3. peatüki 2. jao 4. jaotise 1. alljaotist täiendatakse §-ga 244¹ järgmises sõnastuses:

„§ 244¹. Julgeolekuasutuse pädevus

Julgeolekuasutus julgeolekuasutuste seaduse tähenduses võib pikaajalise elaniku elamisloa andmise, andmisest keeldumise, taastamise, taastamisest keeldumise või kehtetuks tunnistamise menetluses või menetluse algatamiseks anda Politsei- ja Piirivalveametile hinnangu välismaalase kujutatava ohu kohta riigi julgeolekule.“;

12) paragrahvi 247 tekst loetakse lõikeks 1 ja paragrahvi täiendatakse lõikega 2 järgmises sõnastuses:

„(2) Pikaajalise elaniku elamisloa taotluse võib jätta läbi vaatamata, kuni välismaalane on rahvusvahelise kaitse taotleja välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse mõistes.“;

13) paragrahvi 270 lõikes 5 asendatakse sõna „Kaitsepolitseiamet“ sõnaga „Julgeolekuasutus julgeolekuasutuste seaduse tähenduses“.

§ 124. Välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamise seadus

Välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamise seaduse § 6 punkti 4 täiendatakse pärast tekstiosa „alusel“ tekstiosaga „või rahvusvahelise kaitse taotleja, kellel on õigus Eestis töötada“.

§ 125. Väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse muutmine

Väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 1 lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Käesoleva seadusega reguleeritakse välismaalase väljasõidukohustuse kindlakstegemist ning sätestatakse välismaalase suhtes väljasõidukohustuse ning sissesõidukeelu kohaldamise alused ja kord.“;

2) paragrahvi 1 täiendatakse lõikega 1² järgmises sõnastuses:

„(1²) Käesoleva seadusega reguleeritakse välismaalasele taustakontrolli tegemist ja piiril toimuvat väljasõidukohustuse menetlust ulatuses, mis ei ole reguleeritud:

1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2024/1356, millega kehtestatakse kolmanda riigi kodanike taustakontroll välispiiridel ning muudetakse määrusi (EÜ) nr 767/2008, (EL) 2017/2226, (EL) 2018/1240 ja (EL) 2019/817 (ELT L, 2024/1356, 22.05.2024);

2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2024/1349, millega kehtestatakse piiril toimuv tagasisaatmismenetlus ja muudetakse määrust (EL) 2021/1148 (ELT L, 2024/1349, 22.5.2024).“;

3) paragrahvi 1³ lõiget 1 täiendatakse pärast sõna „alaealine“ sõnaga „välismaalane“;

4) paragrahvi 1³ lõikes 2 asendatakse tekstiosa „käesolevas paragrahvis“ tekstiosaga „välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse §-s 15 saatjata alaealise välismaalase esindaja määramisele ning käesolevas seaduses reguleeritud menetlusele“;

5) paragrahvi 1³ lõiked 3 ja 4 tunnistatakse kehtetuks;

6) seadust täiendatakse §-ga 1⁴ järgmises sõnastuses:

„§ 1⁴. Alaealise vanuse määramine

(1) Kui Politsei- ja Piirivalveametil või Kaitsepolitseiametil tekib põhjendatud kahtlus välismaalase vanuse kohta esitatud andmete õigsuses, võidakse välismaalase, tema eestkostja või eestkostja ülesandeid täitva isiku nõusolekul teha meditsiinilised uuringud välismaalase vanuse kindlaksmääramiseks.

(2) Kui välismaalane keeldub mõjuval põhjusel meditsiinilistest uuringutest vanuse kindlaksmääramiseks, loeb Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet isiku täisealiseks, välja arvatud juhul, kui isik on ilmselgelt alaealine.

(3) Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet teavitab välismaalast ja eestkostjat või eestkostja ülesandeid täitvat isikut Eestis käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud meditsiinilistest uuringutest, nende teostamise viisist ning kaasneda võivatest tagajärgedest, kui välismaalane keeldub meditsiinilistest uuringutest.

(4) Välismaalase käsitamise alaealisena või täisealisena otsustab Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet.

(5) Vanuse kindlaksmääramise otsus on vaidlustatav üksnes koos haldusaktiga või sooritatud toiminguga, mille menetluse käigus vanuse kindlaksmääramise otsus tehti.“;

7) paragrahvi 4 lõikes 1 asendatakse tekstiosa „Eestist“ tekstiosaga „Eestist või, kui see on asjakohane, teise Schengeni konventsiooni ja Euroopa Liidu liikmesriigi territooriumilt“;

8) paragrahvi 6² lõikes 1 asendatakse arvud „18, 19, 21–25, 28“ arvudega „19, 21–23“;

9) paragrahvi 6² lõigetes 2 ja 3 asendatakse tekstiosa „Käesoleva seaduse § 15⁴ lõikes 1 nimetatud“ tekstiosaga „Massilisest sisserändest põhjustatud“;

10) paragrahv 6³ tunnistatakse kehtetuks;

11) paragrahv 6⁶ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„§ 6⁶. Riigi õigusabi taotlemine ja andmine

(1) Välismaalasel on õigus taotleda riigi õigusabi riigi õigusabi seaduses sätestatud korras sisenemiskeelu otsuse, lahkumisettekirjutuse, lahkumisettekirjutuses kohaldatud sissesõidukeelu, kinnipidamise või väljasaatmisega seotud otsuse vaidlustamiseks.

(2) Riigi õigusabi taotluse võib esitada inglise keeles.

(3) Riigi õigusabi taotlusele tuleb lisada vaidlustatav otsus.

(4) Välismaalasele ei anta riigi õigusabi, kui esineb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 (ELT L, 2024/1348, 22.05.2024) artikli 17 lõikes 2 sätestatud tingimus. Riigi õigusabi andmisest keeldumise määruse peale ei saa esitada määruskaebust.

(5) Ebaseaduslikult välispiiri ületanud välismaalasele võib anda riigi õigusabi väljasaatmise või lahkumisettekirjutuse vaidlustamiseks, kuni halduskohus on teinud otsuse, millega välismaalase esitatud kaebus on jäetud rahuldamata.

(6) Kui käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud otsust vaidlustab välismaalane, kellele on tehtud välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse § 16 lõike 2 punktis 2 nimetatud otsus, kohaldatakse talle nimetatud seaduse §-s 16 tasuta õigusabi kohta sätestatud. Riigi õigusabi käesoleva paragrahvi alusel on võimalik taotleda üksnes juhul, kui teda tasuta õigusabi korras esindav isik ei vasta halduskohtumenetluse seadustiku § 32 lõikes 2 sätestatud nõuetele.“;

12) paragrahv 6⁸ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„§ 6⁸. Välismaalase põgenemise oht

Välismaalase põgenemise oht esineb, kui:

1) välismaalane ei ole Eestist või teisest Schengeni konventsiooni või Euroopa Liidu liikmesriigist lahkunud pärast lahkumisettekirjutusega määratud lahkumiskohustuse vabatahtliku täitmise tähtaega;

2) välismaalane on esitanud valeandmeid või võltsitud dokumendi Eestisse sisenemisel, Eestis viibimise seadusliku aluse või selle pikendamise, Eesti kodakondsuse, rahvusvahelise kaitse või isikut tõendava dokumendi taotlemisel;

3) on põhjendatud kahtlus välismaalase isikusamasuses või tema kodakondsuses;

4) välismaalane on korduvalt toime pannud tahtlikke kuritegusid või toime pannud kuriteo, mille eest on talle mõistetud vangistus;

5) välismaalane ei ole järginud tema suhtes kohaldatud järelevalvemeetmeid või muid seadusest tulenevaid kohustusi;

6) välismaalane on Politsei- ja Piirivalveametile või Kaitsepolitseiametile teada andnud või haldusorgan järeltab tema hoiakutest ja käitumisest, et ta ei soovi väljasõidukohustust täita;

- 7) välismaalane on sisenenud Eestisse tema suhtes kohaldatud sissesõidukeelu kehtivusaja jooksul;
- 8) välismaalane on kinni peetud Eesti välispiiri ebaseadusliku ületamise tõttu ning ta ei ole saanud luba või õigust Eestis viibida;
- 9) välismaalane on loata lahkunud määratud asukohast või teisest Schengeni konventsiooni või Euroopa Liidu liikmesriigist;
- 10) välismaalase lahkumiskohustus on kohtulahendiga pööratud sundtäitmisele;
- 11) välismaalasele ei ole antud luba Eestisse siseneda;
- 12) välismaalane keeldub biomeetriliste andmete andmisest või takistab muul viisil käesoleva seaduse alusel menetluse läbiviimist;
- 13) välismaalane kujutab ohtu avalikule korrale või riigi julgeolekule.“;

13) paragrahv 6⁹ tunnistatakse kehtetuks;

14) seadust täiendatakse §-ga 6¹⁰ järgmises sõnastuses:

„§ 6¹⁰. Esialgse õiguskaitse kohaldamine

(1) Välismaalane võib väljasaatmise peatamiseks või keelamiseks esitada halduskohtule esialgse õiguskaitse taotluse halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras.

(2) Kui kohus ei anna rahvusvahelise kaitse taotlejale õigust Eestis viibida välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduses sätestatud alusel, tühistab kohus omal algatusel esialgse õiguskaitse määruse, millega välismaalase väljasaatmine peatati.

(3) Kohus võib ebaseaduslikult välispiiri ületanud välismaalase väljasaatmise peatada, kuni halduskohus on otsusega jätnud välismaalase esitatud kaebuse rahuldamata.

(4) Kohus võib esialgse õiguskaitse kohaldamisel teha samas määrukses otsuse välismaalasele riigi õigusabi andmise kohta, arvestades käesoleva seaduse § 6⁶ lõiget 5.“;

15) seadust täiendatakse §-dega 6¹¹ ja 6¹² järgmises sõnastuses:

„§ 6¹¹. Välismaalase kaasaaitamiskohustus

(1) Välismaalane on kohustatud kaasa aitama käesolevas seaduses sätestatud menetluste läbiviimisele, sealhulgas:

- 1) esitama suulisi ja kirjalikke andmeid ning andma seletusi isiku tuvastamiseks, isikusamasuse kontrollimiseks ja kodakondsuse kindlaks tegemiseks;
- 2) esitama kõik andmed ja dokumendid ning muud tema valduses olevad tõendid, mis on menetlemisel tähtsad, sealhulgas reisidokumendi või selle koopia;
- 3) võimaldama biomeetriliste andmete võtmist;
- 4) aitama kaasa väljasaatmiseks vajalike dokumentide hankimisele, sealhulgas esitama vajaduse korral kolmanda riigi pädevale asutusele reisidokumendi taotluse ja tegema dokumendi saamiseks vajalikud toimingud;
- 5) viibima menetluse ajal Eestis ja täitma talle järelevalvemeetmega või kutses pandud kohustust.

(2) Käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 1 ja 2 sätestatud kaasaaitamiskohustust kohaldatakse ka välismaalase esindajale.

§ 6¹². Rahvusvaheline koostöö

(1) Politsei- ja Piirivalveamet võib käesolevas seaduses sätestatud ülesannete täitmiseks taotleda abi Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ametilt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2019/1896, mis käsitleb Euroopa piiri- ja rannikuvalvet ning millega tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1052/2013 ning (EL) 2016/1624 (ELT L 295, 13.11.2019, lk 1–131), sätestatud alustel ja korras.

(2) Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ameti lähetatud ametnikul ei ole õigust teha lahkumisettekirjutust, muuta lahkumisettekirjutuses määratud lahkumiskohustuse tähtaega, kohustada välismaalast järgima järelevalvemeetmeid, peatada väljasaatmist või jätta väljasaatmine kohaldamata.

(3) Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ameti lähetatud ametnik võib rakendada riikliku järelevalve meetmeid ja vahetut sundi käesolevas seaduses sätestatud alustel ja korras, kui välislepingust või Euroopa Liidu õigusaktist ei tulene teisiti.

(4) Välislepingu või Euroopa Liidu õigusakti alusel võib Politsei- ja Piirivalveameti kaasata viibimisalusega riigis viibiva välismaalase väljasõidukohustuse menetlusse teise riigi territooriumil. Politsei- ja Piirivalveametil on teise riigi territooriumil pädevus ja volitused välislepingu või Euroopa Liidu õigusakti kohaselt.“;

16) seadust täiendatakse 1¹. peatükiga järgmises sõnastuses:

„1¹. peatükk
VÄLJASÕIDUKOHUSTUSE KINDLAKSTEGEMINE, TAUSTAKONTROLL JA
SISENEMISKEELD

1. jagu
Väljasõidukohustuse kindlakstegemine

§ 6¹³. Välismaalase kinnipidamine väljasõidukohustuse kindlakstegemiseks

(1) Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet võib välismaalast ilma halduskohtu loata kinni pidada kuni 48 tundi, et kontrollida välismaalase Eestisse saabumise ja Eestis viibimise seaduslikke aluseid.

(2) Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet vabastab välismaalase viivitamata, kui kinnipidamise alus on ära langenud.

(3) Välismaalase kinnipidamine protokollitakse.

(4) Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet võib välismaalase väljasõidukohustuse kindlakstegemisel kohaldada riikliku järelevalve erimeetmeid käesolevas seaduses sätestatud alusel ja korras.

§ 6¹⁴. Välismaalase kinnipidamise tingimused

(1) Käesoleva seaduse § 6¹³ lõike 1 alusel võib välismaalast väljasõidukohustuse kindlakstegemiseks kinni pidada politsei ametiruumis, arestimajas, vangla nõusolekul vanglas või kinnipidamiskeskuses. Välismaalase kinnipidamisel:

1) hoitakse eraldi meessoost ja naissoost kinnipeetavaid;

- 2) eraldatakse välismaalane vanglakaristust kandvast kinnipeetavast, eelvangistust kandvast vahistatust ja aresti kandvast isikust;
- 3) majutatakse kokku perekonnaliikmed.

(2) Vanglasse ei paigutata perekonnaliikmeid ja haavatavaid isikuid.

(3) Arestimajja või vanglasse paigutatud välismaalase kinnipidamisele kohaldatakse vangistusseaduses arestimajas või vanglas kinnipidamise kohta sätestatud. Kinnipidamiskeskusesse paigutatud välismaalase kinnipidamisele kohaldatakse käesolevas seaduses kinnipidamiskeskuses kinnipidamise kohta sätestatud.

(4) Välismaalase kinnipidamisel tagatakse talle vähemalt:

- 1) vältimatu arstiabi;
- 2) toitlustamine;
- 3) informeerimine tema õigustest ja kohustustest;
- 4) vajaduse korral varustamine esmavajalike riietus- ja muude tarbeesemete ning isikliku hügieeni vahenditega.

2. jagu

Taustakontroll ja sisenemiskeelu otsus

§ 6¹⁵. Välismaalase taustakontroll

(1) Politsei- ja Piirivalveamet teeb välismaalase suhtes taustakontrolli Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1356 sätestatud korras.

(2) Taustakontrolli tegemisel on Politsei- ja Piirivalveametil õigus välismaalase suhtes kohaldada käesolevas seaduses sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid 5¹. peatükis sätestatud alusel ja korras.

(3) Kui riiki mittelubatud välismaalane ei ole esitanud rahvusvahelise kaitse sooviavaldust, kohaldatakse tema kinnipidamisele ja talle teenuste osutamisele käesolevas seaduses viibimisaluseta Eestis viibiva välismaalase kinnipidamise ja teenuste osutamise kohta sätestatud.

(4) Välismaalase suhtes, keda kinni ei peeta ja kes ei ole esitanud rahvusvahelise kaitse sooviavaldust, kohustab Politsei- ja Piirivalveamet otsusega järgima käesoleva seaduse § 10 lõikes 2 nimetatud järelevalvemeetmeid, et hoida ära põgenemise ohtu.

§ 6¹⁶. Sisenemiskeelu otsus

(1) Politsei- ja Piirivalveamet keelab välismaalasel, kes ei vasta välispiiri ületamise nõuetele, Eestisse siseneda ning täidab tema kohta Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2016/399, mis käsitleb isikute üle piiri liikumist reguleerivaid liidu eeskirju (ELT L 77, 23.03.2016, lk 1–52), esitatud vormi.

(2) Politsei- ja Piirivalveamet keelab välismaalasel Eestisse siseneda ning teeb tema kohta sisenemiskeelu otsuse, kui seda näeb ette rahvusvahelist sanktsiooni või Vabariigi Valitsuse sanktsiooni kehtestav õigusakt.

(3) Sisenemiskeelu otsuse tegemisel peab haldusorgan arvestama käesoleva seaduse §-s 17¹ sätestatud.

(4) Sisenemiskeelu otsuse peale võib välismaalane halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras esitada halduskohtule kaebuse kümne päeva jooksul otsuse teatavaks tegemise päevast arvates. Sisenemiskeelu otsust ei saa vaidlustada vaidemenetluse korras.

(5) Kui välismaalasele on sisenemiskeelu otsus tehtud koos otsusega rahvusvahelise kaitse taotluse kohta, kohaldatakse sisenemiskeelu otsuse vaidlustamisele ja õigusabi andmisele välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse §-des 16 ja 41 sätestatud.

(6) Sisenemiskeelu otsuse peale kaebuse esitamine ei peata tema väljasaatmist ega anna alust välismaalast Eestisse lubada.

(7) Sisenemiskeelu otsuse täitmiseks peab Politsei- ja Piirivalveamet välismaalase käesoleva seaduse §-s 23 sätestatud korras kinni.

(8) Välismaalase kinnipidamise korral arvestab Politsei- ja Piirivalveamet haavatava isiku erivajadusi ning võib sisenemiskeelu otsuse täitmise peatada, kui välismaalasel ei ole Eestist võimalik kohe lahkuda tema füüsilise või vaimse tervise seisundi või muu mõjuva põhjuse tõttu.

(9) Politsei- ja Piirivalveameti taotlusel võib välismaalase kinnipidamise tähtaega pikendada nelja kuu kaupa, kuid mitte kauemaks kui 18 kuuks välismaalase kinnipidamise päevast arvates.

(10) Välismaalase kinnipidamisele ja kinnipidamistaotluse läbivaatamisele kohaldatakse käesoleva seaduse §-des 23¹–23³ sätestatud.

(11) Käesolevas paragrahvis sätestatud võib Politsei- ja Piirivalveamet kohaldada ka välismaalase suhtes, kes on vahetult tabatud välispiiri ebaseaduslikul ületamisel.

(12) Välismaalasele, keda ei saa tagasi saata riiki, kust ta Eestisse sisenes, tehakse lahkumisettekirjutus, arvestades käesolevas seaduses sätestatud erisusi.

(13) Kui Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet teeb välismaalasele lahkumisettekirjutuse, kaotab talle varem väljastatud sisenemiskeelu otsus kehtivuse.“;

17) paragrahvi 7 lõikes 2 asendatakse sõnad „Eestist lahkuda“ sõnadega „Eestist või, kui see on asjakohane, ka teiste Schengeni konventsiooni või Euroopa Liidu liikmesriikide territooriumilt lahkuda“;

18) paragrahvi 7² täiendatakse lõikega 1² järgmises sõnastuses:

„(1²) Kui välismaalasel, kelle suhtes kohaldatakse piiril toimuvat väljasõidukohustuse menetlust, on kehtiv reisidokument, võib Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet välismaalase taotlusel teha otsuse lahkumiskohustuse vabatahtliku täitmise tähtaja andmise kohta, arvestades Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1349 sätestatud.“;

19) paragrahvi 7² lõike 2 punktis 5 asendatakse tekstiosa „§ 28² lõikes 1 või 1¹ sätestatud riiki mittelubamise otsus“ tekstiosaga „§ 6¹⁶ lõikes 1 või 2 sätestatud sisenemiskeelu otsus“;

20) paragrahvi 7⁴ täiendatakse lõikega 2¹ järgmises sõnastuses:

„(2¹) Välismaalasele, kellele on tehtud lahkumisettekirjutus avaliku korra või riigi julgeoleku huvides, võib lahkumisettekirjutuses kohaldada sissesõidukeeldu kümneks aastaks lahkumisettekirjutuse täitmise päevast arvates.“;

21) paragrahvi 10 pealkiri muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„Ettekirjutuse ettevalmistamise ja täitmise tagamine“;

22) paragrahvi 10 lõiget 1 täiendatakse pärast tekstiosa „vältimiseks“ tekstiosaga „või juhul, kui välismaalase kinnipidamine tema väljasõidukohustuse ettevalmistamiseks või selle täitmiseks käesoleva seaduse §-s 23 sätestatud alusel ei ole proportsionaalne,“;

23) paragrahvi 10 täiendatakse lõikega 7 järgmises sõnastuses:

„(7) Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet kohustab välismaalast, kelle suhtes kohaldatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2024/1349, elama kindlaks määratud asukohas, välja arvatud juhul, kui see kohustus on välismaalasele pandud juba rahvusvahelise kaitse menetluse läbiviimisel ning tema majutuskohas ei ole muutunud.“;

24) paragrahvi 12 lõige 9 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(9) Saatjata alaealisele välismaalasele osutab tema Eestis viibimise ajal Sotsiaalkindlustusamet asendushooldusteenust vähemalt välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse § 45 lõikes 1 sätestatud ulatuses.“;

25) paragrahv 12¹ tunnistatakse kehtetuks;

26) paragrahvi 13 täiendatakse lõikega 5 järgmises sõnastuses:

„(5) Välismaalane, kellele on tehtud lahkumisettekirjutus koos välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse alusel tehtud otsusega, võib lahkumisettekirjutuse või selles kohaldatud sissesõidukeeldu peale esitada kaebuse välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduses sätestatud tähtjal ja korras.“;

27) paragrahvi 13² muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„§ 13². Välismaalasele osutatavad teenused

(1) Kui Eestis viibimisalusega viibival välismaalasel puuduvad piisavad rahalised vahendid, võib Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet korraldada välismaalase majutamise, kui see on vajalik humaansetel põhjustel või haavatava isiku kaitseks ning kui välismaalane ei saa kasutada majutusvõimalust mujal.

(2) Välismaalasel on õigus vältimatule sotsiaalabile sotsiaalhoolekande seaduses sätestatud korras.

(3) Välismaalasele, kes on eelnevalt taotlenud rahvusvahelist kaitset, võib jätkata majutusteenuse osutamist rahvusvahelise kaitse menetluses määratud majutuskohas välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduses sätestatud tingimustel.

(4) Välismaalase, kelle suhtes kohaldatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1349 sätestatud tagasisaatmise piirimenetlust, majutamisele kohaldatakse välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduses sätestatud.

(5) Välismaalase majutamisel arvestatakse välismaalase perekonnaelu kaitset ja lapse parimaid huve.

(6) Välismaalasel on õigus vältimatule arstiabile. Vajaduse korral osutatakse talle vajalikud tervishoiuteenused käesoleva seaduse § 26⁹ lõikes 7 kehtestatud ulatuses kinnipidamiskeskuse ravipunkti kaudu.

(7) Õppimiskohustuslikule välismaalasele tagatakse juurdepääs haridusele põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses sätestatud korras.“;

28) paragrahv 13³ tunnistatakse kehtetuks;

29) seaduse 3. peatüki pealkiri muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

**„3. peatükk
VÄLJASAATMISE TÄIDEVIIMINE“;**

30) paragrahvi 14 täiendatakse lõigetega 2³–2⁵ järgmises sõnastuses:

„(2³) Välismaalane, kelle suhtes on Eesti kohaldanud sissesõidukeeldu, saadetakse välja lahkumisettekirjutust tegemata, kui välismaalane on Eestisse uuesti sisenenud sissesõidukeelu kehtivusaja jooksul ja sissesõidukeelu kehtivusaega pole kehtetuks tunnistatud, tühistatud või peatatud.

(2⁴) Käesoleva paragrahvi lõikes 2³ sätestatud ei kohaldata, kui välismaalasele on kohaldatud sissesõidukeeldu karistusseadustiku alusel ja välismaalasele mõistetud karistus tuleb täitmisele pöörata.

(2⁵) Lahkumisettekirjutuse võib jätta tegemata välismaalasele, kes on Eestisse ebaseaduslikult sisenenud teise Schengeni konventsiooni või Euroopa Liidu liikmesriigi territooriumilt ja see liikmesriik võtab ta vastu kahepoolse tagasivõtulepingu või muu kokkuleppe kohaselt.“;

31) paragrahvi 14 lõike 4 punktis 1 asendatakse sõna „ettekirjutus“ sõnadega „väljasõidukohustuse pannud haldusakt“;

32) paragrahvi 14 lõike 5 punktis 1 asendatakse sõnad „lahkumisettekirjutuse sundtäitmise“ sõnaga „väljasaatmise“;

33) paragrahvi 14 lõiget 5 täiendatakse punktiga 5 järgmises sõnastuses:

„5) kui välismaalane esitab rahvusvahelise kaitse taotluse, välja arvatud teise ja järgneva korduva rahvusvahelise kaitse taotluse esitamise korral.“;

34) paragrahvi 14 täiendatakse lõikega 8 järgmises sõnastuses:

„(8) Välismaalase väljasaatmisel koostab väljasaatmist korraldav haldusorgan sundtäitmise toimingu protokoll, välja arvatud lahkumisettekirjutuse tegemisel käesoleva seaduse § 7³ lõikes 5 sätestatud juhul.“;

35) paragrahvid 14¹, 15, 15³, 15⁴ ja 19–19² tunnistatakse kehtetuks;

36) seaduse 4. peatüki pealkiri muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

**„4. peatükk
KINNIPIDAMISTAOTLUSE LÄBIVAATAMINE JA KINNIPIDAMISKESKUSESSE
PAIGUTAMINE“;**

37) paragrahvi 23 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„§ 23. Eestis viibimisalusetas viibiva välismaalase kinnipidamine ja kinnipidamiskeskusesse paigutamine

(1) Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet võib viibimisalusetas Eestis viibivat välismaalast käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud alusel ja käesoleva seaduse § 23¹ lõikes 1 või 2 nimetatud asutuses kinni pidada kuni 48 tundi, kui käesolevas seaduses sätestatud järelevalvemeetmeid ei ole võimalik tõhusalt kohaldada tema väljasõidukohustuse ettevalmistamiseks või selle täitmiseks.

(2) Välismaalast võib kinni pidada järgmistel alustel:

- 1) isiku tuvastamine või isikusamasuse kontrollimine;
- 2) isiku kodakondsuse kontrollimine või väljaselgitamine;
- 3) põgenemise ohu esinemine;
- 4) välismaalane takistab või väldib väljasõidukohustuse menetluse läbiviimist;
- 5) välismaalane ei täida kaasaaitamiskohustust;
- 6) välismaalasel puuduvad tagasipöördumiseks vajalikud dokumendid või nende hankimine vastuvõtvast või transiidiriigist viibib;
- 7) avaliku korra või riigi julgeoleku tagamine;
- 8) välismaalane saadetakse välja teise Schengeni konventsiooni või Euroopa Liidu liikmesriiki või kiirmenetluse korras kolmandasse riiki tagasivõtulepingu või muu kokkuleppe kohaselt;
- 9) sisenemiskeelu otsuse täitmine;
- 10) välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse § 65 lõike 2 punkti 4 alusel kinni peetud välismaalase väljasõidukohustuse täitmine.

(3) Kui välismaalast on vaja käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud alusel ja lõikes 1 nimetatud põhimõtteid arvestades kinni pidada kauem kui 48 tundi, taotleb Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet halduskohtult loa tema kinnipidamiseks ja paigutamiseks Politsei- ja Piirivalveameti või Kaitsepolitseiameti määratud kinnipidamiskohta kuni neljaks kuuks.

(4) Kui lahkumisettekirjutus on tehtud välismaalasele, keda Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 alusel läbiviidavas piirimenetluses kinni ei peetud, võidakse tema väljasõidukohustus täita kinnipidamise teel, kui esinevad käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tingimused ja lõike 2 punktis 3, 4 või 7 sätestatud alus.

(5) Halduskohus annab käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud alusel loa välismaalase kinnipidamiseks Politsei- ja Piirivalveameti või Kaitsepolitseiameti määratud kinnipidamiskohas kuni neljaks kuuks, kui käesolevas seaduses sätestatud järelevalvemeetmeid ei ole võimalik tõhusalt kohaldada.

(6) Kui halduskohus on andnud välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse alusel loa sellise välismaalase kinnipidamiseks, kelle rahvusvahelise kaitse menetlus on lõpliku otsusega lõppenud või kellel ei ole õigust Eestis lõpliku otsuse tegemiseni viibida, ning Politsei- ja Piirivalveameti või Kaitsepolitsei ameti hinnangul esinevad käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tingimused ja lõikes 2 sätestatud alus välismaalase kinnipidamiseks tema väljasaatmise eesmärgil, võib Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitsei amet välismaalast väljasaatmise eesmärgil kinni pidada loas määratud kinnipidamise tähtaja lõpuni.

(7) Valdkonna eest vastutav minister kehtestab määrusega kinnipidamiseks loa saamise taotluses esitatavate andmete ja tõendite loetelu.“;

38) seadust täiendatakse §-dega 23¹–23³ järgmises sõnastuses:

„§ 23¹. Eestis viibimisalusetas viibiva välismaalase kinnipidamise koht ja tingimused

(1) Eestis viibimisalusetas viibiv välismaalane paigutatakse kinnipidamiskeskusesse.

(2) Politsei- ja Piirivalveamet võib välismaalase paigutada politsei arestimajja või teise kinnipidamiskohta, kui tema kinnipidamine kinnipidamiskeskuses ei ole võimalik kinnipeetavate arvu ettenägematu kasvu tõttu või see on vajalik turvalisuse või tervisekaitse kaalutlustel.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud juhul peab tagama välismaalasele vähemalt järgmiste teenuste osutamise:

- 1) tervisekontroll ja vajaliku tervishoiuteenuse kättesaadavus käesoleva seaduse § 26⁹ lõike 7 alusel kehtestatud ulatuses;
- 2) toitlustamine;
- 3) informeerimine tema õigustest ja kohustustest;
- 4) vajaduse korral käesoleva seaduse alusel tehtavas menetlustoimingus keeleabi andmine;
- 5) vajaduse korral varustamine esmavajalike riietus- ja muude tarbeesemete ning isikliku hügieeni vahenditega;
- 6) välismaalase soovi korral suhtlemise ja kokkusaamise võimaldamine käesoleva seaduse § 26¹⁰ lõigetes 1 ja 2 nimetatud isikuga, kui ei esine käesolevas seaduses sätestatud alust kokkusaamine keelata.

(4) Kui välismaalane paigutatakse vangla nõusolekul vanglasse või arestimajja, eraldatakse ta vanglakaristust kandvast kinnipeetavast, eelvangistust kandvast vahistatust ja aresti kandvast isikust. Vanglasse või arestimajja paigutatud välismaalase kinnipidamisele kohaldatakse vangistusseaduses vanglas või arestimajas kinnipidamise kohta sätestatud, arvestades käesolevas paragrahvis sätestatud erisusi.

(5) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud juhul majutatakse perekonnaliikmed kokku. Alaealise välismaalase suhtes kohaldatakse käesoleva seaduse § 26⁵ lõigetes 4, 7 ja 8 sätestatud.

§ 23². Kinnipidamistaotluse läbivaatamine

(1) Välismaalase kinnipidamise otsustab halduskohus halduskohtumenetluse seadustiku 27. peatükis sätestatud korras.

(2) Kui kohtule on esitatud erakordselt suur hulk kinnipidamise taotlusi ning kohus ei saa objektiivse takistuse tõttu kinnipidamistaotlust läbi vaadata halduskohtumenetluse seadustiku

27. peatüki alusel ja selles sätestatud korras või läbivaatamine on oluliselt raskendatud, võib kohus teha välismaalase kinnipidamise määruse kirjeldava ja põhjendava osata.

(3) Kui välismaalane soovib vaidlustada kinnipidamist, mille kohus vormistas kirjeldava ja põhjendava osata määrusega, esitab kohus välismaalasele kirjeldava ja põhjendava osa esimesel võimalusel.

§ 23³. Eestis viibimisalusetas viibiva välismaalase kinnipidamine hädaolukorras

(1) Massilisest sisserrändest põhjustatud hädaolukorras võib välismaalase kinnipidamisele kohaldada käesolevas paragrahvis sätestatud erisusi.

(2) Välismaalase kinnipidamisel massilisest sisserrändest põhjustatud hädaolukorras dokumenteeritakse kinnipidamise protokollis vähemalt iga välismaalase nimi või nimed, kinnipidamise õiguslik ja faktiline alus ning põhjendus, kuupäev, kellaaeg ja koht ning protokollis teinud haldusorgani nimetus ja ametniku nimi.

(3) Välismaalasele tagatakse vähemalt järgmiste teenuste osutamine:

- 1) majutamine;
- 2) vajaduse korral tervisekontrolli tegemine ja vältimatu arstiabi andmine;
- 3) toitlustamine;
- 4) informeerimine tema õigustest ja kohustustest;
- 5) vajaduse korral keeleabi andmine käesoleva seaduse alusel tehtavates menetlustoimingutes;
- 6) vajaduse korral varustamine esmavajalike riietus- ja muude tarbeesemete ning isikliku hügieeni vahenditega;
- 7) välismaalase soovi korral suhtlemine ja kokkusaamiste võimaldamine, kohaldades käesoleva seaduse §-s 26¹⁰ sätestatud ulatuses, mis on hädaolukorras võimalik;
- 8) riigi õigusabi andmine käesoleva seaduse §-s 6⁶ sätestatu kohaselt.

(4) Massilisest sisserrändest põhjustatud hädaolukorras kinnipeetud perekonnaliikmed paigutatakse esimesel võimalusel kokku, välja arvatud juhul, kui perekonnaliikme eraldi kinnipidamine on vajalik teiste isikute, rahvastiku tervise, avaliku korra või riigi julgeoleku kaitseks. Perekonna privaatsus tagatakse võimalikult suurel määral.

(5) Massilisest sisserrändest põhjustatud hädaolukorra lahendamist juhtiv asutus määrab erakorraliste meetmete kohaldamise alguse ja lõpu kuupäeva ning teavitab sellest viivitamata Euroopa Komisjoni.“;

39) paragrahvi 24 lõigetes 3 ja 4 asendatakse sõna „Ettekirjutuse“ sõnadega „Väljasõidukohustuse pannud haldusakti“;

40) paragrahvi 25 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„§ 25. Eestis viibimisalusetas viibiva välismaalase kinnipidamise tähtaja pikendamine

(1) Politsei- ja Piirivalveameti või Kaitsepolitsei ameti taotlusel võib halduskohus pikendada välismaalase kinnipidamise tähtaega kuni nelja kuu kaupa, kuid kõige kauem kuueks kuuks tema kinnipidamise päevast arvates, kui esinevad käesoleva seaduse § 23 lõikes 2 sätestatud alus ja lõikes 1 nimetatud tingimused.

(2) Pärast käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud tähtaja möödumist võib halduskohus pikendada Politsei- ja Piirivalveameti või Kaitsepolitsei ameti taotlusel välismaalase

kinnipidamise tähtaega nelja kuu kaupa, kuid kõige kauem 18 kuuks tema kinnipidamise päevast arvates, kui esinevad käesoleva seaduse § 23 lõike 2 punktis 5 või 6 sätestatud alus ja lõikes 1 nimetatud tingimused.

(3) Käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 sätestatud kinnipidamise tähtaja hulka ei arvata tema kinnipidamise aega muul seadusega ettenähtud alusel.“;

41) paragrahv 26⁴ tunnistatakse kehtetuks;

42) paragrahvi 26⁹ täiendatakse lõikega 1¹ järgmises sõnastuses:

„(1¹) Tervisekontrolli võib teha videosilla vahendusel, kui selleks kasutatava võrgu- ja infosüsteemi turvalisuse tagamiseks on täidetud küberturvalisuse seaduse §-dega 7 ja 8 ning nende alusel kehtestatud nõuded.“;

43) paragrahvi 26¹⁰ lõige 5 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(5) Politsei- ja Piirivalveametil on lubatud kokkusaamisi jälgida, kuid mitte pealt kuulata.“;

44) paragrahv 28² tunnistatakse kehtetuks;

45) paragrahv 33¹¹ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„§ 33¹¹. Viibimisaluseta Eestis viibiva välismaalase biomeetriliste andmete töötlemine

(1) Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet võtab Eesti välispiiri ebaseaduslikult ületanud või viibimisaluseta Eestis viibivalt vähemalt kuueaastaselt välismaalaselt biomeetrilised andmed ja edastab need lisaks muudele nõutud andmetele Eurodac-süsteemi Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1358 (millega luuakse biomeetriliste andmete võrdlemise Eurodac-süsteem, et kohaldada tulemuslikult Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EL) 2024/1351 ja (EL) 2024/1350 ja nõukogu direktiivi 2001/55/EÜ ning tuvastada ebaseaduslikult riigis viibivad kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud, ning mis käsitleb liikmesriikide õiguskaitseasutuste ja Europol'i päringuid andmete võrdlemiseks Eurodac-süsteemi andmetega õiguskaitse eesmärgil ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EL) 2018/1240 ja (EL) 2019/818 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 603/2013) (ELT L, 2024/1358, 22.05.2024) artiklite 22 ja 23 kohaselt.

(2) Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet võtab biomeetrilised andmed Eestis viibimisaluseta viibivalt välismaalaselt käesoleva seaduse § 33¹ lõikes 2 ja § 33¹⁶ lõikes 1 sätestatud kohustuse täitmiseks.

(3) Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet võib daktüloskopeerida välismaalast, kelle suhtes on kohaldatud sissesõidukeeldu.

(4) Välismaalase suhtes, kes keeldub biomeetriliste andmete esitamisest, võidakse kohaldada vahetut sundi.

(5) Biomeetrilised andmed kantakse automaatse biomeetrilise isikutuvastuse süsteemi andmekogusse (edaspidi *andmekogu ABIS*).

(6) Sõrmejälgede kaardi vormi kehtestab [valdkonna eest vastutav minister](#) määrusega.“;

46) paragrahv 33¹² tunnistatakse kehtetuks;

47) paragrahvi 33¹⁴ lõiget 3 täiendatakse punktiga 29 järgmises sõnastuses:
„29) välismaalase nõustamise andmed.“;

48) paragrahvi 33¹⁴ lõiget 3 täiendatakse punktidega 30 ja 31 järgmises sõnastuses:
„30) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1356 artiklites 12 ja 14–18 nimetatud andmed taustakontrolli läbiviimise, selle kokkuvõtte ja lõpetamise kohta;
31) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1358 artiklites 22 ja 23 nimetatud andmed.“;

49) seadust täiendatakse 5¹. peatükiga järgmises sõnastuses:

„5¹. peatükk RIIKLIK JÄRELEVALVE

§ 33¹⁷. Riikliku järelevalve erimeetmed

(1) Politsei- ja Piirivalveametil või Kaitsepolitseiametil on õigus kontrollida, kas välismaalane vastab Eestisse sisenemise ja siin viibimise tingimustele ning täidab käesolevas seaduses sätestatud kohustusi.

(2) Kaitsepolitseiamet teostab käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatu kohaselt riikliku järelevalvet julgeolekuasutuste seadusest tulenevate ülesannete täitmisel kuriteo tõkestamiseks.

(3) Politsei- ja Piirivalveamet ning Kaitsepolitseiamet võivad käesolevas seaduses sätestatud riikliku järelevalve teostamiseks kohaldada korrakaitseseaduse §-des 31, 44, 45, 50 ja 51 nimetatud riikliku järelevalve erimeetmeid korrakaitseseaduses sätestatud alustel ja korras.

(4) Korrakaitseseaduse §-des 50 ja 51 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid võib kohaldada üksnes juhul, kui on põhjendatult alust arvata, et nimetatud meetmeid kohaldamata ei ole välismaalase väljasõidukohustuse täitmine tulemuslik.

§ 33¹⁸. Välismaalase küsitlemine

Väljasõidukohustuse väljaselgitamise, ettevalmistamise ja täitmisega seotud riikliku järelevalve teostamisel on Politsei- ja Piirivalveametil või Kaitsepolitseiametil õigus välismaalast küsitleda korrakaitseseaduses sätestatud korras, sealhulgas nõuda temalt andmeid ja tõendeid Eestisse sisenemise ja Eestis viibimisega seotud asjaolude kohta. Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet võib välismaalase selgitused tõlkida infotehnoloogilise vahendiga.

§ 33¹⁹. Isiku tuvastamine ja isikusamasuse kontrollimine

(1) Väljasõidukohustuse väljaselgitamise, ettevalmistamise ja täitmisega seotud riikliku järelevalve teostamisel on Politsei- ja Piirivalveametil või Kaitsepolitseiametil õigus nõuda välismaalaselt isikut tõendava dokumendi või välisriigi reisidokumendi esitamist, saada isiku tuvastamist või isikusamasuse kontrollimist võimaldavaid ütlusi, sealhulgas andmeid isiku elukoha kohta, ning biomeetrilisi andmeid.

(2) Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet võib isiku tuvastada või isikusamasust kontrollida muude andmete põhjal, sealhulgas varem isiku suhtes läbiviidud menetlustes kogutud või Euroopa Liidu õigusakti või seaduse alusel loodud andmekogudes töödeldavate andmete põhjal.

(3) Välismaalane on kohustatud võimaldama oma isiku tuvastamist ja isikusamasuse kontrollimist, sealhulgas võimaldama biomeetriliste andmete võtmist.

(4) Välismaalase isiku tuvastamisel või isikusamasuse kontrollimisel on Politsei- ja Piirivalveametil või Kaitsepolitseiametil õigus kasutada vahetut sundi nii kaua, kui see on eesmärgi saavutamiseks vältimatu.

(5) Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet võib välismaalase toimetada ametiruumi, kui see on vajalik välismaalase isiku tuvastamiseks või isikusamasuse kontrollimiseks.

(6) Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet võib kohustada välismaalast kinnitama kirjalikult või elektrooniliselt isiku tuvastamisel või isikusamasuse kontrollimisel saadud andmete õigsust.

§ 33²⁰. Isiku põlvnemise tuvastamine DNA-andmete põhjal

(1) Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet võib võtta välismaalaselt DNA-proovi, kui teisiti ei ole võimalik isiku põlvnemist tuvastada.

(2) Välismaalase DNA-proovi võtmisel lähtutakse korrakaitseaduse § 33 lõike 5 alusel kehtestatud korrast.

(3) Alaealiselt DNA-proovi võtmise otsustamisel arvestatakse eelkõige alaealise õigusi ja huve.

(4) Välismaalase suhtes, kes keeldub DNA-proovi andmisest, võidakse kohaldada vahetut sundi.

(5) DNA-proovi tulemusel saadud andmed kantakse riiklikusse süüteomenetluse biomeetriaregistrisse.

§ 33²¹. Välismaalase isiku tuvastamine ja tema väljasõidukohustuse kindlakstegemine muude tõendite alusel

Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet võib välismaalase isiku tuvastada või tema isikusamasust kontrollida ja tema väljasõidukohustuse kindlaks teha muude talle teada olevate andmete põhjal, sealhulgas varem välismaalase suhtes läbiviidud menetlustes kogutud või Euroopa Liidu õigusakti või seaduse alusel loodud andmekogudes töödeldavate andmete põhjal.

§ 33²². Dokumendi hoiule võtmine

(1) Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet võib välismaalase reisidokumendi ja isikut tõendava dokumendi väljasõidukohustuse kindlakstegemiseks, ettevalmistamiseks või täitmiseks hoiule võtta.

(2) Reisidokumendi või isikut tõendava dokumendi hoiule võtmise korral annab Politsei- ja Piirivalveamet välismaalasele hoiule võetud dokumendi koopia koos märkega dokumendi hoiule võtmise kohta.

§ 33²³. Turvakontroll ja läbivaatus välismaalase kinnipidamisel

(1) Välismaalase kinnipidamisel tehakse välismaalase turvakontroll, vaadatakse läbi tema vallasasjad ja põhjendatud kahtluse korral ka välismaalane ise korrakaitseseaduses sätestatud korras. Seejuures on Politsei- ja Piirivalveametil või Kaitsepolitseiametil õigus kohaldada vahetut sundi.

(2) Turvakontrolli või läbivaatuse käigus leitud dokumendid, raha, väärtasjad ja keelatud asjad võetakse kinnipidamise ajaks hoiule.

(3) Keelatud asjad on esemed ja ained, mida ei tohi tsiviilkäibes hoida või mis võivad ohustada välismaalast ennast või teisi isikuid või mille omanik ei ole lubatud politsei ametiruumi, politsei arestimaja või kinnipidamiskeskuse sisekorraeeskirjaga.

(4) Hoiule võetud vallasasi müüakse või hävitatakse korrakaitseseaduses sätestatud alustel ja korras.

§ 33²⁴. Vahetu sunni kohaldamine

Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet võib käesolevas seaduses sätestatud ülesannete täitmisel kasutada vahetut sundi, erivahendit ja relva korrakaitseseaduses sätestatud alustel ja korras.

§ 33²⁵. Varem tehtud toimingute arvestamine

Kui muul seaduses sätestatud juhul kohaldati välismaalase suhtes käesolevas peatükis sätestatud erimeetmeid, võib need jätta uuesti tegemata.“.

§ 126. Riigi õigusabi seaduse muutmine

Riigi õigusabi seaduse § 1 lõikes 2 asendatakse tekstiosa „§-s 25²“ tekstiosaga „§-s 16“.

§ 127. Õiguskantsleri seaduse täiendamine

Õiguskantsleri seaduse § 1 täiendatakse lõikega 12 järgmises sõnastuses:

„(12) Õiguskantsler täidab sõltumatu järelevalveasutuse ülesandeid, mis on ette nähtud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1356 (millega kehtestatakse kolmanda riigi kodanike taustakontroll välispiiridel ning muudetakse määrusi (EÜ) nr 767/2008, (EL) 2017/2226, (EL) 2018/1240 ja (EL) 2019/817) (ELT L, 2024/1356, 22.05.2024) artiklis 10 ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 (millega luuakse rahvusvahelise kaitse ühine menetlus liidus ja tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2013/32/EL) (ELT L, 2024/1348, 22.05.2024) artikli 43 lõikes 4.“.

§ 128. Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse kehtetuks tunnistamine

Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seadus (RT I 2006, 2, 3) tunnistatakse kehtetuks.

§ 129. Seaduse jõustumine

(1) Käesolev seadus jõustub 2026. aasta 12. juunil.

(2) Käesoleva seaduse § 125 punkt 47 jõustub üldises korras.

(3) Käesoleva seaduse § 114 punktid 2 ja 4 ning § 116 punkt 2 jõustuvad kuupäeval, mille Euroopa Komisjon määrab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2018/1240 artikli 88 lõike 1 alusel vastu võetud otsuses Euroopa reisiinfo ja -lubade süsteemi kasutusele võtmiseks.

(4) Käesoleva seaduse § 110 punkt 2 ning § 123 punktid 4 ja 9 jõustuvad 2029. aasta 31. oktoobril.

¹ Nõukogu direktiiv 2001/55/EÜ miinimumnõuete kohta ajutise kaitse andmiseks ümberasustatud isikute massilise sissevoolu korral ning meetmete kohta liikmesriikide jõupingutuste tasakaalustamiseks nende isikute vastuvõtmisel ning selle tagajärgede kandmisel (EÜT L 212, 07.08.2001, lk 12–23);

Nõukogu direktiiv 2003/86/EÜ perekonna taasühinemise õiguse kohta (ELT L 251, 03.10.2003, lk 12–18);

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2024/1346, millega sätestatakse rahvusvahelise kaitse taotlejate vastuvõtu nõuded (ELT L, 2024/1346, 22.05.2024).

Lauri Hussar
Riigikogu esimees

Tallinn, 2025

Algatab Vabariigi Valitsus